

S. GHELFAND

V PREDVEČER DRUHEHO DNE

(Marxismus a krestanstvi)

Ö B S A H :

	Str.
<i>Poznamka autorova</i>	5
<i>Boj o rad (uvodem)</i>	7
<i>Kapitola prvni : Zakladni pojmy</i>	11
<i>Kapitola druha : Boj proti Bohu</i>	17
a) Prvni these dialektického materialismu	17
b) « Protoze » a « aby »	19
c) Ucel a rad v Bozi prirode	22
d) Pokus o namitku	26
e) Mluva fakt	27
f) Péce o svet	31
<i>Kapitola treti : « Vsechno plyne, vsechno tece »</i>	37
a) Druha veta dialektické metody	37
b) Socialismus a kultura	41
c) Tichy nemecky profesor	47
d) Hegelovo uceni o state	48
e) Hegeluv stat v marxistickém kozise	50
f) Dva synové jednoho otce	55
g) Marxisticky clovek .	56
h) Proces a podstata	59
i) « Druha veta » a skutečnost	62
<i>Kapitola ctvrta : Zivot a mysleni</i>	65
a) Treti veta dialektiky	65
b) Rajska jablicka versus soudruh Lysenko	72

c) Muzeme poznat pravdu o svete ?	78
d) Duch a kmota	84

Kapitola pata : Filosofie nenavisti 95

a) Ctvrta veta dialektiky	95
b) Tridni boj a osudy socialismu	101
c) Marxova nauka o hodnote a nadhodnote	104
1) Hodnota	105
2) Sofismus zakladem doktriny	106
3) Kapital	108
4) Nadhodnota a nadprace	110
d) Revolucni romantika a skutecnost z.vota	111
e) Americké delnictvo a socialismus	124
f) Spatna mira dialektiky	127
g) Marxova proroctvi a socialisticka realita	130

Kapitola sesta : Od lidskosti k bestialite 137

a) Marxismus humanisujici	137
b) Humanitni socialismus .	145
c) Zapomenuta tragedie	151

Kapitola sedma : Krestanska demokracie 155

a) Podstata demokracie	155
b) Den druhý	165
1) Spravedliva mzda	169
2) Soukromé podnikani, ne kapitalismus	171
3) Hospodarské inzenyrstvi	174

POZNAMKA AUTOROVA

Autor je první, který upozorňuje na nedostatky této knihy. Chybí v ní rozbor socialistických společností ve starověku, jakož i komunistických obcí, které vznikly v severní Americe v minulém století pod vlivem utopistických románů. Chybí analýza marxistického pojetí ženské a národnostní otázky, jakož i marxistické teorie hospodářských cyklů. Chybí podrobnější rozbor problému moderního hospodářského inženýrství, jako na pr. otázka podílu zaměstnanců na zisku podniku a pod. Je toho mnoho, co knize chybí.

Autor však musel stále zkracovat a stlačovat obsah původního rukopisu vzhledem k známým exilovým podmínkám - nedostatku finančních prostředků, drahota sazby, tisku a papíru atd. Z původně zamýšleného obsahu knihy vypadla proto nejméně polovicka. Tož - až po druhé, da - li Bůh, ovšem.

U děl všeobecně známých (Goethův Faust a pod). neuvádí autor ediční data. U českých knih nebylo vždy možné overit si údaje o nakladatelstvích a ročnících příslušného vydání.

Autor bude velmi spokojen, když se v našem exilu najdou aspoň tři mladí lidé, kteří se pod vlivem této knihy věnují hlubšímu studiu křesťanské filosofie a sociologie.

BOJ O RAD

(Uvodem)

Na začátku minulého století pokusil se proslulý francouzský myslitel hrabě de Saint Simon o filosofii dějinného vývoje lidské společnosti ⁽¹⁾. Rozeznával v dějinách epochy organické, v nichž problém určení člověka vzhledem k jeho blízním a vzhledem k vesmíru byl vyřešen (na pr. doba gotického středověku), a epochy kritické, kdy se o tyto základní otázky svádějí zúřivé boje. Taková kritická doba je nepochybně též doba naše.

Vsude na zeměkouli, v každé zeměpisné sírce a ve všech dobách klade si člověk stejné otázky : Odkud jsem? Proč jsem na zemi? Jaký je smysl mého života? A podle toho, jak na tyto základní otázky lidské existence odpovídá, také žije a jedná. Když na pr. pracovali mistři a tovaryši ve středověku jen asi sto dní v roce a ostatních 265 dní venovali rodině a duchovnímu životu ⁽²⁾, bylo to výrazem hlubokého přesvědčení, že honba za věším ziskem není záslužná se stanoviska spasy duše a že není to jediné chléb, čím je živ člověk. Když však v minulém století, století vítězícího liberalismu, musili dělníci sváděti úrputné boje o zkrácení pracovního dne, a desetileté děti

(1) Louis BLANC : « Histoire des dix ans », Paris, 1848; ENFANTIN et BAZARD : « Les Doctrines saint-simonien-nes », Paris.

(2) K. Th. von INAMA - STERNEGG : « Deutsche Wirtschaftsgeschichte », III. Bd., Leipzig, 1879-1901; M. KOVALEVSKY « Die ökonomische Entwicklung Europas bis zum Beginn der kapitalistischen Wirtschaftsform », Bd. I, Berlin, 1901.

pracovaly v tovarnach az 12 hodin denne, bylo to naopak jen vyrazem mravniho rozvratu tehdejsiho civilisovaného sveta, jemuz byl zisk modlou a nesmrtelna duše cloveka jen pouhym vymyslem pro staré babicky.

Moderni clovek obvykle nema pevne stanovene stupnice hodnot a rad povysuje jednu spolecenskou nebo duchovni slozku na universalni princip. Nekdy je to zisk, po druhe zase rasa nebo stat nebo take vyrobní zajmy, tridni boj, dvouletky a petiletky. Moderni clovek ztratil smysl pro rad, protoze prestal se divat na veci krestanskym, t.j. prirodzenym spůsobem. Tapa proto bezmocne v nejdulezitejsich otazkach zivota. Jedinec? Celek? Individuum, ci kolektiv? Co je stat? Co je vule lidu? Smi stat, jehož moc « pochazi z lidu », jednati neomezene vuci jednotlivci? Smi byti pachano bezpravi v souhlase s vuli lidu, který je « zdrojem veskereho prava ve state? »

Tyto a podobne otazky vznikaji v lidech, kteri marne hledaji rad. Rad pevny, nemenny a neporusitelny. Novodoby clovek proste pyka za hrichy minulych generaci, ktere odhodily krestanskou stupnici hodnot a nahradily ji mravnim relativismem, jehož vrcholnym vyrazem je dialekticky materialismus. Pro marxistickou dialektiku neexistuje nic pevneho, nemenneho, podstatneho, nic krome vecneho deni, v kterem skutecnost jestvuje jen svou neustalou zmenou. Je priznacne, ze nacismus a fasmus, ve svem odporu proti marxismu, vytvorily kazdy ve svem state pevny rad, kde nejvyssi hodnotou byl stat, resp. rasa. Papez Pius XI, mocne odsoudil toto převraceni prirodzeného radu slovy : « Kdo rasu nebo narod nebo statni formu nebo nositele statni moci nebo jine hodnoty spolecenskeho zivota, ktere v ramci pozemskeho radu zaujimaji dulezite a ctihodne postaveni, vytrhava z teto jejich pozemske stupnice hodnot, cini z nich nejvyssi normu hodnot vseh, i nabozenskych hodnot, a modloslu-

zebnicky je zboznuje, ten prevraci a falsuje Bohem vytvorený a Bohem narizený rad » (3).

Fasisticke a marxisticke rezimy ukazaly nazorne novodobému cloveku, kam az ho privedla duchovni vzpoura proti krestanskému pojimani skutečnosti. Krestanska nauka o spolecnosti je velmi daleka toho, aby zboznovala stat anebo urcitou statni formu (4), jelikoz lidsky a strizlive nazira na to, co je lidské. Spolecnost neni samoucelna, spolecnost je pouze prostredkem k tomu, aby se plne rozvinuly osobni a socialni vlohy, které jednotlivec, davaje a prijimaje, ma zuzitkovati pro blaho své a vseh jinych. Prirozenost lidska si vyzaduje statu, aby byly uskutečneny ty ukoly, které nemuze splniti jednotlivec, ale cilem je zase jednotlivec, nikoliv kolektiv.

Nesmi proto stat vytrhavat obcany z jejich rodinného zivota a povolani a posilat je treba na nucené prace jen z toho duvodu, ze je to v zajmu jakési socialistické petiletky. Moderni clovek vsak jiz vyrostl v ovzdusi zfalšované stupnice hodnot a je docela ochoten nazývat otrocky stat socialismu demokracii, jen kdyz budou zachovany urcité formy, jako všeobecné hlasovani, parlament a pod. Lidé prostě ztratili zdravy, t.j. krestansky zpusob mysleni. Bojuje-li krestanstvi s marxismem, neni to pouze z duvodu hospodarskych, nybrz proto, ze marxismus zene do zkazy zakladni lidské hodnoty. Je-li svet rozdelen na dva tabory, je to proto, ze zapadni cast sveta zoufale haji pravo cloveka na lidsky zivot, pravo nestati se pokusnym králikem a otrokem socialistického statu, pravo ziti ve

(3) Encyklika papeze PIA XI. « Mit brennender Sorge », 1937.

(4) Encykliky papeze LVA XIII. : « Quod Apostolici muneris », 1878; « Diuturnum illud », 1881, « Graves de Communi », 1901.

sporadané společnosti, kde nesmi žádná « vůle lidu » a žádné hlasování zvrátiti a porušiti nezadatelná a nez-
cizitelná lidská práva. Neboť právo se nalézá, ale o právu
se nehlasuje.

Nyni dozrává velký osudový zápas, jehož výsledek
určí na dlouhou dobu budoucí rad lidské společnosti. Buď
zvítězí křesťanství, nebo marxismus. Buď my, naše děti
a děti našich dětí, budeme žít životem lidským a křes-
ťanským důstojným, anebo nastoupíme cestu do otroctví.
Cestu do života, jenž není životem, a nestojí v jistém
smyslu ani za to, aby byl žit. Prošme Boha, aby zvítězilo
křesťanství.

Kapitola první :

ZAKLADNI POJMY

Uzasna podmanivost komunismu pro masy prameni v jeho bludné podstate. Blud je vzdy nebezpecnejsi nez omyl. Omyl je prosty opak pravdy, blud vsak je obycejne dovednym skreslenim a znetvorenim jinak pravdivych thesi, a v bludu jsou lzi, polopravdy a neco malo pravdy sceleny v témer nerozborny celek. Prave takovy blud je marxismus, tato duchovni zbran komunistického hnutí.

Nejvlastnejsim znakem marxismu je monismus, t.j. vysvetleni sveta z jednoho universalniho principu. Timto jedinym a vseobecnym zakladem sveta je pro marxismus hmota, materie, priroda, kterou marxisté pojimaji jako vsechno, co existuje objektivne a nezavisle na nas. Vesmir, ziva priroda, clovek, vsechno je pouze ruznym projevem pohybujici se hmoty (5). Je tedy marxisticka nauka v podstate materialismus popirajici Boha, stvoreni a nesmrtnost lidské duše.

Materialismus je velmi starého data a není to objev Marxuv. V 18. století a v první polovině minulého století rozšířil se materialistický názor na svět natolik, že v té době bylo malo fysiku a biologu, kteri by připouštěli existenci Boha se stanoviska svého vedního

(5) Friedrich ENGELS «Dialektika přírody», Praha, překlad Arnosta Kolmana; V. J. LENIN «Filosofické sesity» («Filosofskie tetradi», Sobranije socinenij, Gosizdat, Moskva); J. V. STALIN «O dialektickém a historickém materialismu», z knihy «Kratky kurs dějin Vsesvazové komunistické strany-bolseviků», Praha, zvláštní výtisk Praha, 1945.

oboru. Vsechno se tehdy zdalo prosté a jasné. Nebeska mechanika vysvetlovala pohyby nebeskych teles a jejich vzajemnou polohu; matematika byla obohacena o diferencialni a integralni pocet, jakoz i o logaritmické tabulky; zdokonalen byl mikroskop a biologové se již domnívali, že pronikli až k posledním tajemstvím ozivené hmoty; německý chemik Wöhler poprvé uskutečnil proměnu neorganických latek v organickou sloučeninu; Lavoisier a Mayer položili základy moderní nauky o hmotě a termodynamiky; byly objeveny zákony o zachování hmoty a energie. Francouzský učenec Laplace hrde prohlašoval « ve světě je sice mnoho nepoznaného, není však v něm nic nepoznatelného; nejvyšší genialní matematik, jenž by ve svém duchu dovedl učiniti průřez vesmírem, mohl by pak pomocí několika diferenciálních formulek odhaliti všechnu minulost světa a přesně předpověditi všechnu jeho budoucnost ! »

Materialisticti filosofové před Marxem nemohli však vybrednouti z nesnází při pokusech vysvětliti svět jen mechanicky. Byl tu především problém : odkud se vzala hmota (příroda)? Kdo pak udelil hmotě první pohyb, když není Boha?

Předmarxisticti materialisté si pomáhali tím, že připouštěli existenci jakési « moci », jako první příčiny a prvního hybatele světa (Rousseau, Voltaire, d'Alembert, Ch. Fourier a.j.). Tato « moc » podle nich stvorila hmotu, udelila jí zákony a první pohyb, pak si patřně sedla na otoman, zapálila si fajfku a rekla : teď si na vás budu jen dívat. Tato filosofie se nazývá deismus. Je to v podstatě tentýž náš starý známý materialismus : je na bílé dni, že kdys se svět a lidský život řídí pouze nemennými zákony přírodními, pak není žádné Boží péče o tento svět, není třeba se modliti, není zjevení ani vykoupení, a náboženství je jen vymysl pro nevzdělany lid.

Mohla proto « Nejvyšší bytost » deistu bytí přijatelná každému materialistovi.

Nez marxismus rozhodne odmítá starou materialistickou školu, a to z dvou důvodů. Za první — marxismus nechce připustit existenci ani oné « moci », jež stvořila svět a dala mu zákony. Marx byl mnohem pronikavější myslitel než jeho mechanističtí předchůdci. Vždyť připustit, byt i jen na okamžik, prvního zákonodárce a hybatele světa, znamená uznat také jeho všemohoucnost a i eventualitu, že by onen všemohoucí zákonodárce přírody mohl podle vlastního uvážení jednati též proti přírodním zákonům a mimo ně. Kde je důkaz nebo záruka, že se stvořitel a první hybatel světa bude navždy pokládati za vázaná zákony, jež sám udelil? Je-li svět pouhým složitým mechanismem, proč by nemohl jeho konstruktér a mechanik zasahovati, kdykoliv a jakkoliv, do světového stroje? Kde je pak účinná záruka proti křesťanskému náboženství, tomuto « opiu lidu » ? (6)

Dále. Je-li svět pouhý mechanismus, potom také člověk je jen složitější stroj. Vsak také předmarxističtí materialisté nespatovali v člověku než velmi složitý stroj a popírali rozhodne svobodu lidské vůle (7). « Myslenka je funkce mozku ». « Člověk je to, co jí. » (« Der Mensch ist, was er isst »). Nemohli ovšem vysvětliti skutečnost, že člověk jí mléko, tele jí mléko, kocka jí mléko, avšak

(6) Vyrok « náboženství je opium lidu » se nepravem připisuje Leninovi. Autorem tohoto výroku byl Karel MARX (« Die heilige Familie », 1844 »).

(7) Ludwig BÜCHNER : « Kraft und Stoff » (1. vydání 1855); Paul HOLBACH : « Système de la Nature », 1. vyd. 1770, něm. vyd. 1841; Karl VOGT : « Vorlesungen über den Menschen », Giessen, 1863; K. VOGT : « Natürliche Geschichte der Schöpfung », Braunschweig, 1858; Ludwig FEUERBACH : « Wesen des Christentums », nové vyd. H. Schmidt, 1923.

v jednom prípade se stáva mláko človekom, v druhom teletom a v treťom je to kocka. Marxizmu tu vlastne nejde tak o filozofiu, ako skôr o niečo iné. Ide mu o revolúciu. Marxizmus sa nechce ztotožňovať s mechanickým, « vulgárnym » materializmom, a bojuje proti tomu « vulgárnemu » materializmu, ako proti « uchylce » od čistého marx-leninizmu. Mnohí sovetští filozofovia a kompartajníci zaplatili túto « uchylku » niekoľakým pobytom v koncentračnom tábore alebo i životom. Sovietska vláda im vytkala « nedostatok revolučnej bdely », « fatalizmus », « ekonomizmus » a kďovico ešte. Je-li totiž človek len stroj, pak je budúci vývoj ľudskej spoločnosti predurčen a není potom treba ustavičnej « revolučnej bdely », není treba stachanovstiny a socialistického súťažení, je zbytočné marxistické školenie a všetko ostatné, čo činí život v Sovietskom svazu tak neprekonateľne pútavým. Marxistická filozofia však je práve opak necinného čakania. Marxizmus je predovšetkým zameraný revolučne, je nabitý revolúciou — než revolúciu nemôžu robiť len stroje, a to sú ľudia v poňatí mechanistu. Revolúciu môžu robiť len ľudia, ktorí milujú svoju Stranu a svoje najgenialnejšie Vůdce, a hlavne nenávidia, nenávidia až k smrti Boha, kresťanského náboženstva, buržoazie, demokraciu, slobodu a rad. Znamená to snáď, že marxizmus priznáva slobodu vôle? Napríklad nie ! Vždyť by týmto pohrbil svoj materialistický základ ! Marxistická filozofia sa preto snaží uniknúť tejto nesnazi svojou « dialektickou metódou », ktorá v marxistickej filozofii hrá úlohu filozofického kamene stredovekých alchymistov. V čom teda záleží dialektická metóda, tento « kouzelný kľúč » podľa výrazu R. Luxemburgovej (8) « jímž Marx otvoril najväčšie tajomstvo spoločenských javov » ?

(8) Rosa Luxemburgová « Sociálna reforma alebo sociálna revolúcia? », Praha.

Muzeme charaterisovati dialektickou metodu ctyrmi podstatnymi znaky (9). Jsou to

1. Dialektika predevsim zkouma prirodu jakozto souvisly jednolity celek;

2. Dialektika chape svet jako stav nepretrzitého pohybu a zmeny, stalého vznikani a zanikani, vyvoje od nizsiho k vyssimu;

3. Dialektika vysvetluje vyvoj jako prechod nepatrnych kvantitativnich zmen ke zmenam kvalitativnim;

4. Konecne tvrdi dialektika, ze proces vyvoje probiha jako projevovani rozporu, kteri jsou vlastni vsem vecem a jevum, cili jako vecny boj protikladu.

Tyto ctyri these cili « vety » dialektického materialismu jsou zakladni pilire marxismu, který chce vysvetliti svet a jeho vyvoj, minulost a budoucnost lidstva, smysl a urceni lidského zivota.

(9) STALIN : « O dialektickém a historickém materialismu », op. cit.; LENIN « Filosofické sesity », op. cit.

Kapitola druha :

BOJ PROTI BOHU

a) *Prvni these dialektického materialismu.*

Co znamena prvni these marxisticke dialektiky, ze priroda je souvisly a jednolity celek ?

Tato these znamena, ze kazdy prirodni jev musi byti zkouman jen v souvislosti s ostatnimi jevy a podminkami, nikoliv izolovane. Na pr. primitivni divoch vidi blesk a slysi zahrmeni, a neumi si to vysvetlit jinak, nez jako libovolny projev prislusneho buzka. Nevi a nechape, ze hrom a blesk jsou prirodni jevy a ze je to jen nasledek pricin nahromadenych v minulosti — atmosféricka elektrina, kondensace vodnich par atd. Nasi predkové se obavali vlasatic a spatrovali v nich ukaz, který nevestil nic dobrého. Dnes vsak vime, ze jsou to nebeska telesa, jejichz drahu a misto na obloze lze predem vypocitati, a ze tudiz neni v nich nic strasidelneho. A kazdy, kdo hodla badati v prirode, musi predem zavrhnouti myslenku, ze se neco muze diti bez jakékoli predchozi priciny.

Ctenar jiste namitne pravem, ze tato these neni nic nového a ze cela staleti pred Marxem zkoumali badatelé prirodni jevy a ukazy timto zpusobem. Lidsky duch se vzdy snazil vysvetliti svet jako jednotny celek, byt i ne vzdy spravne. Theorie Ptolemeova, která vysvetlovala pohyby nebeskych teles tak, ze pokladala zemi za nehybnou a za stred sveta, byla ve své dobe ucelenym svetovym nazorem. Linnéova klasifikace rostlin také

vychazela z nazoru na jednotnost a ucelenost sveta. Kazde vedecké badani, ve vseh dobach, prihlizelo k ruznym jevum jen v souvislosti s okolim a ostatnimi podminkami, aniz nazyvalo metodu tohoto badam « dialektickou ». Nebo snad vsechno vedecké usili pred Hegelem, Marxem a Engelsem bylo nevedecké, protoze nebylo « dialektické » ? Nesvedci-li zakony Kepplerovy, ze genialni badatel spatroval ve vesmiru jednotnost, souvislost a rad? A tak ve vsem. Neni tedy metoda zkoumani prirodnich jevu jen v souvislosti s ostatnimi jevy a podminkami nic specificky « dialektického ». Nebude-li mnohem spravneji a srozumitelnejsi, oznacime-li tuto metodu proste jako vedeckou?

Tolik ke snaze marxistické nauky predkladati jako nejnovější vedeckou vymozenost veci uz davno známé. Marxistická filosofie ovsem sama dobre vi, ze these o ucelenosti a souvislosti sveta neni nic nového. Jde tu vsak o neco jiného. Jde o to, aby zaroven s touto samozrejmosti byla mlcky propasovana jina these, ktera by se mohla chlubit jakousi « vedeckosti » ve spolecnosti vet nesporne pravdivych, a mohla by se jaksi priziviti na skutecné vede a zablysknouti se treba odrazenym svetlem. Jaka je to these, o které se sice primo nemluvi, ktera vsak je hlavnim smyslem « dialektického zpusobu » zkoumani prirody? *Je to these neexistence Boha.*

« Svet je jednotny, souvisly celek ». V tomto jednotném a souvislém svete, kde kazdy jev je podminen jinymi jevy a je organicky spjat s ostatnim svetem, neni mista pro Boha ,nebot v nem neni mista pro neco, co neni v prirode, co neni z prirody, co nesouvisi s prirodou. Tak musime chapati smysl první, zakladní vety dialektického materialismu. Ostatne, mistri dialektiky nijak neskryvaji svuj zamer. Engels na pr. pise v knize o

Feuerbachovi (10) « Materialistický světový názor neznamena vlastně nic jiného, než prostě přijímat přírodu tak, jaká je, a nic cizího k ní nepřidávat ». Bůh, působení Boží prozřetelnosti ve světě, to vše je pro materialismus něco « cizího », což nepatří do přírody, je tudíž « zbytečné » a « nevědecké ». Marxismus předem odmítá jakýkoliv předpoklad Boží existence. Zdurazňujeme « předem », neboť v celé marxistické literatuře nenajdeme ani stínu důkazu o tom, že Bůh není. Je přece velký rozdíl v tom, řekne-li někdo, že neverí, že Bůh je, a tvrdí-li, že určitě ví, že Bůh není. Může se přihodit mnohému, že ztratí víru v Bůha, aspoň dočasně. Ale tvrzení « vím zcela jistě, že není Bůh, věda to dokázala černě na bílém », je docela jiná věc. Lenin otevřeně hlasal, (11) že je třeba předem odmítnouti každou vědeckou teorii, která by mohla podporovat « popovstínou », « fideismus » a « idealismus ». Podle mistra dialektiky musí vědecké badání pokorně sloužit materialistickému světovému názoru. V komunistické « Tvorbě » z r. 1947 četli jsme m.j. také článek jakéhosi sovětského hvězdáře, jenž se pryč pilně díval dalekohledem do vesmírových dálav a osobně se přesvědčil o tom, že zadního Bůha není, což pryč potvrdil také genialní otec národu Josip Visarionovič Stalin.

b) « *Protože* » a « *aby* ».

Ano, svět je souvislý a jednotný celek. Ano, každý přírodní jev je podmíněn jinými jevy a je organicky spjat s celým ostatním světem. To je vědecký názor,

(10) F. ENGELS : « Ludwig Feuerbach und der Ausgang der deutschen klassischen Philosophie » (1888).

(11) V. J. LENIN « Materialismus a empiriokriticismus », Praha, 1. ruské vydání 1908.

dokonce jediný možný vědecký názor. Má tedy marxismus pravdu, když tvrdí, že předpoklad Božího působení ve světě zavádí do přírody něco zbytečného, cizího? Podíváme se na to blíže.

Kdyby volně padající kámen mohl mluvit, odpověděl by na otázku, proč páda, takto « Musím padat, protože mě něco táhne dolů ». V této odpovědi je vyjádřena jsoucnost přírodního jevu jakožto výsledku předchozí příčiny. Mohli bychom theoreticky rozložit celé světové dění v téměř nekonečnou řadu příčin a následků, kde každá příčina je následkem jiné, minulé příčiny. Materialismus tvrdí, že v přírodě není jiného principu nežli principu příčinnosti. To je právě onen slavný princip jednotlosti a souvislosti světa, o němž nám praví první věta dialektické metody.

Než — vědecké badání o přírodě odhaluje nám nejen příčinnou souvislost a ucelenost světa, nýbrž také jeho uspořádání a ucelnost. Klade-li hmyz vajíčka jen na určité místa, jedine vhodná pro budoucí potomstvo ⁽¹²⁾ jsme nuceni v tomto jednání spatřovati vůdci ucelnost, když na něj působí budoucí účel, ne minulé příčina. Rovněž termité vytvářejí, jak známo, ideálně uspořádané socialistické společenství s touto sociální strukturou manželsky párek neboli Politbyro, policie a stachanovci. Politbyro neustále vyrábí nová vajíčka, jež jsou pak pečlivě opatrována stachanovci, kteří zvykají potravu, nosí vodu, uskladňují zásoby, stavějí a zvětšují hnízdo a kopají ochranné kryty, hlavně však žije Politbyro a policie, zcela podle vzoru Sovetského svazu a jiných socialistických států. Jako stavebního materiálu používají

(12) Jean-Henri FABRE « Souvenirs entomologistes », Paris; E. WASMANN S.J. : « Die Ameisen, die Termiten und ihre Gäste », 1934; tentýž autor : « Instinkt und Intelligenz im Tierreich » (3. vyd. 1905).

smesi slin, vykalu a pisku. Ostré tropické slunce stmeluje pak tuto smes v nerozbornou tvrz, kterou nerozbije ani pneumatické kladivo.

Porovname-li jednání termitu s volně padajícím kamenem, ihned vidíme základní rozdíl. Kamen páda, *protože* ho země přitahuje. Termité stavi, *aby* uhasil životy své a svých potomků. « Protože » vyjadruje princip přičinnosti, avšak « aby » znamená účel, plán, záměr. V přírodě tedy existují dva principy, přičinnost (« kausalita ») a účelnost (« finalita »). ⁽¹³⁾ Do přírody patří termít nebo pavouk stejně jako kámen nebo voda. Princip účelnosti je pro každého vědeckého badatele stejně zřejmý a nepopíratelný jako princip přičinnosti v přírodě. A to nejen v živé přírodě — s principem účelnosti se shledáme na každém kroku též v přírodě neživé. Voda je, jak známo, sloučenina vodíku s kyslíkem. Porovname-li s vodou sloučeniny s prvky, které v periodické soustavě Mendelejevovy sousedí s kyslíkem, shledáme, že všechny ony sloučeniny jsou za obvyklé teploty plyny. Jen voda je za téže teploty kapalina. « Jaké nedozírné následky má to pro vzhled naší planety a pro život na ní ! Kdyby už za obvyklé teploty, jaká panuje na zemi, byla voda ve skupenství plynném, vyparila by se všechna voda mořská, řeky by vyschly, ledovce by roztály a život by se stal nemožným ». ⁽¹⁴⁾ Fysikové vysvětlují tento výjimečný jev t. zv. dipolovou vazbou molekul vody. Proč však právě voda má dipolovou vazbu, a nemá ji na pr. selenovodík ? Není-li v tom předem stanovený účel — t. j. aby byl život možný — takřka hmatatelný ?

⁽¹³⁾ Henri BERGSON : « L'évolution créatrice » (Paris, 1925); též autor : « Matière et mémoire — Essai sur la relation du corps à esprit », Paris, 1925; též : « Introduction à la Métaphysique » (Revue de Métaphysique, 1903).

⁽¹⁴⁾ Doc. dr F. SCHACHERLE : « Nitro atomu », Praha.

c) *Ucel a rad v Bozi prirode.*

Vsude v prirode se setkavame s ucelnosti a se zariadenimi, ktora daleko predstihuju vsetchno, co vynalezl lidsky duch. Na priklad nejmodernejši zarovka premenuje pouze 40 % elektrické energie ve svetlo, kdezt0 60 % je promarneno promenou v teplo. Avsak nase obycejna svetluská vyrabi pomoci vody, kysliku, svitivé latky a katalysatoru neznamého slozeni t.zv. studené svetlo, bez jakékoliv ztraty energie ! ⁽¹⁵⁾ Timto svetlem se dorozumivaji sameckové a samicky a vzajemne si signalisuji. V tropickych krajich zije odruda svetlusek vysilajících zelené svetlo v predu a červené svetlo vzadu, a v Jizni Americe je dokonce zvlastni cerv, který ma dve cervena svetla na hlavě a 12 zelených svetel na každé strane. Nase obycejna domácí včela stavi své voskové plasty ve forme šestibokých hranolu, jejichž ostré uhly mají 70 stupnu 32 minuty. Matematikové prokazali, s pomoci diferencialnich formulek a logaritmických tabulek, ze je to nejvyhodnejši způsob stavby, protoze se takto ziska nejvetsi obsah pri nejmensi spotrebe materialu. Vnitřni stavba kosti u cloveka a u zvírat je dokonala se stanoviska mechaniky a nauky o odolnosti hmot, jelikoz vykazuje maximalni pevnost a pružnost na tah, tlak a pruhyb. ⁽¹⁶⁾ Koreny rostlin dovedou velmi obrátne hledati vláhu a pronikaji dokonce i kamenem a rozpoustějí ho vymesovanou kyselinou, a rozvetvuji se vsemi směry, aby tak zabezpečily výživu rostline. ⁽¹⁷⁾ Nase evropska kukacka poklada sva vejce vždy do hnízd

⁽¹⁵⁾ Prof. dr Jan MARTINOVSKY « Priroda velké divadlo », sv. I., Praha, Vysehrad, 1947.

⁽¹⁶⁾ Prof. dr Karel WEIGNER « Anatomie cloveka », Praha.

⁽¹⁷⁾ Prof. dr F. ULEHLA « Zamysleni nad životem ».

hmyzozravých ptaku, ačkoliv nikdy nestudovala ornitologii. Nas známý entomolog P.dr K. Zavadský S.J. proslul v celém světě svými pracemi o zobonoskách. ⁽¹⁸⁾ Popisuje podrobně, jak stříhají listy stromu, pak je bali ve formě doutníku, naloží do nich vajíčka a nakonec je sesívají. Při tom provádějí sestřih listu nejdokonalejším způsobem se stanoviska vyšší matematiky, zachovávající přesný poměr mezi křivkami t.zv. evoluty a evolventy. Brazílská vosa « Červený jezdec » pečuje o své budoucí potomstvo takto : ustkne tarantulu přesně do nervového uzlu na horní celisti; tím tarantulu ochromí, a pak do ní naloží larvy. Ty pak mají po celou dobu dospívání teplo, primerené vlhký a utulný kvartýr a vydatnou potravu po vylíhnutí.

Mohli bychom v tomto líčení pokračovati do nekonečna. Kamkoliv se podíváme do Boží přírody, všude se shledáme s důkazy pro účelnost v přírodě. Vědecký badatel, který zkoumá svět methodou vědeckou, t.j. v jeho úplné souvislosti a ucelenosti, musí objektivně přiznati existenci principu finality. Máme však jen tyto dvě možnosti na vybranou : Buď studovaly zobonosky a jiná Boží havet integrační počet, srovnávací anatomii a mechaniku, a tedy si vytvářejí svou existenci vlastní inteligenci, anebo tu musí býti Intelekt, jenž tuto existenci porada a pečuje o ni. Jiného vysvětlení není. Marxistická filosofie se snaží uniknouti této nesnazi vselivským způsobem, a pokouší se vysvětliti účelné jednání v nerozumné přírodě jakousi záhadnou « pamětí bez poznání ». ⁽¹⁹⁾ Co je to však, ona paměť bez poznání, marx-

⁽¹⁸⁾ Jan MARTINOVSKÝ « Příroda velké divadlo », op. cit.

⁽¹⁹⁾ Pavel HRUBÝ a Václav VLK « Zaklady marxistického myšlení », 1. vyd. Praha 1945.

isté nevysvetluji. Jiz velky Goethe napsal : « Kde nam chybi pojem, prichaziva slovicke v pravy cas ». (20) Timto kouzelné kulatým slovicke je také « pamet bez poznani ». Odkud se vzala, snad dedicnosti? Jinými slovy, jakási prapraprazobonoska náhodou rozlústila úkol z vyšší matematiky, a jelikož asi shledala, že to není špatné, strihati listy brezové, dubové a lipové tímto způsobem, předala pak larvickám, jež zasílá do doutníku z listu sbalených, své znalosti integralního a diferencialního počtu jakožto dedičný dar; ony larvicky pak, vzhledem k svému utlémému mládí, nebyly s to poznati dedičné tajemství poměru evoluty a evolventy, ale holt si to « pamatovaly bez poznani ». A tak tedy moderní zobonoska sice neví, proč a jak, ale pamatuje si přece, že má jednati tak, a ne jinak. A tuto do nebe volající pitomost nazývají marxisté — filosofii !

« Pamet bez poznani » velmi připomíná známou odpověď na otázku : « Kde je pan Novák ? » — « Pan Novák je toho času ve svých kalhotách ». Cili, i když je to pravda, porad nevíme, kde vlastně tkví pan Novák.

Rad a účel patří do přírody stejným právem jako hmota nebo energie. A když při poznávání radu a účelu v přírodě přicházíme k myšlence, že musí býti také Poradatel světa, není to « zavádění něčeho cizího » do přírody, jak tvrdil Engels, nýbrž naopak je to stanovení prvního předpokladu pro to, abychom při badání a poznávání jednotného, uceleného a souvislého světa nezabloudili a udrželi si skutečný obraz vesmíru !

« Dialektická metoda » se nám tedy představuje jako okleštěná vědecká metoda, a je proto nezpůsobila k účelům vědeckého badání, jako je nezpůsobily k měření metr, když mu chybí několik centimetru. Dialektika

(20) J. W. GOETHE : « Faust » 1.

sľubuje, že bude zkoumati svet v jeho úplné souvislosti a ucelenosti, avšak již predem vylucuje ze sveta jeho podstatné principy, t.j. ucel a rad. Marxismus je fanaticky nesmlouvavy vuci vsemu, co by mohlo otrasti jeho materialistickou virou. Nez prave touto svou fanaticnosti vylucuje se maxismus sam z vedy a je také v hlubokém rozporu s vysledky objektivniho vedeckého badani. Je mozno v marxismus veriti, marxismus lze nariditi nasilnymi prostredky, nelze svak marxismus dokazati. Proto také provadeji soudruzí v socialistických statech nepretržitě čistky na universitach a vedeckých ustavech, proto zduraznuji, že veda ma byti « tridni » a « proletarska », proto potlacuji svobodu vedeckého badani a svobodnou vymenu vedeckých poznatku se svetem na zapad od zelezné opony. Ale i ve svobodném svete se snazi socialisticti soudruzí vsemozne zamlcovati a zahavati pravdu — v celé socialistické literature nenasi jsme na pr. ani jediného sluvka o Lurdech, kde se podle zjistiení neustranných lékarských komisi udala zazracna uzdraveni, jez nemuze lékarska veda vysvetliti. Chapali bychom, kdyby materialisté popirali tato uzdraveni, pochybovali o nich nebo je vysvetlovali vselijakými způsoby. Avšak — co znamena hluboké mlčení? Je zrejmó, že Lurdy jsou u materialistu, na zapad i na vychod od zelezné opony, zakazané thema. Smi se veda, opravdova veda, neceho bati?

Prosluly biolog, o jehož vedecké autorite se neodvazi pochybovati ani nejzarytejsi marxista, dr Alexis Carrel, poklada za vedecky prokazano, že na pr. modlitba je nesmirne mocny cinitel pri premene hmoty, neorganické i organické, a zazrak nejen nepopira, nybrz jej poklada za experimentalne overeny majetek vedy. ⁽²¹⁾ To vsak

(21) Dr. Alexis CARREL : « Man the Unknown », New

znamena, ze ve svete nas obklopujicim, v nemz zijeme a jez poznavame, pusobi krome tech sil, které marxisté uznávají za realni, jeste jiné sily, jejichz pusobení nelze vysvetliti žádnou dialektickou chytristikou.

d) *Pokus o namítku.*

Není snad v naší době seriosního učenice, který by pochyboval o tom, že v přírodě existuje kromě principu příčinné závislosti také účelnost. Toto vědecké přesvědčení je také základem přírodovědeckého badání ve mnohých případech. Objeví-li na pr. některý badatel pod mikroskopem nějaký neznámý útvar v živém organismu, vždy hledá, k jakému účelu slouží. O účelnosti v přírodě oficiálně pochybují pouze sovětsí a lidovědemokraticí mudrci, protože je jim nařízeno samým Politbyrem, aby pochybovali. I vymyslí si jednu jedinou « namítku » proti účelnosti : příroda pry není účelná, příroda je naopak marnotratná. « Jakopak pry účelnost, když z tisíce a desetitísíce potomků živého organismu zůstává na živu jen několik málo jedinců ? » (22)

Autori této namítky byli si ovšem ihned vědomi, že je neudržitelná. Avšak s Politbyrem nejsou, jak známo, žádné zerty, a koncentrák je koncentrák. Nuže : je pravda, že příroda je « marnotratná ». Vidíme na pr. pod topolem na zemi celé tisíce semínek, z nichž se ujme jen malokteré semínko. Některé velké ryby, na pr. vyzy, pokládají najednou statisíce jiker, z nichž se pak vylíhne pouze jedna nebo dvě ryby. Ale právě tato « marnotratnost » je zárukou života ! Co by si počala na pr. vodní

York 1936 (česky « Clovek, tvor neznámý », Praha, francouzsky « L'homme et inconnu », Paris).

(22) Arnost KOLMAN « O účelnosti v přírodě », Tvorba, Praha.

zvirena, kdyby nebylo spousty malých rybicek, jiker a pod.? Zakladem veskerého zivota v oceanech je plankton, t.j. souhrn vseh drobnohlednych rostlinek a zivocichu zijících v morich a oceanech. Plankton je velmi husty, a trosecnici se casto zivi jen planktonem, cedice morskou vodu skrze platno. Vrstva planktonu dosahuje hloubky 200 i vice metru. Jaka marnotratnost prirody! — mohl by zvolati marxista. Ale predstavme si na chvili, ze by tato marnotratnost » razem prestala a ze by plankton proste vymizel. Vzapeti na to vymizel by take zivot v oceanech, jelikoz se drobné rybky (též velryby) zivi planktonem, vetsi ryby se zivi mensimi, atd. Marnotratnost? Nikoliv! Naopak, ucelnost a rad!

e) *Mluva fakt.*

Fanaticnost marxismu a jeho nepristupnost vuci evidentnim dukazum je také zakladni jeho chyba. Dokazali jsme, ze svet je prece jen neco jiného nez pouha pohybující se hmota. Brezinova «Hudba pramenu» je také neco jiného nez jen mechanicky soucet pismen a znaku. Kamkoliv se podivame, presvedcujeme se o tom, ze prirodni deni je vzdy zamereno k nějakému cili, cili ze v prirode existuje rad, a tedy i Poradatel. Marxismus se ovsem snazi vykroutit ze zelezného sevreni vedy a logiky. Rika toto «Pripustime-li existenci Boha, pak musime též pripustiti, ze Tvurce vesmiru muze také libovolne zasahovati do radu sveta, muze jej pozmenovati, muze ciniti zazraky. Avsak vira v zazraky se prici zdravému rozumu a odporuje exaktni vede, nebot vsechno, co se deje ve svete, ma svuj prirodzeny duvod a pricinu ».

Je mnoho lidi, kteri o sobe tvrdi, ze veri v existenci Boha («neco prece musi byt»), nemaji vsak nabozenstvi, t.j. vnitřního vztahu k Bohu, i kdyz jeho existenci

uznavaji. V podstate je to tyz materialismus, jezto « buh », ktery stvoril svet a dal mu zakony, nikdy vsak nezasa- huje do prirodniho deni, nema nijakého duverného vztahu k svetu a k lidem, tedy neda nic na modlitby a prosby o pomoc, protoze nebude kvuli lidem porusovati prirodni deni, jez predem stanovil. Nestaci proto doka- zati jen existenci Bozi, jezto tento dukaz neni jeste dukazem opravenosti nabozenstvi. V tom je jadro problému.

Nez pro marxistické a jiné odpurce nabozenstvi neplati zadné dukazy prirodovedecké, historické a filosofické. Jsou v zajeti materialistického fanatismu a predem odmitaji kazdy argument. Vec je totiz prilis zavazna, nez aby se dala rozresiti pouze rozumovymi a vedeckymi dukazy. Je-li svet pouhym fysikalnim konglomeratem pohybujici se hmoty, a neni-li zivého, intimního vztahu mezi tvorem a Tvurcem, pak nebylo ani Vteleni ani Vykoupeni, neni nesmrtelné duse, neplati Desatero ani mravni rad, neni take nezadatelných prav cloveka. Neni potom mravniho rozdilu mezi spravnym a nespravnym spolecenským radem, a Hegel by pak mel pravdu v tom, ze vsechno, co existuje, je spravné a rozumné, treba i socialistické tabory otrocké prace. V sazce je prilis mnoho stranických a osobních zajmu, nez aby materialisté pripustili existenci Boha ucinne zasahujícího do osudu sveta a lidi. Logicka argumentace je pro materialisty prilis subtilni zbran, jez nemuze nekdy proniknouti hustou siti pavedeckých nesmyslu « dialektické methody ». Nuze, nechme mluvit fakta. (23).

(23) « CAHIERS LAENNEC », casopis francouzských lékaru, III. - IV., 1948; Henri LASERRE : « Notre-Dame de Lourdes », Paris-Bruxelles, 1877; Dr. Alexis CARREL « Le voyage de Lourdes », Plon, Paris, 1949; tentyz autor

V srpnu r. 1926 odjela pani Augusta Augaultova z Craon (ve Francii) do Lurd. Vazila pouhych 40 kg. a mela obrovsky nador na deloze ve vaze 12 kg. Nemohla jisti ani piti a byla udrzovana pri zivote jen injekcemi. Tri vehlasni chirurgové odmitli ji operovati. Prinesli ji na nositkach prave, kdyz se ubiral pruvod s nejsvetejsi svatosti. Na druhy den rano se vyzpovidala a pristoupila k sv. prijimani. Ihned poté prohlasila, ze je zdrava. Tricet (!) lékařů z lurdského ustavu pro lékařska zjistovani, katolici, protestanté i zidé, vsichni peclive vysetrili nemocnou nador zmizel beze stopy.

Ustav pro lékařska zjistovani v Lurdech, jehož dlouholetým spolupracovníkem byl také svetoznamy biolog dr Alexis Carrel, uverejnuje kazdy rok nekolik pripadu nahlého uzdraveni, jez nemuze byti vysvetleno lékařskou vedou. Oficialni francouzsky lékařsky casopis « Cahiers Laennec » venoval v r. 1948 dve cisla (3. a 4.) zazracnym uzdravenim v Lurdech. Existuje jiz velka vedecka literatura o Lurdech, a dosud byla vsechna uznana uzdraveni opetovne prezkoumana a potvrzena. ⁽²⁴⁾

Tehoz r. 1926 prijela do Lurd Alzbeta Delotova. Mela rakovinu zaludku, uzavreni vratniku a tezké srusty. Chirurgové po porizeni rentgenového snimku, rozhodne odmitli operovati. Delotova se v zoufalstvi obracela na vsechny možné kliniky, avsak vsude byla odmitnuta. Po prijedu do Lurd se vykoupala v basénu; najednou pocitila prudkou bolest, pak se citila lépe a znovu sla na

« The prayer », New York, 1949; tentyz : « Clovek, tvor neznamy », op. cit.; Dr. Auguste VALET : « La vérité sur Lourdes et ses guérisons miraculeuses », Paris.

(24) François LEURET-H. BON « Les guérisons miraculeuses modernes », Paris, 1950; R. LE BEC-F. LEURET « Raisons médicales de croire aux miracles », Paris 1950.

lékarskou prohlídku rakovinny nádor zmizel, zmizely srusty a všechny potize !

President lurdského Ustavu pro lékařska zjisti dr François Leuret popisuje jeden « bezny » pripad zazracného uzdraveni Francis Pascal se narodil 2. rijna 1934 ve Vaucluse. V kvetnu 1938 byl pro zanet mozko-
vych blan a krevni vyron do mozku stizen paralysou levé ruky a nohy a naprostou slepotou. Lékaři prohlásili ubohého chlapecka za nevyléčitelného. 28. srpna 1938 byl malý Francis přivezen do Lurd; tam ho rodiče několikrát koupali v basénu, pak odjeli se synkem domu. Za několik dnu potom navštívil je lékař dr Darde, jenž osetroval dítě. Matka šla lékaři v ústřety a vedla za ruku chlapecka, jenž razně vykracoval a zvedave se rozhlízel kolem — nabyl znovu zraku. Dr. Leuret vyšetřoval pak chlapce po deseti letech v r. 1948. Jeho nález znel « Chlapec úplně zdrav, chodí a behá normálně, zrak normalní, reflexy normalní ».

Tezce nemocní jsou v Lurdech přinášeni k basénu na nosítkách. Tuto službu obstarávají vesměs dobrovolníci, zejména ti, kdož byli dříve zazracně uzdraveni. Každého roku se vrací do Lurd jako dobrovolný nosič také Gabriel Gargam. Na začátku tohoto století utrpěl Gargam těžký úraz při železničním nestesti a zůstalo mu ochromení dolních končetin v důsledku stlačení míchy. Lékaři ho odmítli operovat. R. 1901 přijel Gargam do Lurd — a byl uzdraven v okamžiku, když kolem něho šel eucharistický průvod. Pripad Gargamův se pokládá za zcela výjimečnou odchylku od známých lékařské vědy přírodních zákonů, neboť jeho mícha je stále stlačena !

Uvádíme ještě některé proslulé případy : Petr de Rudder byl v okamžiku uzdraven po osmiletém utrpení; trpěl komplikovanou zlomeninou holenní kosti, chybející kostní hmoty (30 milimetru !) byla náhle nahrazena a zející

rana scelená. Marie Lemarchandová měla tuberkulózní vředy na obličeji a na noze, byla před koupeli vyšetřována drem Hombresem v lurdském ústavu pro lékařská zjišťování, a byla prohlášena za nevyléčitelnou, v soulase s klinickým nálezem. Po koupeli v basénu rány a vředy zmizely za několik minut ! John Traynor, anglický válečný hrdina, byl ochromen na nohou pro zranění na hlavě, měl též časté záchvaty padoucnice. Britské ministerstvo pensí mu priznalo 100 % ní invaliditu. J. Traynor byl přivezen do Lurd a byl v okamžiku uzdraven. Nyní je řidičem těžkých kamionu, avšak britské ministerstvo pensí trvá na starém lékařském nálezu o nevyléčitelnosti Traynorovy invalidity a odmítá uznání oficiálně jeho uzdravení; posílá mu nadále jeho pensí.

Při zázračných uzdraveních uznávaných Ústavem pro lékařská zjišťování v Lurdech bylo vždy konstatováno « okamžité obnovení nebo pozmenění organické hmoty », a že toto uzdravení « odporuje obvyklým přírodním zákonům, jak je známe z vědecké zkušenosti ». Procento takto uzdravených není sice velké, avšak v tomto případě procenta nic neznamenaají : jeden zázrak je stejně přesvědčivý jako sto. A naopak ani sto zázraku nepřesvědčí toho, kdo se nechce dát přesvědčit. Pro ty, kdo věří v Boha, není třeba vysvětlení lurdských zázraků. Pro ty, kdo v Boha neverí, není vysvětlení možné.

f) *Peče o svět.*

Moderní badatel nemá ani zdaleka ono sebevědomí, jež tolik vyznačovalo učence z konce XVIII. a začátku XIX. století, a nemluví již s pychou o tom, že by s pomocí několika diferenciálních formulek dovedl předpovědět všechnu budoucnost světa. Přitom však dnešní věda o přírodě uskutečnila věci, o nichž se našim předchůdcům ani nezdalo, na pr. rozbíjení atomu a tvoreni nových prvků. Ba více, moderní badatel nemluví ani o věcných

a nemenných přírodních zákonech. Proc? Protože vi o přírodě více než učenici na začátku minulého století, a jelikož se mezitím odehrála největší revoluce v oblasti fyzikálních věd — bylo totiž objeveno, že obvyklé fyzikální zákony, které pozorujeme a poznáváme ve světě kolem nás, neplatí ve světě molekul a atomů (« mikrokosmu »). Na pr. nikdo nepochybuje o všeobecné platnosti zákona tíže, jemuž podléhá hmota. Najdeme však atmosféru též ve výšce 100 i více kilometru nad povrchem země, ačkoliv pro všechny molekuly a atomy ovzduší platí stejný zákon gravitace. Víme dnes, že se do velkých výšek dostávají tyto atomy a molekuly svým vlastním pohybem, jenž je naprosto nevypočitatelný. Naš satelit Měsíc ztratil své ovzduší právě proto, že poměrně slabá přitažlivost Měsíce nestačila k zvládnutí molekulárních pohybů plynu tvořících jeho ovzduší, jež se pomalu rozptýlilo v meziplanetárním prostoru. ⁽²⁵⁾ A nyní si představme, že *círou náhodou* všechny molekulární pohyby v našem pozemském ovzduší směřují vzhůru, pryč od Země — netrvalo by dlouho, a zmizel by všechny život na naší planetě pro nedostatek dýchatelné atmosféry. Je podobná náhoda možná?

Se stanoviska čisté vědeckého — ano. Taková « náhoda » je v rámci reálných možností našeho fyzikálního světa. Moderní vědec by se ani nedivil, kdyby kalamár, jež pustil z ruky, nepadl na zem, nýbrž by se vznesl vzhůru — řekl by, že *círou náhodou* pohyby všech molekul kalamáře směřovaly nahoru. Kdybychom na pr. mohli vidět prvky radia, byli bychom svědky toho, jak každou

(25) James JEANS « Zázračný svět hvězd », Praha, anglicky « The univers around », Cambridge, 1945; tentýž : « Tajemný vesmír », Praha; Jan MARTINOVSKÝ « Příroda velké divadlo », op. cit.; A. S. EDDINGTON « The nature of physical world », Cambridge, 1933.

chvili vybuchuje nejaky atom. Radium je prvek, ktery je neodvolatelne odsouzen ke zkaze, a nic na svete nemuze zadrzeti neuprosné zniceni jeho hmoty. Avsak nikdo na svete nemuze téz bezpecne rici, kdy vybuchne ten ci onen atom radia; muze se to stati jiz v nasledujicim okamziku, ale také treba za 100.000 roku. Je vsak bezpecne zjisteno, ze asi za $5\frac{1}{2}$ tisice roku zustane z daného mnozstvi radia jen polovina jeho hmoty. To je zakon rozpadu prvku radia, avsak jednotlivé faze tohoto rozpadu jsou nepredvidatelné a nevypocitatelné.

Moderni badatel pripusti beze vseho moznost, ze by na pr. reky tekly opacnym smerem a ze by se spravne kalkulovany a postaveny most mohl zhroustiti bez jakékoliv zjistitelné priciny, a pripusti téz, ze by se cely vesmir mohl rozleteti vnivec. Tato moznost je ovsem nekonecne mala s hlediska pravdepodobnosti, nez — existuje prece, a mohla by se uskutechni v nekonecne dlouhém case. Pak by ovsem vesmir prestal prakticky jestvovati, a misto vesmiru, kosmosu, t.j. radu, byla by jen neskladna trist protonu a neutronu vzdalujících se od sebe se zavrtnou rychlosti.

A nyní dejme tomu, ze materialisté maji pravdu-ze totiz neni Boha, neni stvoreni. Pak by ovsem musil vesmir existovati od vecnosti cili v nekonecném case. Avsak v nekonecném case musila by se uplatniti aspon jednou ona moznost, o niz jsme prave mluvili. Pak by ale vesmir « vybuchl », a prestal existovati navzdy, jelikoz v hmote o sobe neni nijakého immanentního duvodu pro to, aby sama ze sebe vytvorila rad, jimz se udržuje vesmir.

« Rad », « zakony » — rikame tato slova casto, a myslime tim vseobecné fysikalni jevy, na pr. gravitaci, zakon akce a reakce, setrvacnost, chemickou valenci a afinitu, a pod. Rikame temto jevum « zakony », protoze

se stále a pravidelně opakují; než podstatě nejsou tyto zákony než pouhá pravděpodobnost, pouhy případ z téměř nekonečného množství jiných možných případů. Nemůžeme však uspokojivě vysvětliti, proč se vždy uplatňují jen ty pravděpodobnosti, kterým říkáme « přírodní zákony », a jež jsou vlastním základem soudržnosti vesmíru, a nikoliv jiné pravděpodobnosti, které by musily přivoditi nevyhnutelnou zkazu světa, v němž žijeme. Se stanoviska čisté filosofického a vědeckého je možné jen jedno vysvětlení, t.j. existence Pevovatele, neustále zasahujícího do přírodního dění a působícího, že se zdánlivý chaos v « mikrokosmu » projevuje jako pevný fyzikální řád ve světě přístupném našim smyslům (« makrokosmu »). *Neboť svět sám v sobě nemá vůbec zdůvodnění své existence a své soudržnosti.*

Není proto Tvorce, Poradatel a Ředitel světa onen « bůh » deistu, jenž pryč stворil přírodu, pak do ní « kopnul » a sedl si na otoman, aby se neucastně díval na světové dění, nýbrž je pravý Bůh, jenž stále zasahuje do světového dění a udržuje ve světě řád. Proto také netekou řeky nahoru a správně konstruovaný most drží. Neznamena to ovšem nikterak, že Prozřetelnost *musí* vždy uplatňovati jen ty fyzikální pravděpodobnosti, které my lidé nazýváme přírodními zákony. Což není na pr. dipolová vazba molekul vody výjimkou z přírodních zákonů? Nebyť ale této « výjimky », nebyl by život na naší planetě možný !

Z tohoto hlediska se nám též ujasňuje i — sit venia verbo ! — « technika » zázračných uzdravení Vsemohoucí prostě aktem své vůle uplatňuje jiné fyzikální pravděpodobnosti, než na které jsme zvyklí, a jež — cítujeme obvyklou formulaci lurdského Ustavu pro

lékarska zjstovani — « odporuji obvyklym prirodnim zakonom, jak je zname z vedecké zkusenosti. » (*)

Vyzyvame nyní marxisty, materialisty, deisty a atheisty vsech barev a odstínu, necht vysvetli vsechny uvedené skutečnosti bez Boha a působení Boží Prozřetelnosti, jenom ze samocinného pohybu vecné a nestvorené hmoty !

(*) Toto vysvětlení není ovšem vycerpávající pro pojem zázraku, jako jej formuluje theologická věda, a podává pouze jeden z možných aspektů zázraku, o němž nám sděluje Zjevení.

Kapitola tretí :

« VSECHNO PLYNE, VSECHNO TECE »

a) *Druhá veta dialektickej methody.*

Druhá základná téza dialektiky praví Všetchno na svete je pohyb a zmena, není nic stálého, nemenného, mění se příroda mrtvá i živá, všechno je podrobeno zákonu změny a vývoje. Mění se člověk a lidská společnost, mění se mravní a estetická kritéria, to, co kdysi bylo mravné a rozumné, je dnes pozitok a nesmysl. Nemůžeme proto mluvit o absolutní pravdě a dobru, nýbrž pouze o pravdě, jak se nám jeví v dané době, v daném prostředí a za daných okolností. Co je krásné pro nás, bude ošklivé a směšné pro naše potomky, co bylo dobré pro naše předky, je špatné v naší době (26).

Dialektický materialismus se nám tedy představuje jako vrcholný výraz relativismu. Je-li první téza dialektiky zdůrazněn bojovného a nesmířitelného ateismu, je druhá veta svým zaměřením revolucní. Co jiného znamená zákon věčné změny v životě lidské společnosti než glorifikaci revolučních změn, střídání společenských forem, věčný tok myšlenek a ideálů? Revoluční podstata dialektiky popírá také absolutní kritéria mravnosti a pravdy. Je proto velký rozdíl mezi marxismem a kantovskou filosofií. Kant nepopírá existenci

(26) Srv. HERACLITES TEMNÝ (zemřel v V. st. př. Kr.) — *Panta rei* — « všechno teče, všechno se mění »; Ferdinand LASSALLE : « Die Philosophie Heraclits des Dunkeln », Berlin, 1858; V. J. LENIN : « Filosofické sesity », op. cit.; STALIN : « O dialektickém atd. », op. cit.

absolutni pravdy, avsak tvrdi, ze my ji nemuzeme poznat (27). Marxismus vsak uci, ze absolutni pravdy vubec neni.

Kazda these marxistickej filosofie ma dva hroty : jeden zamereny filosoficky, druhy obraceny k praktickym potrebam socialistickej revoluce. A je jiz v samej povaze marxizmu, ze oba tyto hroty namnoze splyvaji v jeden a ze miesto logickej argumentacie operuji marxisti dukazy vice mene « praktickymi ». Na pr., kedyz marxistovi poukazete treba na to, ze moderni fysikalni veda je skepticka vuci theorii o vecnosti a nekonecnosti vesmiru, odpovi na to marxisticky filosof ve sta pripadech ze sta, ze takoveto tvrzeni je reakci a je namireno proti potrebam socialistickeho statu, a tudiz nevedeckej. Z tohoto duvodu obdrzi Stalinovu cenu pouze ti sovitsti ucenci a umelci, ktorí obhajuju these, jez jsou tak neb onak spjaty s potrebami vladnouci vrstvy. Neni-li totis absolutni pravdy a je pouze pravda relativni, potom neni ani pravdy ve vede, nybrz pravda je jen to, co slouzi a napomaha upevneni « proletarskej diktatury ».

Od tohoto tvrzeni k naprostemu myslenkovemu anarchizmu je pouze kucek. Vsak take v druhej polovine minulého století, kedyz do Ruska zacinaly pronikat marxistickej ideje, ubiralo se tam mysleni cestami nejpodivnejšími, zejména u t.zv. nihilistu (28). Krome marxizmu pusobily na zrod a vyvoj nihilizmu téz ideje M. Bakunina, Maxa Stirnera, Friedricha Nietzscheho (29).

(27) Immanuel KANT : « Kritik der reinen Vernunft », I. vyd. 1781.

(28) Ivan S. TURGENEV : « Otci i deti » (rus. vyd.).

(29) Mich. BAKUNIN « Gosudarstvennost i anarchija », francouzsky v « Œuvres », Paris, 1895-1913; Max STIRNER (pravym jménem Kasper Schmitt) : « Der Einzige und sein Eigentum », Leipzig, 1845; Friedrich Wilhelm NIETSCHE

Nihilisté vychazeli z atheizmu a neexistence absolutnich meritek pro pravdu a dobro. Podle nich je kazdy clovek tvurce své vlastní pravdy a mravnosti, z cehož pak vyplyvalo popirani autority, spolecnosti, statu, zakonu, soudu a pod. « Vsechno je dovoleno » — tvrdili nihilisté, vrazda, loupez, nasili. Genialni spisovatel F. M. Dostojevsky vylicil s apokalyptickou mohutnosti satanské dilo ruskych nihilistu, techto predchudcu bolsevismu, a ukazal plasticky, kam az zavede cloveka zrudna myslenka (30).

Mravni a vedecky relativismus Marxovy dialektiky se zachranuje pred naprostym zvrhnutim v nihilismus pouze tim, ze popira vnitřni samostatnost cloveka. Marxismus priznava cloveku schopnost tvoriti materialni i duchovni hodnoty pouze v kolektivu. Marxisticky clovek neni clovekem krestanskym, jenž ma nesmrtelnou dusi a své osobni poslani, nybrz je to bezejmenna slozka spolecnosti, z niz vysel a v niz pusobi. Nema proto « kazdy svou pravdu », avsak svou relativni pravdu ma kazda vyrobni trida. Je tedy pravda burzoasni a pravda proletarska, veda mestacka a veda socialisticka, mestacka a socialisticka mravnost, hudba, divadlo, balet, poesie a snad i filatelie.

Ona famosni « druha veta » dialektiky je též bezpecny nastroj pri provadeni partajnich cistek. « Vsechno se meni, vsechno tece ». Dnes jsi treba dvojnásobny « hrdina sovětského Svazu », zaslouzily stachanovec a nositel Leninova radu. Avsak jiz zitra nebo jeste dnes vecer muzes byti obvinen ze sabotaze petiletky, ze styku s agenty angloamerickych imperialistu a z vojenské zrady,

« Also sprach Zarathustra », Sämtliche Werke, Leipzig, 1895-1901; Petr KROPOTKINE « L'anarchie, sa philosophie, son idéal », Paris 1904.

(30) F. M. DOSTOJEVSKY « Besové ».

trebas ve valce jsi ztratil obe ruce a nohy. Spisovatel Maxim Gorkij prokazal Sovetum neocenitelné služby, avsak ani jeho tesné prateľstvi s Leninem a proletarsky puvod nezachranily ho pred nasilnou smrťou — Gorkij byl, jak znamé, otraven na Stalinuv rozkaz. A co Trockij, Bucharin, Rykov, Kamenev, Kostov, Dimitrov, Slansky, Beria ? 23. srpna 1939 uzavrel Stalin pakt s Hitlerem, a vsechny sovětské časopisy dostaly prikaz nadavati na Zapad a chvaliti Hitlera; komunisté u nas vydavali letaky kde se mluvilo o « bratrském německém dělníkovi, oblečeném do vojenské uniformy » (31). Komunisté francouzští a britští otevřene sabotovali vojenské úsilí svých vlád. Pak přišel 22. červen 1941, a druhá věta dialektiky se ukázala v plném lesku : sovětské časopisy dostaly prikaz nadavati na Hitlera a chvaliti západní demokracie, komunisté se pak razem přeměnili v nejhorlivější vlastence Nejvzornější myšlenkový kotrmelec předvedl sam « nejgenialnější otec národu », J. V. Stalin. 6. listopadu 1941 prohlásil toto : « Aby skryli svou reakční podstatu, nadávají hitlerovci Angloamericanum plutokratu. Avsak v Anglii a USA existují základní demokratické svobody, jsou tam svobodné odborové organizace, dělnické strany, parlament atd., kdežto v hilerovském Německu jsou tyto instituce zničeny ! » (32)

Oběti druhé věty dialektické metody se může státi kterýkoliv komunista i nekomunista, beze zřetele k dosavadnímu postavení nebo zásluhám. Marxlenický princip věcného dění záleží jen ve změně, změna je jediná

(31) Dr. E. BENES : « Šest let v. exilu », Praha.

(32) J. STALIN : « O velikoj otečestvennoj vojne sovětskogo sojuza », str. 26, Ogiz, Gospolitizdat, 1946, Moskvu. Tato kniha byla ještě za Stalinova života stažena z prodeje a ze všech knihoven ve SSSR a v satelitních státech.

realita, kterou marxismus uznava, podstata veci pro marxismus neexistuje. « Skutecnost je proces », tuto vetu vyslovil jiz spolecny otec marxismu a fasismu Hegel (33). Kdyz se proto nektery, v nemilost upadnuvsi komunista dovolava svych byvalych zasluh, slysi v odpoved, ze je to demagogie, ze jeho zasluhy, to je neco davno pryč, a ze patrne jiz « tenkrate » pracoval pro komunismus jen na oko, aby zamaskoval svou reakcni podstatu a « proti-revolucni tvar ». Ti, kdoz kolaboruji s komunismem v jakékoliv forme, jsou nevyhnutelne odsouzeni k tomu, ze budou jednoho dne hledati utociste v uteku do ciziny, aby nebyli postaveni pred soud pro « sabotaz » a « kontra-revolucnost ». Jen politicti naivkové mohli vazne uveriti komunistickym slibum, ze ze spokojí se socialisaci podniku od 500 zamestnancu a obchodnich bank a ze jiz nebudou usilovati o dalsi socialisaci — protoze si ve své bohorovné nadutosti nedali ani praci, aby se seznámili se zakladnimi pouckami marxleninské doktriny, a protoze spatrovali v komunismu jen jakysi « stupen demokracie »!

b) *Socialismus a kultura*

To, co nejvice charakterisuje cloveka, je jeho vylucné postaveni v prirode. I ptaci staveji sva hnizda a bobri vodni prehrady. Avsak jen u cloveka muzeme mluvit o bytové kulture. Clovek je ovsem podroben prirodni zakonum, jeho jatra vyrabéji zluč podobne jako nizsi organismy, jeho zazivaci zlazy vymesuji pepsin a tripsin, presto ale clovek nepatri cele do prirody, nybrz ji presahuje. Od první chvíle si lidé vytvareli pribytky podle predem stanoveného planu, ozdobovali je kresbami, rozlisovali mezi mravnim dobrem a mravnim zlem, mezi

(33) Kuno FISCHER : « Hegel », 2 svazky, 1909 - 11.

pravem a bezpravim, mezi krasou a osklivosti — jinymi slovy, zili v ovzdusi urcite kultury.

Videli jsme, ze marxismus neuznava vseobecnou platnost duchovnich hodnot, a ze rozlisuje mezi pravdou « bursoasni » a pravdou « proletarskou ». V Sovetském svazu a ve statech satelitnich, jakoz i v socialistické casti emigrace, slysime stale volani po jakési « socialistické kulture ». Co je to, ta socialistická kultura, autori techto volani nevysvetluji konkretne, a spokojuji se obvykle s verbalistickou prutrzi mlhavych hesel nemajicich vubec zadného smyslu. Socialistická kultura ma pry byt jakymsi opakem dosavadni kultury mestacké, ma pry byti realistickou na rozdíl od bursoasního formalismu, a ma pry tvoriti s lidem, skrze lid a pro lid. Co je tedy socialistická kultura ?

Kulturou nazyvame souhrn duchovnich a materialnich hodnot, které vytvorili a pro sebe uzpusobili lidé jakozto bytosti zaujimajici vylucné postaveni v prirode. Do kultury proto patri nejen literatura, divadlo a krasna umeni, nybrz také letadlo, soustruh a koupelna v byte. V Sovetech byl pred nekolika lety usporadan « tyden kultury » — obyvatele byli vyzvani, aby kupovali hodne mydla. Neni sporu, také pouzivani mydla patri do kulturního okruhu lidskych zajmu. Jenomze sovetsti « kulturnici » zapomneli, ze mnozstvi pouzitého mydla je pouze symptom urcite kulturni urovne, nikoliv její pricina. Jeden soveticky diplomat v USA se dokonce vyjadril pohrdave o americké kulturni urovni, nebot ve SSSR jsou odvsivovací komory na vsech velkych nadrazich, kdeztoto v celé Americe on nespatri ani jednu. Meritka pro kulturu mohou tedy byti, jak je z toho videti, ruzna.

Je-li kultura integralem duchovnich a materialnich hodnot lidstva, pak je kultura socialistická souhrnem

hodnot organicky spjatych se socialismem. Pro ujasneni vychozich stanovisek je nutno definovati socialismus.

Predevsim je to monopolni vlastnictvi statu nad veskerymi vyrobnimi prostredky. V socialismu smi podnikat a vyrabet jen stat; ten predem stanoví, co, kde jak a kolik se bude vyrabet. V zajmu uspesného chodu výroby musí stat téz predem urcit, kdo a kam pujde pracovat, druh prace, pracovní dobu a mzdu. Stat musí v socialismu miti učinnou možnost, zasahovati autoritativne do vsech oboru výroby a povolani. Kdyby byl zustal nekterý obor výroby a lidské práce mimo kontrolu statu, nemohl by pak byti uspesne splnen predem stanoveny výrobní plan. Nemuze proto byti socialismus jen castecny, neco se zestatni, a ostatni se ponecha soukromé iniciative. Je proto uplna socialisace programovym cílem vsech socialistu v celém svete. A je ovsem na bile dni, ze totalni socialisace výroby a narodni práce si nezbytné vyžaduje velký ridici a kontrolni aparát statních úředniku a dozorců.

Nyni víme, co je to socialismus. Co je pak socialistická kultura ? Odpovidáme :

Socialistická kultura je takový souhrn duchovnich a materialnich hodnot, který slouží a napomaha politickému usili, jehož cílem je monopolni řízení narodni výroby a práce statními dozorci.

Socialistická kultura, to je zpracování cloveka v ten smysl, aby zatoužil po socialistické formě společnosti, aby žil, myslil a jednal vždy v souhlase se zájmy socialistického statu, a aby v techto zájmech spatroval nejvyšší hodnotu ve stupnici lidských hodnot. Se stanoviska socialistické kultury mají osobní zájmy cloveka význam a smysl jen tolik a jen natolik, pokud upevnují vládu politického a dozorcího aparátu ridícího výrobu a práci v socialistickém state. Je tedy láska ke Straně a k socia-

lismu duchovne hodnotnesjsi a vyssi nez na pr. laska k rodicum, manzelovi a detem. Proto také v Sovetech postavili pomnik komsomolci Pavlovi Morozovovi, jenž udal vlastního otce pro « kontrarevolucni smysleni ». Pavel Morozov, to je skutecny hrdina socialistické kultury a socialistického realismu ! Proto také Sovetsky svaz a staty za zeleznou oponou jsou zaplavovany divadelnimi a filmovymi braky, a la « Ruska otazka », « Profesor Polezajev », « Clenka vlady », « Vyvstanou novi bojovnici », temito nesmrtelnymi pomniky socialistické nekulturnosti a znetvoreného umeni. V r. 1948 obdržel jakysi soudruh Pavlenko Stalinovu cenu za roman « Stesti ». Hrdina romanu, plukovník Voropajev, ztratil ve valce obe nohy a vraci se domu. Je k tomu jeste stizen tuberkulosou. Po navratu se shledava se synkem, který je také tuberkulosni. Plukovník Voropajev se seznamuje s puvabnou divkou Helenou Jurinovou. To je thema, z nehoz soudruh Pavlenko mistrovsky vytezil vsechno pro slavu « socialistického realismu !

Jen at si ctenar nepomysli, ze se snad plukovník Voropajev venoval svému nemocnému synkovi a treba i sobe samému. Nebo ze si krasna Helena rekla — mam rada valecného hrdinu Voropajeva a budu mu sluncem jeho zivota, nebo neco takového. I kdepak ! To neznate socialisticky realismus !

Krasna Helena rika Voropajevovi toto « Ja sobe nepatrim, soudruhu Voropajeve, a nemohu tedy ani patrit vam. Jsem podrobena vyssi moci, nez je touha po lasce a rodine. Vzdyt jsem nacelnici udernické brigady, kde bojuji na hospodarské fronte, jako jste vy bojoval na fronte valecné ! » A z tohoto duvodu odmita soudruzka Helena namluvy soudruha Voropajeva. Nas hrdina se pak zachoval vpravde socialisticky a realisticky. Helencina slova vyvolala v jeho nitru mocné pohnuti. Voropajev

razem pochopil, že ani jeho pravé stesti není v lásce k ženě a rodině a že na něj čeká převznesený úkol, aby širil a uskutečňoval velké myšlenky Lenina a Stalina. Voropajev tedy káse na své milostné touhy, káse dokonce na svého kaslajiciho synka, a odchází na vesnici, kde nadsene propaguje zvýšení kolchozních dodávek. A v této práci pro socialistickou vlast a velkého Stalina nachází beznohy a tuberkulózní plukovník Voropajev své skutečné stesti. Vynálezce pak onoho socialistickorealistického stesti soudruh Pavlenko obdržel za tuto zpotvoreninu — nejvyšší literární cenu !

Vsechna kulturní tvorba, která neslouží uskutečnění a upevnění socialistického řádu, je prohlášována v Sovětech za « městský formalismus », a to nejen literatura, nýbrž také i hudba. Hraji-li tam ještě Mozarta a Beethovena, tak jen z důvodu « historických », aby poukázali na « hudební odezvy třídního boje mezi měšťanstvem a odumírajícím feudalismem, jakož i rostoucího třídního uvědomění proletariátu na začátku minulého století » (34). Když se však Prokofjev a Sostakovic pokusili o skladbu v přísné sonátové formě, byli ihned Politbyrem napomenuti a veřejně pokaráni. Sonátová forma hudební skladby je totiž samocinným rozvinutím hudebních myšlenek, rozvinutím čistě vnitřním a nezávislým na nějakém předem připraveném textu. Je to ideální hudební forma, která vyplývá z vnitřních zákonů hudební struktury a symetrie; její obsah tlumoci niterné prožívání skladatelovo, jenž se ovšem pramálo stará o socialistický realismus a třídní boj. V očích socialistických kulturníků je proto sonátová forma, jako i fuga nebo forma rondová, « formalismem » a « buržoasním zpátečnictvím ». V tomto

(34) Zdeněk NEJEDLÝ v Tvorbě, 1948.

nazoru na hudbu tkvi také přičina známé nenavisti senilního chudáka Zdenka Nejedlého ke genialnímu skladateli Antoninu Dvorakovi, jenž napsal několik symfonií a kvartet v přísné formě, aniž byl soudruha Nejedlého dříve požádal o povolení. A je též s dostatek známo, jak hnusnou kampan vedli a stále vedou socialističtí realisté a prostituti umění druhu Ocádkova proti umělcům zasvětivším se interpretaci Dvorakova díla.

Socialistický realismus pevně drží ve své mrtvici ruce také vědu, biologii, fyziku, chemii, astronomii, jazykozpyt, dějepis, filosofii. Kultura, myšlenka, věda, všechno živé a duchovní je v zemích socialistického realismu zhanobeno a zprzněno, všechno tam musí sloužit jen upevnění moci statních dozorců řidících lidské osudy nestastných obyvatelů socialistického ráje.

Než — socialističtí spisovatelé a vědci měli by přece možnost ukázat svému národu i celému světu socialistickou realitu a její pravou tvář. Mohli by povědět o milionech lidských životů, jichž si vyžádalo t.zv. dobrovolné zřizování kolchozů na Stalinův rozkaz. Měli by povědět o hrůzném osudu 300.000 bezprizorních dětí, jež zahynuly hladem a vysílením v sovětských koncentracích, kam byly dány « na převychovu », a o hladu z r. 1933 na Ukrajině, kdy miliony lidí pojídaly kůru ze stromů a umíraly jako mouchy uplavití a pod kulkami čekistu, kteří s revolvery v ruce vytloukali z vesnic poslední pytel obilí. Proč mlčí socialističtí realisté o tom, že celé socialistické hospodářství v Sovětech a v satelitních státech spočívá na práci milionu otroků, kteří dodávají základní suroviny, stavějí železnice, silnice a mosty, těží zlato a dolují uhlí? A co říci o našich « socialistických realistech », o Drdech, Mrkvickách a Nezvalích, kteří zaprodali socialistickým otrokům své svědomí a cest a i tu malou špetku božské jiskry umění, která jim byla dopřána? Proč nelíčí ve

svych socialistickorealistických dílech opravdovou realitu hruz československých koncentráků, jachymovských uranových dolů a ruzynských mucíren ?

Není a nikdy nebude socialistická kultura. Avšak je a bude socialistická nekulturnost. Neboť není kultura bez svobody; avšak svoboda je mrtva tam, kde jsou lidské životy totálně řízeny statními dozorci od kolébky až do smrti. A kdo vědome napomáhá budovat socialistický stát, je nepřítelem a hrobbarem lidské kultury.

c) Tichý německý profesor

Atomová puma, která v srpnu 1945 vybuchla nad Hirošimou, zničila na 200.000 lidských životů. Moderní vodíková bomba může ve zlomky vteřiny zničit milionové velkoměsto. Existuje však ještě mohutnější zbraň, která dovede zničit celé generace lidstva-filosofie.

Průměrný občan pokládá filosofii za něco velmi nepraktického, a v nejlepším případě se na ni dívá jako na neschodné mozkové cvičení, podobné lustění krizovek nebo hře v šachy. Zrod nové myšlenky zajímá lidi mnohem méně než politika nebo výsledky nedělních fotbalových zápasů. Tak úplně nepozorovaně pro lidstvo zrodila se před šedesáti lety v hlavě jednoho tichého a skromného německého profesora myšlenková soustava, která bloudila světem několik desetiletí, než se jí ujal Karel Marx, jenž dále rozvinul a zkonkretisoval nauku svého učitele. A za sto let po smrti onoho tichého německého profesora uchopili se jeho myšlenky Hitler a Mussolini, každý svým způsobem. Kolik milionů lidí zahynulo v nejkrvavější revoluci v dějinách lidstva, revoluci z r. 1917 v Rusku ? Kolik milionů lidí zahynulo na válečném bojišti, v koncentracích a v plynových komorách ? Ve sklepích NKVD, ve Vorkute, Kolyme, v hrůzách

obcanské valky ? Kolik jich jeste zahyne v blizici se treti svetové valce ?

Tichy nemecky filosof, jehož myslenky otrasly svetem a nyní ohrozují samy koreny krestanské civilisace, se jmenoval Georg Wilhelm Friedrich Hegel. Narodil se r. 1770 ve Stuttgarte a zemrel r. 1831, když Karlu Marxovi bylo 13 let.

d) *Hegelovo uceni o state* ⁽³⁵⁾

Podle Hegela nelze se divat na stat jako na spolecnost jedincu a rodin. Pro Hegela je stat jakymsi mystickym « vseobecnym duchem », který ma svou realnou a samostatnou existenci. Je to skutecna bytost vyssiho radu, která se nesklada z lidskych jedincu, nybrz je v sobe obsahuje a nosi. Stat je samoucelem; je to uskutecneni a projev « vseobecného ducha ». Je absolutnim cilem, pro nejz jsou jednotlivci pouze cilem relativnim. Jako v živém organismu je kazda bunka a kazdy organ relativnim cilem a zaroven prostredkem, tak je tomu téz ve state, který je nutno chapati jako organismus, nikoliv jako organizaci samoucelnych jedincu. Stat nevznika z jednotlivcu, a proto neni jeho ukolem, aby jedinci slouzil a zabezpečoval mu jeho blaho a zajmy. Naopak, stat ma neomezené pravo predepsat jedinci vsechny, i nejvyšši obeti, a to kdykoliv a jakkoliv, a ma téz neomezeny narok na celého cloveka.

Pramenem života statního organismu je « narodni duch », narodni organismus, bohate rozcleneny a v jednote

⁽³⁵⁾ G. W. F. HEGEL : « Phänomenologie des Geistes », 1806; G. GIESE : « Hegels Staatsidee », 1926; J. PLENKE : « Hegel und die Weltgeschichte », 1931; K. FISCHER : « Hegel », op. cit.; Othmar SPANN : « Der wahre Staat », Wien; S. GHELFAND : « Nekolik poznamek o fasismu », Rozpravy, 1936, Praha.

ziji. Statni moc je uskutečnena « statni vule », ale nikoliv jako vule všech občanů nebo většiny občanů, mybrz jako « vseobecná vule », vule « vseobecného ducha ».

Pravo a moralka existuji jenom ve state a skrze stat, který je absolutním projevem rozumu, objektivní skutečnosti vseobecného ducha, nejvyšším kritériem duchovních a mravních hodnot. *Stat je proto bohem*. Bůh se jeví viditelně jako stat, v němž se realizuje jako život duchovního organismu. Hegelův « bůh » není křesťanský Bůh, osobní, věčný, neměnný a nejvyšší dokonalý. Hegelův bůh (« Ideje », « Absolutní duch ») není dokonalý, nýbrž se stále vyvíjí k dokonalosti, a sám sebe teprve poznává ve vývoji, kdys se objevuje člověk. Stat je dokonale uskutečnění sebepoznávání Ducha, je to vtělena božská myšlenka. Člověk čerpá všechny duchovní hodnoty jenom ve state jako nejvyšší duchové skutečnosti, a může dospět k dokonalé svobodě pouze tehdy když všechno činí v souladu s « vseobecnou vůlí ». Statní suverenita a moc nemá zdrojem « lid », tuto neforemnou masu jedinců, nýbrž « národ », jako rozčleněný živý organismus. Proto též parlament nemá být zastoupením lidu, nýbrž musí představovat celý národ v jeho rozčlenění, cili má to být stavovský snem.

Každý jednotlivý stat je organizovaný národní duch. Vzhledem k rozdílnosti « národních duchů » dochází k rozporům a k válkám. Válka je přirozenou nezbytností rozumného rádu. Je správné a rozumné, když státy valčí mezi sebou. Ideál věčného míru odporuje rozumné skutečnosti. Život jedinců může zůstat zdravým a mravním jen tehdy, když statní moc občas vytrhne své občany ze zbahnelosti všedního života a dá jim možnost uskutečnit mravní hodnoty ve válce pro zájem státu.

O poměru mezi církví a státem učil Hegel, že stat nesmí dovolit církví, aby se stala státem ve state. Stat

nesmi trpeti vedle sebe nezávislou církev. Církev musí být podřízena státu, protože nezávislost církve znamená snížení absolutní hodnoty státu a odvrácení vůle jednotlivcu od souhlasu s « všeobecnou vůlí », čímž nezávislá církev podstatně ohrožuje svobodu občanů. — To jsou v hlavních rysech základy Hegelova učení o státě.

c) Hegelův stát v marxistickém kontextu

Tato silná nauka se z části uskutečnila v Itálii jako stát fašisticky ⁽³⁶⁾; proto z části, že se důslednému uskutečnění hegelovských idejí postavil v cestu papež Pius XI., jenž neskryvané projevoval odpor vůči fašistickým snahám o zglajchšaltování člověka ⁽³⁷⁾. Avšak to, co nemohl realizovat Mussolini vzhledem k duchovnímu vlivu katolické Církve v Itálii, uskutečnil Hitler v Německu plně, ve formě nacistického Třetího říchu. V Hegelově učení o státě jsou obsazeny všechny podstatné prvky totalitních diktatur 20. století: popírání přirozeného práva jedince, zbožňování státu, boj proti nezávislosti Církve, vůdcovský princip (« všeobecná vůle »), odmítnutí parlamentní demokracie atd. Marxismus je však mnohem rafinovanější než obyčejný fašismus. Tak na pr. marxisté tvrdí, že marxleniské učení o státě nemá nic společného s Hegelem a že Marx převzal od Hegela pouze jeho dialektickou metodu, a nikoliv jeho státovedu ⁽³⁸⁾. Na první pohled se může skutečně zdát, že mají pravdu. Není však radno řídit se dojmem prvního pohledu. Vždyť se také na první pohled zdá, že se slunce točí kolem země,

⁽³⁶⁾ Benito MUSSOLINI : stát v « Enciclopedia Italiana » o fašismu, sv. XIV, 1932.

⁽³⁷⁾ Papež PIUS XI. : « Non abbiamo bisogno ».

⁽³⁸⁾ K. MARX : Předmluva k 2. vydání prvního svazku « Kapitalu » (první vydání 1867).

ale není to pravda. Je proto třeba aspon v hlavních rysech poznati Marxovo učení o státě, bez čehož nelze si dobře ujasniti základy komunistické ideologie a moderního socialismu.

Hlavní apologet marxismu Friedrich Engels takto definuje Marxův názor na stát (39) : « Stát není žádnou skutečností mravní ideje, jak tvrdil Hegel. Stát je pouze společensky vytvořen na určitém stupni vývoje, je příznakem skutečnosti, že se společnost dostala do nerestitelného konfliktu sama se sebou..., že ve společnosti vznikly nesmířitelné rozpory, protichůdné společenské třídy. A aby tyto třídy s protichůdnými hospodářskými zájmy nezničily ve svém boji samu společnost, stala se nutnou moc, jež zdánlivě stojí nad třídami, moc, která by udržovala společenské řády a zmiřovala ostrost společenských konfliktů. »

Tedy podle marxistické nauky nemohl by stát vůbec vzniknouti ani se udržeti natrvalo, kdyby neexistoval třídní boj. Jelikož však podle téze dialektiky musí jednou třídu nevyhnutelně zmizeti, zmizí nevyhnutelně také stát. Engels o tom píše (40) « Společnost, která na nových základech zorganizuje výrobu, posle celou státní masinerii tam, kam jedine patří — do musea starozitností vedle kolovratku a bronzové sekery. »

Jaka pak bude společnost po uskutečnění přechodu politické moci do rukou « proletariátu » ? Na tuto otázku odpovídá Marx i celá jeho škola velmi podrobně (41).

(39) Friedrich ENGELS : « Der Ursprung der Familie, des Privateigentums und des Staates », 1884.

(40) Ibid.

(41) Karel MARX : « Ke kritice gothajského programu », 1875; tentýž autor : « La guerre civile en France », 1872; V. J. LENIN : « L'état et la révolution », Moscou, 1946; J. V. STALIN : « Voprosy leninizma », Moskva; tentýž : « Osnovy leninizma », Moskva.

Po vítězné sociální revoluci uchopí proletariát moc ve státě, rozbije dosavadní úřednický státní aparát a nahradí jej dělníky, zruší starou armádu, místo níž nastoupí ozbrojený lid a vezme do svých rukou vedení veskeré výroby. Toto období označuje Marx jako první, « socialistickou », fázi komunismu. Politickou formou socialistické společnosti bude proletářská demokracie; v ní budou potlačeni a zneskocněni všichni « vykorisťovatelé » a « utlačovatelé » pracujícího lidu. Jakmile však bude odpor kapitalistické třídy definitivně zlomen a úplně zmizí soukromé vlastnictví výrobních prostředků, pak začne stát pomalu « odumírat », jelikož už nebude nikoho utlačovati a nebude společenské třídy, proti níž by bylo nutno použiti státní moci. V této první, socialistické, fázi obdrží každý pracující odměnu jen podle svého pracovního výkonu a svých pracovních zásluh.

Stát úplně « odumře » a zmizí v přirozeném vývoji k druhé, nejvyšší fázi komunismu. « Když zmizí člověka zotročující dělba práce, píše K. Marx (42) « když zmizí rozpor mezi prací fyzickou a duševní; až přestane být práce pouze prostředkem k životu a stane se první potřebou života; až spolu s všestranným rozvojem jedince vzrostou též i produktivní síly a všechny prameny společenského bohatství potekou proudem — pak teprve napíše společnost na svém praporu : každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb ! »

V onom « druhém stadiu » komunismu již vůbec nebude státu. Stalin poněkud opravil Marxovu thésu v ten smysl, že pokud existuje nebezpečí « kapitalistického obklicení » Sovetského svazu, je nutno budovati komunismus již v rámci státu a nečekat, až « odumře » (43), ovšem jen

(42) « Kritika gothajského programu », op. cit.

(43) STALIN : « Voprosy leninizma », cit.

prozatimne, nez se cely svet stane jednim velkym Sovetskym Svazem.

* * *

Kdyz hegelovské výrazy — « vseobecný duch », « národní organismus », « vseobecná vůle » a pod. nahradíme výrazy « proletariát », « třídní zájmy » a « vůle lidu », stane se nám práva podstata Marxova učení o státě okamžitě jasnou. Marx a Engels se zuby nehty bránili Hegelovu pojetí státu a proti tomuto pojetí vykonstruovali t. zv. druhé, « vyšší » stadium komunismu, kde vůbec není státu a kde si každý vybere ze společenského skladu podle svých potřeb všechno, co hrdlo ráci, a kde nebude soudu, ani policie, ani dělby práce. Bude tedy v onom vytouženém komunistickém ráji každý pracovat, kde se mu zachce a kdy a kolik se mu zachce. Bude třeba chvíli dělati na soustruhu, pak bude přidávat zedníkům, konstruovatí trysková letadla, stavět mosty, trhat zuby, a ukončí pak svůj pracovní den solem na fagot za doprovodu varhan a smíšeného sboru. Není to žádná legrace — vždyť Lenin, analyzuje Marxův postulat « když zmizí člověka zotročující dělba práce », přímo zdurazuje, že v komunismu bude každý s to, konati jakoukoliv práci duševní i fyzickou ! (44)

Tato sociologická detektivka nemůže být ovšem brána vážně coby « vědecký socialismus », a vznikla zřejmě v zápalu boje mezi marxisty a anarchisty v sedmdesátých letech minulého století. Anarchisté tehdy zadali okamžité zrušení instituce státu na kongresu první Mezinárodní internacionaly v Haagu r. 1872 (45), a vytykali marxistům, že jsou « etatisté ». Marx však dokazoval, že socialistická revoluce musí nezbytně projít stadiem státu proletářské

(44) LENIN : « L'état et la révolution », cit.

diktatury a ze instituce statu zanikne sama sebou v procesu vyvoje od socialismu ke komunistické společnosti. « Stat nelze zrusit, stat musi odumriti sam », prohlasoval Marx. Anarchisté byli tenkrat porazeni hlasy marxistu, bylo to vsak pro Marxe jen Pyrrhovo vitezstvi, neboť po haagském kongresu první Delnicka Internacionala fakticky zanikla (46). Nebudeme se tedy dlouho siriti o t. zv. druhem stadiu komunismu. Nesmirne dulezité vsak je pro nas uceni o t.zv. prvním stadiu komunistické společnosti, t.j. o socialismu. Které jsou podstatné znaky tohoto usporadani společnosti ?

Predevsim je to — zcela jako v nacismu — uplné popreni prirozeného prava cloveka. V socialistickém state nema jednotlivec nijakého naroku vuci společnosti, zato vsak socialisticka společnost muze pozadovati od jedince vsechno. Socialisticky obcan je povinen pracovati podle volného uvazeni « zastupcu proletariatu » — « vseobecna vule » u Hegela —, je povinen vsechno obetovati pro zajmy socialistické vystavby (« souhlas s vseobecnou vuli »), dale socialisticky stat si osobuje pravo, podriditi si Cirkev a kontrolovati vsechny duchovni hodnoty, jelikoz musi zabijeti lidského ducha, aby sam mohl existovati. Socialisticky stat, s jeho tabory otrocké prace a zotročením cloveka, je dokonalým uskutecnením Hegelovy statni filosofie, mnohem dokonalejsim, nez byly staty Mussoliniho a Hitlera !

(45) « Enciclopedia cattolica », stat « Internazionale », svaz. VII., 1951, Città del Vaticano; K. LIMANOVSKY : « Socialni dejiny XIX. století », II. sv., Praha.

(46) II. Internacionala se ustavila r. 1889, sest let po smrti Marxove, a zanikla r. 1914, jakmile zaznel první vystrel v. první svetové valce.

f) *Dva synové jednoho otce*

V jednom fantastickém romane lici autor osudy několika ucencu, jimz se podarilo dostat se na Mesic, kde zili nejakou dobu ve spolecnosti selenitu (obyvatelu naseho satelita)

O kazdeho selenita se spolecnost svedomite stara od kolébky az do smrti. Vsechnu praci ridi a vsechny vyrobní prostredky spravuji statni urednici. Rozmnozovani je prisne resgulovano. Vychova deti je monopolne provadena statem. Zvlastni komise urcuje, kam ma patriti kazdy novenarozeny obcan, a pedagogicti odbornici zpracovavaji dite tak, ze je schopno sice jen jedné prace, ale zato v dokonalé mire. Dokonce i pocity, emoce a zaliby jsou u deti vypesteny tak, aby nikdy nepocitily nespokojenost nebo nezatouzily po necem novém. I o duchovni zazitky je skvele postarano. Na pr. matematikové jsou plni nejcissti a nejkrasnejsi radosti, kdyz se jim podari rozlustiti nejaky obtizny problém; podobne i jini selenité. Zivotnim cilem kazdeho selenita je, aby mu po jeho smrti postavili nahrobni kamen s napisem — Tento obcan splnil svuj zivotni pracovni ukol na 150 %. Jelikoz vsechnu hrubou praci konaji stroje, stava se nezridka, ze nekdy neni sdostatek prace pro vsechny. Pak se cast obyvatelstva uspi na tak dlouho, az bude spicich zase treba. V tomto state nejsou vezeni a policisté, protoze vsichni jsou vychovani k naprosté poslusnosti a ucte vuci uradum.

Idealni, dokonalý socialisticky stat ! Ano, to je pravý socialismus. Muze ovsem nekdo namitati, ze je to pouhy vymysl. a kdesi cosi. Ovsem; avsak jiz obycejny zdravý rozum a kazdodenni zkusenost nam pravi, ze kdyz vsechny starosti o vyrobu hospodarskych statku a sluzeb a jejich distribuci, o urceni a rizeni povolani, stupne zamestna-

nosti, vzdělání, zábavy, sport, umění, zkratka všech lidský život sveríme monopolně vládnoucí vrstvě statních dozorců, pak se z toho nemůže vyvinouti nic jiného, než právě onen ideální socialistický stát na Měsíci !

Najdou se snad dokonce i takoví nadsenci, kteří by byli ochotni žít v oné socialistické společnosti (« vždyť se tam mají všichni dobře »). Ostatně — se stanoviska materialistického a bezvěreckého není ani možno něco namítati proti tomuto společenskému řádu. Není-li Boha a nesmrtelné duše, pak není člověk než složitá chemická sloučenina, nic více, a nemá pak ovšem ani svobodnou vůli — co potom záleží na tom, zdali je člověk utopen v kolektivu a že místo výchovy svobodných lidí stát pěstuje racionální chov socialistických otroků ?

Se stanoviska materialistického může ovšem i socialistický stát býti ideálem společnosti. Ne však se stanoviska křesťanského. Křesťanská nauka se nikdy nesmíří s názorem, že se člověk narodil proto, aby otročil socialistickému státu, a aby sloužil jen za podstavec a hnojivo pro zdar výrobních petiletek. Nacistický rajch byl uskutečněním hegelovské totality na podkladě mystického idealismu, kdežto socialistické režimy ve SSSR i v satelitních zemích, jsou uskutečněním hegelovské totality na základě materialismu. Nacismus a marxismus nejsou než líc a rub jedné a téže medaile — státní filosofie Georga Wilhema Friedricha Hegela. Jsou to rodni bratři zplození jedním otcem.

g) Marxistický člověk.

Podle ujistění marxleninské nauky bude « druhé stadium » komunismu uskutečнено, až « potekou prameny společenského bohatství širokým proudem », a až budou lidé převychováni od gruntu v období socialistického

« prvního stadia ». Marx byl značně opatrný ve stanovení aspoň přibližné doby potřebné od uchopení moci ve státě « vítězným proletariátem » až k příchodu « druhé fáze ». Ani dnešní vůdcové socialistického Ruska neproprokují dobu příchodu šťastného komunistického *statu* — jak známo, Stalin prohlásil za neplatné marxleninské dogma o « odumírání státu » (47) pouze tvrdí, že s každou úspěšnou pětiletkou vykonává SSSR « obrovský krok ku předu », v ústřety komunistickému ráji.

Nicméně kompartaj si vyžaduje již nyní od svých příslušníků, aby obetovali všechny své osobní a rodinné zájmy Straně, socialismu a budování pětiletkových mostů k « druhému stadiu ». Organizovaný kompartajník musí vykazovat všechny známky budoucí odrůdy dvounohých vzprímených živočichů, kteří mají zalidnit zeměkouli ve smyslu druhé věty dialektiky, a tak vlastně preskocit celou dobu marxleninského vývoje od socialismu ke komunismu. Komunista musí být především bojovným ateistou, ježto náboženství mirně nenávidí proletariátu vůči kapitalistům a oslabuje revoluční élan dělnické třídy. (48) Pro člověka marxistického neexistuje problém osobního zdokonalení, poněvadž v perspektivě marxismu člověk existuje pouze jako funkce sociálního procesu. Středem všeho života je kolektiv, a nikoliv jedinec. Jen jedno je potřebné — příchod budoucí komunistické společnosti, všechno ostatní je jen prostředkem k tomuto cíli. Přítomnost musí být obětována budoucnosti. Příprava této budoucnosti může vyžadovat třeba zřízení nejhorší diktatury, člověk může být snizen na úroveň výrobního zvířete potaženého lidskou kůží — nevadí, neboť z marxistického hlediska nemá člověk jiné vnitřní

(47) STALIN : « Voprosy leninizma », cit; tentýž autor « Kratky kurs atd. », cit.

hodnoty nežli hodnotu pracovníka pro budoucí komunistický raj.

Ten, kdo se zdesením v srdci čte o taborech otrocké práce v socialistických státech a mluví s bývalými otroky, jimž se podařilo uniknouti do svobodných zemí, si musí uvědomiti, že již Karel Marx před 100 lety zdurazňoval odosobnění jedince a podržení všech, také nejintimnějších zájmů člověka, zájmům socialistické revoluce. ⁽⁴⁹⁾ Pro Marxe je člověk pouze výrobcem a liší se od zvířete podstatně jen tím, že si sám vyrábí výrobní prostředky. ⁽⁵⁰⁾ Styk člověka s člověkem nemá pro marxismus jiného hlubšího opodstatnění a významu než společné výrobní zájmy, a rodina na pr. je ve světle marxistické doktríny jen pouhým hospodářským sdružením za výdělečným účelem. Vsať také podle marx-engels-leninské teorie instituce rodiny naprosto zanikne v budoucím « druhém stadiu » a bude nahrazena totalní promiskuitou a státní výchovou dětí od samého narození. ⁽⁵¹⁾ Život kulturní, náboženský, duchovní-všechno to je pryč jen « odleskem » a « nastavbou » výrobních vztahů a poměrů.

Je proto pochopitelné, že každý člen Strany, který není

⁽⁴⁸⁾ K. MARX a F. ENGELS : « Komunistický manifest », Praha, I. vyd. Brusel, 1848; MARX : « Die heilige Familie », cit.; F. ENGELS : « Ludwig Feuerbach », cit.; tentýž : « Herrn Eugen Dührings Umwälzung der Wissenschaft », 1848; LENIN « Filosofické sesity », cit.; tentýž : « Materialismus a empiriokriticismus », cit.; Ugo SPIRITO « La Filosofia del Comunismo », Firenze, 1948.

⁽⁴⁹⁾ MARX a ENGELS : « Komunistický manifest », cit.

⁽⁵⁰⁾ MARX : « Kapital 1 », Kapitola o práci, Praha, 1920, I. vyd. 1867.

⁽⁵¹⁾ MARX : « Ke kritice gothajského programu », cit.; ENGELS « Die Entwicklung des Sozialismus von der Utopie zur Wissenschaft », 1883; tentýž « Der Ursprung der Familie », cit.

ochoten obetovati všetky své osobní, rodinné, národní a kulturní zájmy Strany a jejímu vedení, je důvodně podezřelý z « uchylkarství », z « odklonu », ze sympathie pro buržoasní formalismus, ze styku s angloamerickými imperialisty atd. Kompartajnik nemá a nesmí mít jiné autority než Stranu a její vedení, jež prý moudře připravuje příchod budoucí komunistické idylly. « Všechno teče, všechno plyne », učí druhá these dialektiky. Avšak Strana je vždy neomylná !

h) Proces a podstata.

Potkám na ulici pana Josefa Nováka, jehož jsem neviděl deset let. Podle druhé these dialektiky pan Josef Novák, kterého jsem právě potkal, není již oním panem Josefem Novákem, jehož jsem znal kdysi, neboť pan Josef Novák je součástí přírody, a je tedy podroben universalnímu principu věcné změny. Není to žádný zert, tak to stojí černé na bílém v učebnicích marxleninské filosofie. ⁽⁵²⁾ Bezduchost marxistické dialektiky je zde patrná již na první pohled změnil-li se pan Josef Novák od gruntu, v souladu s « druhou větou », jak je potom možné, že jsem ho vůbec poznal? Zůstalo tedy v panu Novákovi něco, co se nezmenilo, něco stálého a podstatného, čím se tento Josef Novák liší od tisíce jiných Nováků a od milionu jiných lidských bytostí !

Dále. Pan Josef Novák je člověk, tedy myslí, mluví, jedná odpovědně. Podstatným znakem pana Nováka není ani tolik jeho vnější podoba, jako jeho vnitřní já, jež je nepřetržitě a souvislé a doprovází každého člověka po celý život. Toto *ja* je každým jedincem prožíváno a pocítováno jako nejvzácnější osobní poklad a tvoří individualní

⁽⁵²⁾ HRUBÝ a VLK : « Základy marxistického myšlení », cit.; LENIN Filosofické sesity, cit.

znak, osobnost, vnitřní jednotnost každé lidské bytosti. Nicoho se člověk tak neobává jako ztráty této vnitřní jednotnosti (na př. v důsledku duševní poruchy zvané schizofrenie neboli rozdělení osobnosti). Jelikož však pro marxismus je duch pouze vyšším stupněm vývoje hmoty, patří tedy také duševní život do řady materiálního, musí proto pro ducha platit tentýž zákon věčné změny. Jak ale potom vysvětlí marxisté stálou nepřetržitost našeho vědomí?

Proč tolik trvá dialektika na principu věčné změny? — Každá these marxistické filosofie má především praktický význam pro potřeby propagandy. Druhá věta dialektického materialismu a priori vylučuje Boha, protože je nemenný. Dale zdurazuje teoretickou možnost základní změny lidské přirozenosti. V pojetí marxismu je člověk ještě neustálenou formou bytí a lidská přirozenost se může měnit a bytí pozmenovává. Marxismus usiluje o socialisaci všech výrobních prostředků, avšak zkušenost ukazuje, že socialisovaná výroba narazí všude bez výjimky na neúspěch — pro přirozený odpor lidí. Marxismus přiznává tento odpor, ba přiznává, že se lidská natura brání kolektivismu a socialismu, ježto je egocentrická. Nicméně marxismus ujistuje, že dnešní přirozenost lidí není důvodem proti socialismu, jelikož socialistická výchova pry může přeměnit člověka od základu. Budoucí generace budou pry pokládati socialisticky stát za jedinou přirozenou formu lidského spoluzití. Marxismus tedy popírá všechny podstatné, nemenné znaky lidské přirozenosti. Lidé všech dob mají pry jenom jeden společný znak : člověk si sám vyrábí výrobní prostředky. Všechno ostatní : myšlení, sklony, touha po rodině, vrozená láska k sobě, touha po osobním štěstí-všechno to se dá podle marxismu předelat a pozmenit. Egocentrismus se pry přemění v pocit naprostého splynutí s kolektivem, touha po osobním štěstí bude vystri-

dana vasnivou oddanosti zajmum kolektivni výroby a lidé se budou zeniti a vdavati nikoliv z lasky, nybrz jen proto, aby pomahali jeden druhému splniti predepsané pracovní normy aspon na $121^{3/17} \%$!

« Vsechno plyne, vsechno tece » — tato slova jsou vcelku pravdiva. « Prach jsi a v prach se obratis » — Co jiného znamena tato krestanska poucka nez pomijivost a nestalost hmotného sveta ? Krestanska filosofie vzdy ucila, ze se svet stale pozmenuje, protoze je nedokonaly, a ze jenom Buh je nemenny, protoze je nejvys dokonaly. Nez mezi krestanstvim a marxismem je nepreklenutelny rozdíl v pojimani zasadního smyslu zmeny a nepretrzi-tého toku udalosti. Marxismus vidi jen zmenu, unika mu vsak podstata. Je to stejné, jako kdyz nekdo treba pri pohledu na ementalsky syr vidi jen a jen díry a popira existenci syru. Avsak prave podstata veci je to, co cini kosmos kosmem, t.j. radem, a ne chaosem. Moderni fysikalni veda prinesla o tom poznatky, jez maji nesmirny filosoficky vyznam. Jsou to poznatky o t.zv. universalnich konstantach fysikalního sveta (53).

Vime dnes, ze hmota protonu je vzdy stejná, at uz je to proton z nitra atomu hmoty nebeského telesa, nebo bunky lidského tela; podobne i hmota elektronu. Elektricky kladny naboj protonu se vzdy rovna elektrickému zapornému naboji elektronu, a je u vsech protonu vzdy stejný. Kolik zmen prodelala fysikalni hmota od okam-ziku, kdy vyplula nase Zeme ze zhavé naruce slunecni ! A prece protony a elektrony, neboli zakladni kameny hmotné stavby, u nerostu, rostlinstva a zvireny, jsou vzdy stejné ! Vzdy stejná je rychlost svetla, vzdy stejná je souvislost mezi délkou vlny, frekvenci a energií zarení

(53) Jan MARTINOVSKY Priroda velké divadlo, I. sv., cit.

(t. zv. Planckova konstanta cili « h »), jakoz i konstanta gravitacni a kosmologicka ⁽⁵⁴⁾ — docteme si o tom v kazde velké ucebnici fysiky. Tyto universalni konstanty jsou pilire a zaklady vesmírové konstrukce, pevné body v nesmírném oceanu svetového deni. Jak vysvetli marx-leninska « druha veta » jsoucnost techto universalnich konstant ?

i) « *Druha veta* » a skutečnost

Videli jsme již, jak nesmírně důležitou ulohu priklada marxismus zákonu vecné zmeny v aplikaci na cloveka. Avsak prave v tomto bode je marxleninska nauka nejslabši. Nebot pres vsechny uzasné pokroky vedy a techniky, pres duchovni vyvoj, jez ucinil clovek od dob mladších naplavenin az do nasi doby, zustala lidska prirodzenost takovou, jaka byla již za prvních lidí.

Marx a Engels venovali mnoho namahy tomu, aby dokazali, ze se clovek podstatne lisi od zvirete jen tim, ze si sam vyrabi vyrobní prostredky. Avsak, abych si sam vyrobil vyrobní prostredky, musim prece nejdrive miti predstavu o tom, co hodlam vyrobiť, musim si o tom uciniti rozvrh a plan, a onen vyrobní prostredek musi byti již predem vyroben v mém duchu. Tedy, prvotni rozdíl mezi clovekem a zviretem nezalezi v pouhém faktu, ze si clovek udela sam to, co mu v prirode chybi, nybrz v tom, ze ma schopnost uvazovati, usuzovati, hodnotiti, vypocitavati, a ze svou cinnost kona vedome. Marx ostatne již nekolik radku poté, co stanovil svou definici cloveka — zvirete vyrabejícího si vyrobní prostredky, — zapomina

(54) Prof. dr F. ZAVISKA : « Einsteinuv princip relativity a nova theorie gravitacni », Praha; Albert EINSTEIN : « L'éther et la théorie de la relativité » (Gauthier-Villars, 1921).

na tuto svou definici a píše o podstatném rozdílu mezi prací architekta a včely («architekt kona svou práci vedome, kdežto včela nebo pavouk pudove») (55), čímž ovšem sám pohrbíva svou koncepcí člověka - výrobního zvířete !

Vsechno, co víme o člověku z vědy historické a archeologické, ze sociologie a narodopisu, ze srovnávací anatomie a fyziologie, nezvratně dokazuje to, že vždy a za všech dob člověk vedel, že každý zjev má svou příčinu, že stejné příčiny mají stejné následky, že existuje spravedlnost a nespravedlnost, že je rozdíl mezi mravním dobrem a mravním zlem a že mravní dobro není vždy totožné s příjemným pozitivem a naopak, že existuje krása a ošklivost. Etnografická badání dosvědčují, že základní pravidla mravnosti jsou přísně dodržována i u kmenu, jejichž kulturní úroveň je na úrovni doby kamenné (56). V hrobech skřenců nalézáme nádoby se zbytky jídel, což svědčí o tom, že i ti nejprimitivnější divoši věřili v posmrtný život. Kresby v jeskyni altamirské a j. dokazují, že člověk vždy toužil po krásu a snažil se krásu vytvořit uměle. Je nepochybně nesmírný rozdíl mezi člověkem neolitickým a obyvatelem moderního velkoměsta; avšak, kdyby dítě neandertalského divocha chodilo do moderní školy, mohl by se něho stát třeba konstruktér tryskových letadel nebo dirigent symfonického orchestru, a nikdo by

(55) MARX : Kapital, I., kapitola o práci, cit.

(56) Jen namátkou K. Th. PREUSS : «Lehrbuch der Völkerkunde», Stoccarda, 1937; Roald AMUNDSEN «Severozápadní průjezd», Praha; W. SCHMIDT «Die Stellung der Pygmäenvölker in der Entwicklung des Menschen», Stoccarda, 1910; R. H. LOWIE «Primitive Society», London, 1921. K tomu se přidružují jednoznačná pozorování cestovatelů (Knud Rasmussen, Micklucha-Maklai, P. Pavel Sebesta a j.).

se tomu nikterak neřivil, neboť základní mohutnosti neboli přirozenost lidská je, byla a bude u všech lidí stejná. Moderní genetika (nauka o dědičnosti) potvrzuje, že biologické vlastnosti člověka, na př. rozdělení na krevní skupiny, počet chromosomů buněčných jader, zakřivení patery do S, vzduchoprázdný prostor v kyčelním kloubu, schopnost clankované řeči atd., jsou v podstatě stále a neměnné. I dnes obdivujeme logiku Aristotelovu, statečnost Muciovu, moudrost Sokratovu, spravedlnost Aristidovu, zločin Kainův i pád Davidův jsou nám pochopitelné protože lidské. Mění se způsoby výroby a života, mění se dopravní prostředky i technika, národy a státy zanikají, pouze člověk a jeho podstata zůstávají neměnnými. Vždy toužil člověk po svobodě a vždy bude po ní toužit, i kdyby byl po celá desetiletí a staletí připoután řetězy otroctví ke káru socialistického džagernauta, jenž pod svými koly pohrbí celé generace lidstva pro chiméru budoucího komunistického ráje.

a) *Třetí these dialektiky*

« Třetí these dialektické metody », to zní velmi učeně a vane z těchto slov ambiciósní suchopár. Otcem této třetí věty je Hegel, Marx pouze uzpůsobil Hegelovo učení podle potřeb svého materialismu. Abychom usnadnili čtenářům cestu do labyrintu marxistické filosofie, uvedeme příklad

Vezmeme obyčejnou vodu. A nyní vodu zahříváme. Teplota začne stoupat, má nyní třeba 70 stupňů Celsia, ale pořád je to voda. Nyní má již 95 stupňů, ale pořád je to voda. Ted pozor — teplota vody dostoupila 100 stupňů Celsia — voda se náhle přeměnila v par, t.j. malý, až nepostizitelný, ale stále se nahromadující změny způsobené stoupající teplotou dostoupily ke kritickému okamžiku, kdy se tyto mnohosti (« kvantitativní ») změny razem projeví ve formě plynného skupenství neboli novou jakostí, « kvalitou ». Mnohost tedy « preskočila » v jakost, kvantita se změnila v kvalitu. A to je ten slavný zákon « třetí these dialektiky ».

Necht si laskavý čtenář nepomyslí, že si z něho děláme dobrý den. Najdete tento příklad v každé příručce marxistické filosofie ⁽⁵⁷⁾. Najdete tam též příklad opacný-voda se nezahrívá, nýbrž ochlazuje tak dlouho, až zmrzne, což v marxistickém žargonu znamená « přechod nahromaděných malých nepřetržitých změn kvantitativních v novou

(57) ENGELS « Dialektika přírody », cit.; STALIN « O dialektickém atd. », cit.

kvalitu ». Mohli bychom ovšem ihned namítnouti, že když ze voda přeměňuje v parou nebo v led, pak to není přece žádná nová kvalita, neboť je tu tentýž vodík a tentýž kyslík, ve stejném stálém poměru, pouze molekulární pohyb je různý, a že tedy skupenství tekuté nebo plynné jedné a téže látky není vůbec nová kvalita. Tím bychom však dokázali pouze to, že Engels a soudruzi špatně volili příklad, nic více. V přírodě existují jevy, které by víceméně mohly nadchnouti leckterého marxistického naturfilosofa k tvrzení o přechodu kvantity v kvalitu. Tak na př. obyčejný atom vodíku má ve svém jádru jednu kladně nabitou částčku hmoty, proton, kolem něhož poletuje rychlostí několika tisíc km za vteřinu takmer nehmotná částčka nabitá zápornou elektrinou, elektron. Avšak t.zv. těžký vodík (deuterium) má kromě protonu a elektronu ještě jednu částčku hmoty bez elektrického náboje — neutron, a « zvláště těžký vodík », tritium, má dokonce dva neutrony a pozívá proto velké ucty u atomických badatelů. Marxista by tu třeba řekl, že je to « dialektika přírody » a přechod kvantity v kvalitu. Jiný by to zase popíral, tvrdě, že je tu prostě různý projev mnohosti a žádná nová jakost. Jádro problému je ovšem zcela jinde.

Pripustme na chvíli, že marxismus má pravdu, a že skutečně nepretržitě nahromadování nepatrných změn v hmotě vyvrcholí nakonec v změnu podstatnou, jako by se ona hmota razem přeměnila v něco nového, náhlým a nepředvídaným skokem. Pak by bylo možné vysvětliti vznik života na zemi bez Boha a bez aktu stvoření !

Náš zeměkoule je stará asi 3 miliardy roku, a byla ve zhavém stavu dříve, než se ochladila natolik, že se objevily oceány. Odkud se pak vzal život na zemi ?

Materialisté tvrdí, že se vyšší organismy vyvinuly z nižších. Odkud se však vzaly nižší organismy ? Na to

odpovídají materialisté, že nižší organismy povstaly vyvojem z ještě nižších organismu, a ty že se vyvinuly z nějaké « pralátky života », t.j. oživené hmoty nemající sice zadných specialisovaných organu, ale nesmírně přizpůsobivé a schopné vsestranného vyvoje. Nu, dobře; kde se však vzala ona kouzelná pralátka života ?

A tu právě přichází na pomoc, jako deus ex machina, ona třetí these dialektiky ! Ze totiž pry v dobách, kdy se objevily na zemi oceany, procházela mrtvá hmota celou stupnicí kvantitativních změn, pod vlivem tehdejších a dnes neopakovatelných podmínek tepelných, tlakových, elektromagnetických a vůbec dialektickomaterialistických, až tyto nahromaděné změny « preskocily » z čista jasna v zbrusu novou kvalitu — mrtvá hmota se stala hmotou oživenou ! Nu, a pak již pry začal vyvoj oživené hmoty, nové nahromaděné změny způsobily pry vznik nových kvalit, objevily se tvory jednobuněčné i mnohobuněčné, květena i zvířena, lakovci a obratlovci, pak přišly opice a opicaci, z nichž se pak dalším přechodem z kvantity do kvality objevil najednou člověk. Opice začaly pry myslet, hlavně pry vlivem práce, a vyrábely si výrobní prostředky — hmota se přeměnila v ducha ! (58).

(58) ENGELS « Podíl práce na polidštění opice », Praha. Dutklivě doporučujeme tuto biologickohumoristickou detektivku k přečtení, poněvadž nikde snad nevystupuje divoká nesmyslnost marxistické pavelky tak zřetelně, jako v této knize. Pro ty, kdo se chce důkladně obeznámit s moderními názory biologické vědy na historický vyvoj organismu, doporučujeme : H. MUCKERMANN : « Vererbung und Entwicklung », 1937; H. DRIESCH : « Philosophie des Organischen », 1928; Sv. Otec PIUS XII. Encyklika « Humani generis », 1950, viz též komentář k této Encyklice v « Angelicum », Říma, 1950; Jan MARTINOVSKÝ « Příroda velké divadlo », sv. II., Praha (autor četl druhý díl této knihy v kartacovém otisku koncem ledna 1948, a neví, zdali kniha byla vytisknuta).

Nekteri marxisté, zejména na Západe, kde každý ucenecky nesmysl je ihned podroben prísne odborné kritice, už netrvali dnes na opicím pôvode človeka. Darwinizmus už vyšiel z módy, hlavne pre rozvoj genetiky (nauky o dedičnosti), a dnes sa už snáď ani nenájde seriosní biolog, ktorý by trval na vedeckej platnosti Haeckelových fantázií (59). Vymyslili si preto teóriu t. zv. spoločného pôvodu opice a človeka kdysi pry, v dobách prediluvialných, medzi triasem a mladšími naplaveninami, objavila sa jakási nám neznáma a dnes už neexistujúca praobluda, z ktorej sa potom medzi vyvinula opica, po preslici potom (« skokom z kvantity do kvality ») sa vyvinul človek. V Sovietskom svazu sa však táto teória pokladá za « pravícovú uchylku » a za « nepripustný ústupek reakcii klíče angloamerických valečných stvác », a v novom vydaní uvedeného už českého knihy « Základy marxistického myslenia » úplne vypadla zmienka o teórii spoločného pôvodu opice a človeka, už autori knihy hlasali v prvom vydaní z r. 1945. Je pochopiteľné a ľudské, že sa nikomu nechce do uranových dolů v Jachymove alebo na Sibír, a tak marxistickí « filozofovi » hlasajú dnes v Sovietsku a v satelitných štátoch len « najpokrokovejší » a « najvedeckejší » Marx Engels Darwin Haeckel Lenin Stalin Micurinovu teóriu o primárnom vývoji človeka z opice !

Problém vzniku a trvania života na zemi je vlastne komplexom niekoľkých otázok a) Jak vznikla oživená hmota ? b) Vznikli druhý kvetený a zviereny vývojom z pôvodnej praprapraoživej hmoty ? c) Vznikl-li človek cestou vývoje z nižších živočíchov ? (60)

(59) Ernst HAECKEL « Natürliche Schöpfungsgeschichte », Berlin, 1868; tentýž « Welträtsel », 1879; H. SCHMIDT « E. Haeckel, Leben und Werke », Berlin, 1926.

Na první otázku, jak vznikla první oživená hmota na zemi, odpovídá moderní biologie, že podle poznatku získaných vědeckou zkušeností, může živé vzniknouti jen ze živého *omne vivum e vivo*. Na tomto vědeckém poznatku je založeno na pr. celé moderní lékařství. Marxistická « třetí věta » s jejím « skokem z kvantity do kvality » patří do oblasti nevědeckých povídek, jež jsou v naší době pustý anachronismus a nemají větší vědecké hodnoty než na pr. tvrzení Van Helmonta (XVII. století), že myši vznikají působením slunečních paprsků na ztuhlou mouku, když je do ní zastrčen čip spinavého prádla ! Na začátku tohoto století pokusil se švédský fyzik Svante Arrhenius obejítí úskalí samovolného vzniku života takto život na zemi nevznikl sám sebou ani nebyl stvořen, nýbrž byl zavlečen z mezihvězdného prostoru, kde pry od věčnosti putují zárodky života, pohaněny světelnými paprsky; jakmile se pry ony zárodky dostaly na naši planetu, vzklicily pak v příznivých pro život podmínkách, a všechno ostatní pak dokonal všemohoucí « vyvoj ». Nebudeme zde rozebírat všechny etapy vědecké valky, která se odehrála kolem Arrheniovy teorie. Dnes je již tento spor ukončen. Moderní věda prostě nepřipouští možnost putování životaschopných zárodků mezihvězdným prostorem, protože vsude přítomné kosmické záření musí nemilosrdně zničit všechno živé tam, kde se mu nekladou žádné překážky (atmosféra a pod.). Ostatně, moderní fyzikální věda odmítá také domněnku o věčnosti a nekoneč-

(60) Jan BELEHRADEK « Biologie »; F. ULEHLA « Zamyslení nad životem », cit.; Jan MARTINOVSKÝ « Příroda velké divadlo », I. cit.; KELLOG « Biolog vyprávuje o životě », Praha; Erich WASMANN : « Die moderne Biologie und die Entwicklungslehre », Berlin, 1904; Hans DRIESCH : « History and theory of Vitalism », 1914; tentýž « Leib und Seele », Leipzig, 1920.

nosti vesmiru (⁶¹). Musi se tedy problém vzniku života na zemi rozřešit jen v rámci naší planety. Země byla ve stavu zhavých plynů po dobu stamilionů let, než se ochladila natolik, že mohla poskytnouti útulek životu. Bud' tedy vznikl život vyvojem z neozivené hmoty, anebo byl stvoren. Třetího řešení není. Nyní rozumíme, proč příkladem marxistická filosofie tak podstatnou důležitost své « třetí thésis » !

Nemáme však ani jednoho vědeckého důkazu o samovolném vzniku života na zemi. Ba naopak, všechno, co víme z vědecké zkušenosti o životě, potvrzuje teorii kreace, t.j. zvláštního zásahu všemohoucího Tvůrce.

Nemáme také ani jednoho vědeckého důkazu o tom, že může jeden druh kvetení nebo zvíření přecházeti vyvojem v jiný druh a že by se mohla na pr. ze slepice vyvinouti třeba krajta tygrovitá. Avšak všechno, co víme z vědecké zkušenosti, dosvědčuje, že existuje nespočetná řada stupnic druhů rostlinstva a živočišstva od nižších k vyšším. Nemáme nijakého vědeckého důkazu o vzniku člověka z opice. Takový důkaz by byl na pr. nález kostry tvora, jenž nebyl již opice, ale ještě nebyl člověkem (t.zv. prostřední členek vývoje). Kdyby byl podobný tvor, tedy něco mezi opicí a člověkem, skutečně existoval, musily by být nalezeny takovéto kostry ve statisících, ne-li v milionech. Nenasla se však ani jedna. Všechny dosavadní nálezy svědčily o kostrách patricích buď

(⁶¹) James JEANS : « Zázračný svět hvězd », cit.; tentýž « Tajemný vesmír », cit.; F. ZAVISKA « Einsteiny princip relativity atd. », cit. — Moderní astronomie pokládá vesmír za zakřivený v sebe jako zemský povrch. Dosavadní pozorování, na pr. zakřivení světelných paprsků a změna barvy světla v silném gravitačním poli a pod., potvrzují správnost principu relativity.

človeku, nebo opici. Není tedy vývoj člověka z opice nikterak prokázán.

Křesťanský světový názor může theoreticky bytí naprosto slucitelný s « opicí teorií člověka. Bůh je všemohoucí, a mohl by tedy stvořit člověka také z opice, kdyby byl tomu tak chtěl. Člověk by ani nemusil chodit vzprímě, mít vzduchoprázdny prostor v kyčelném kloubu a 48 chromosomů v buněčných jádrech svého těla, mohl by třeba bezet po čtyřech a mít dlouhý ohon — kdyby však měl rozum a svobodnou vůli, byl by to člověk, t.j. tvor, jehož postavení v přírodě je vylučné a jenž nerozumnou přírodu přesahuje svým duchem. Avšak Tvorce aktem Své vůle dal člověku, kromě podstatných pro člověka duchovních mohutností, také zvláštní tělesnou schránku, jež je v přírodě naprostou výjimkou, a přes všechnu funkcionální a morfologickou podobnost bunkám a orgánům nižších organismů, má své specifické lidské vlastnosti (pater zakrivenou do S, tvar, uspořádání ruky a prstů falang, postavení palce ruky, brada atd.), jež dovolují okamžité konstatování druhu *Homo sapiens* ⁽⁶²⁾. Všechno, co věda ví o objevení se člověka na zemi, je zjištění, že se to stalo v době mladších naplavenin (« alluvium »); věda též připouští zvláštní tvurci zásah při vzniku člověka, a tato teorie (« kreace ») je potvrzována všemi dosavadními poznatky z oborů věd anthropologických.

Největší ranu obdržela pak opicí teorie člověka od moderní vědy o dědičnosti. Laskavý čtenář nám jistě nebude mít za zlé, když učiníme malý exkurs do oblasti

(62) Alexis CARREL : « Člověk, tvor neznámý », cit.; Dominik PECKA : « Tvar člověka », Praha; J. MARES : Universitní přednášky z fyziologie, Praha; K. WEIGNER : « Anatomie », cit.; Jan MARTINOVSKÝ Příroda atd., cit.

genetiky a vylicime nedavny vedecky spor, jenz svymi filosofickymi a sociologickymi dusledky zasahl az do samych korenu marx-engels-leninské pavy.

b) *Rajska jablicka versus soudruh Lysenko*

(Poprvé uverejneno v Rozpravach, r. 1950, pod pseudonymem « Prof. Marcel Duchaine ».)

Velky nemecky basnik Goethe rekl u prilezitosti prosulého vedeckého turnaje mezi Cuvierem a Geoffroy Saint-Hilairem ⁽⁶³⁾, ze vsechny spory filosofické a vedecké maji vzdy vztah k jedné a téze otazce : Je Buh, ci neni ?

Goethe mel pravdu, Nedavno byl cely kulturni svet svedkem jednoho ukončeného vedeckého zapasu, který byl sice sveden pouze na uzkém a zdanlive druhoradém useku biologie, avsak svymi dusledky zasahl do hlubokych problému filosofie. Byl to vedecky spor o dedicnosti rajských jablicek — ano, obycejnych rajských jablicek !

Pred nekolika lety prohlasil soveticky biolog soudruh Lysenko, ze se mu podarilo vypestiti rajske jablko — misence, potomka dvou ruznych odrud tomatu, který predaval vsechny své vlastnosti potomkum, a to nikoliv oplozenim, nybrz stepovanim. Tot' vsechno. A prece, kdyby to bylo pravda, znamenalo by to naprostou revoluci v biologické vede. Aby ctenar pochopil, musime zaciti, tak rikajic, od Adama.

(63) Na zacatku tricatyh let minulého století se konal v Parizi verejny disput mezi dvema slavnými prirodovedci, Georges-em Cuvierem a Geoffroy Saint-Hilairem, který zastaval nazor o evolucionim prechodu nízších organismu ve vyšší. Cuvier popíral tuto teorii, a podarilo se mu rozdrtití svého odpurce nepremozitelnou argumentací opírající se o obrovskou vedeckou erudici. Mnohé Cuvierovy vyvody podržely dodnes svou vedeckou platnost.

Francouzsky ucenec Jan Kr. Lamarck (⁶⁴), tvrdil, ze se různé biologické znaky a vlastnosti, které byly získány během života, mohou přenášet na další generace. Na pr. dlouhý krk žirafy vysvětloval Lamarck tím, že při předkové nynější žirafy natahovali své krky k plodům na stromech, ustavivším cvičením se jim pak krky prodlužovaly, a pak při byly tyto prodloužené krky zděděny dalšími generacemi a zůstaly již jako trvalý druhový признак. Tento vývoj si podle Lamarcka vyžádal několik milionů let, podobně i jako vývoj koně, který prošel celou řadou změn od čtyřkopytníka až k jednokopytníku, atd.

Theorie Lamarckova o dědičnosti nabytých během života vlastností neměla ve své době úspěchu a byla brzy zapomenuta. Obzvláště však r. 1859, kdy Charles Darwin uveřejnil svou proslulou práci o vzniku druhu cestou přirozeného výběru (⁶⁵). Místo Lamarckova nabývání nových dědičných vlastností pomocí cvičení zdurazňoval Darwin přirozený výběr v boji o život. Je známo, že se rostliny a zvířata mohou rozmnožovat přímo neuvěřitelným způsobem. Tak na pr. střešní parazit *Taenia solium* produkuje za svého života na 100.000 článků a obyčejný nálevník se rozmnožuje pouhým dělením tak rychle, že by mohl za čtyři týdny zaplnit prostor našeho Slunce (!), kam se pohodlně vejde na milion zeměkouli! Avšak tomuto neomezenému rozmnožování stojí v cestě uporný

(⁶⁴) Jan Kr. LAMARCK (1744-1829) : Zastánce vývojové teorie a samovolného vzniku života na zemi. Hlavní díla. — « La Philosophie zoologique », 1809, a « L'Histoire des animaux sans vertebres », Paris.

((⁶⁵) Charles DARWIN, tvůrce teorie transformismu (1809-1882). Hlavní dílo : « Vznik druhu cestou přirozeného výběru », I. anglické vydání 1859, Londýn; Ernst HAECKEL: (1834-1919) « Welträtseln », cit. K vášnivým obhájcem transformismu patřil též T. H. HUXLEY (1825-1895).

a nelitostný boj o život; v něm vítězí ti jedinci, kteří jsou lépe vyzbrojeni pro existenci zápas. Ze všech těchto milionů a miliard jedinců zůstává na životě jen malý počet nejlépe přizpůsobených organismů, jejichž individuální vlastnosti se pak dědí dalšími generacemi a konečně se ustavují jako druhové znaky. Tak vysvětlovala darwinistická teorie vznik různých účelných zařízení v živé přírodě, jakož i vývoj druhů.

Darwinismus ovládal biologickou vědu téměř bezvýhradně až do konce minulého století. Filosofické důsledky darwinismu byly nesmírné. Marxistická škola (Marx, Engels, Kautsky, Plechanov, Lenin) uporně obhajovala teorii transformismu a opíci původ člověka. A když r. 1946 troufal si sovětský biolog profesor Žukovský vysloviti názor, že Darwinův přirozený výběr nevysvětluje uspokojivě podivuhodná účelová zařízení v živé přírodě, napadl ho uvedený už prof. Lysenko a denuncoval ho jako reakcionáře, antimarxistu a sabotéra socialismu ⁽⁶⁶⁾. Co se pak stalo s neopatrným vědcem, nevíme — o prof. Žukovském nebylo od té doby nic slyšet.

Než, vraťme se k našemu líčení! R. 1884 zemřel v jednom brněnském klášteře reholník — zahradník Rehor Mendel. Tento skromný mnich snad ani netušil, že navzdý pohrbil lamarckismus i darwinismus. Mendel pěstoval nové odrůdy rostlin methodou krížení. Přenasel pěl s jedné odrůdy na druhou a tak ji oplodňoval. Když oplodnil ryhované hrach pěl s hladkým hrachem, obdržel v první generaci 100 % hladkých hrachů; pak ho znovu zasel. Avšak v nové generaci bylo jen 75 % hladkých lusků, ostatní byly ryhované. A z tohoto pozorování se zrodilo

⁽⁶⁶⁾ Trofim LYSENKO Polemika proti prof. Žukovskému v « Pravde », 1946,

celé nové odvetvi biologie, jež se nazývá genetika či
nauka o dědičnosti.

Před 40 lety byl v Novém Yorku zřízen vědecký ústav
pro genetiku, v čele s docentem Morganem. Základnou pokusu
stala banánová muška *Drosophila melanogaster*, která se
vyznačuje velmi přehledným tvarem chromosomu pohlav-
ních buněk (67). Další výhodou drosofil je její rychlé
rozmnožování. 40 let pozorování těchto mušek gene-
rací se rovná asi 5.000 roků lidského života. Již jsme se
zmiňovali o tom, že Lamarck před 140 lety tvrdil, že se
vlastnosti během života nabyté dědí. Morgan tedy zahájil
serii velmi důmyslných pokusů. Na pr. pěstoval drosofily
v naprosté temnotě. Kdyby měli Lamarck a darwinisté
pravdu, pak by trvale nepoužívání některého orgánu, jež
nakonec způsobilo jeho atrofii (68), mělo by se projevit
na dalších generacích, až by se nakonec rodily úplně slepé
drosofily. Pokusy se konaly na 65 muškových generacích
(2.000 let lidského života!), jež nikdy neuzřely světla.
Přesto však každá nově se rodící generace měla dokonale
vyvinuté a způsobilé zrakové zařízení. Genetikové pro-
váděli všemožné pokusy s drosofilami, ale výsledek byl vždy
stejný – vlastnosti během života nabyté se nikdy nedědily.
Dědily se pouze ty druhové znaky a vlastnosti, jež již
byly obsaženy pohlavních buňkách rodičů a prarodičů.

Na začátku tohoto století učinil německý biolog světové
pověsti Hans Driesch experiment, který se nyní nespočte-

(67) Chromosomy jsou nitovité tvary, z nichž se skládají
jadra buněk organismu. Počet chromosomů u každého
druhu je dědičným a velmi stálým druhovým znakem. U
člověka obsahuje každé jádro buněk lidského těla 48 chro-
mosomů. Viz C. D. DARLINGTON «The evolution of
Genetic Systems», Cambridge, 1946.

(68) Na pr. atrofie svalstva u lidí pracujících pouze
duševně,

krat opakuje v biologických laboratorích. Rozkrajel oplozené vajíčko samicky mořského ježka na drobné castečky. Z každé castečky vyrostl pak celý mořský jezek, sice trochu menší než obvykle, jinak ale normální a schopný života ! (69). To znamená, že v každé uměle oddělené castečce existuje jakýsi zvláštní řídicí princip (« entelechie » u Driesche) jenž usměrňuje růst a organizaci oživené hmoty. Tento experiment, spolu s novou naukou o dedičnosti, definitivně vyřadil z oblasti vědy darwinistickou teorii o přeměně jednoho druhu v jiný a Lamarckovu domněnku o dedičnosti nabytých vlastností, a odkázal obe tyto teorie do řady nevědeckých spekulací.

Není proto divu, že tvrzení soudruha Lysenka, že se mu při *stepování* vytvořili hybridní potomky s vlastnostmi obou rodičů, a to vlastnostmi, jež se přenášejí na další generace, bylo přijato celou světovou vědeckou veřejností značně skepticky. Avšak v sovětských oficiálních kruzích vyvolal Lysenkův « objev » přímo bezuzdné, byť i povinné nadšení. Vždyť by to znamenalo, že v zásadě lze vnějšími zásahy, materialními i duchovními, jako způsob života, vytrvala propaganda a pod., tak zapůsobiti na lidský organismus, že by budoucí generace ani nemohly žít, pracovat a myslit jinak, než v socialistickém státě ! Potom každé dítě, které by přišlo na svět, mělo by přirozenost nikoliv egocentrickou, jako je tomu dosud, nýbrž kolektivistickou. Nebylo by pak třeba ani NKVD ani koncentráku, všichni by poslouchali jako hodiny, pracovali každý za deset a klaněli by se nějakému Stalinovi XXIV., a Marxova proroctví o přetvoření člověka

(69) F. ULEHLA « Zamyslení nad životem », cit.; J. MARTINOVSKÝ « Příroda velké divadlo », cit.; Jan HLAVA : « Universitní přednášky z patologické anatomie », oddíl o regeneraci, 1921, Praha.

socialistickým statem a o jeho poznenahlé premene v živocisnou odrudu komunistickou by se uskutečnila !

Lysenko se razem stal velkou hvězdou sovětské vědy, hrdinou Sovetského svazu, laureatem Stalinovy ceny, místopředsedou Nejvyššího sovětu a prezidentem sovětské Zemědělské akademie. Jezdil po širé Rusi, přednášel s obrovským úspěchem a hrde prohlašoval, že Sovětský svaz odmítá západní reakční genetiku, vytvořenou katolickým mnichem a kapitalistickým Američanem, a že pro něho, soudruha Lysenka, existuje jen jedna jediná vědecká autorita, genialní soudruh Stalin, jenž plně souhlasí s ním, soudruhem Lysenkem !

Než v době, kdy Lysenko odpocíval na sovětských varinech, pracoval tise ve své londýnské laboratorii anglický biolog profesor Julian Huxley. S bezpříkladnou trpělivostí štepoval Huxley odrudy rajských jablíček, sbíral semínka, zasíval, znovu štepoval a znova zasíval. Mnohokrát opakoval Lysenkův pokus. Huxleyova práce trvala půl druhého roku a dala ve všech případech bez výjimky tento výsledek rajčata, jež vyrostla ze semínek štepané rostliny, předávala dalším generacím buď vlastnosti jednoho, anebo druhého rodiče, nikdy však takové vlastnosti, jež by byly společné oběma. Lysenko byl poražen na hlavu a usvědčen ze lži !

Nyní jezdí znovu soudruh Lysenko po širé Rusi a meta hrůmy a blesky proti západoevropské vědě, která je pry korupční, reakční, metafyzická, buržoasní, a nepřátelská vůči Sovetskému svazu. Vyhlásuje proletarské krizové tažení proti klerikalům a kapitalistům, popírajícím nejvědeckější a nejpokrokovější sovětskou genetiku. Avšak pro biologickou vědu je tento spor navždy ukončen. Nikdy se nebudou roditi lidská nemluvnata s přirozeností marxleninskou. Vždy však budou na svět přicházeti lidé takoví, jací byli a jsou, t.j. s přirozeností lidskou. A i

kdyby se třeba ve sta generacích za sebou zenili a plodili děti jen ti nejzfanatisovanější komsomolci a komsomolky, bude pro stoprvní generaci rovněž fungovati NKVD a koncentráky, protože přirozenost lidská je proti socialismu a komunismu. A jestliže sám Tvůrce svým všemohoucím Fiat nezmení lidskou přirozenost, zůstanou marné všechny socialistické pokusy a sny o budoucím komunistickém ráji, nepomohou koncentráky, nepomůže stachanovština ani propaganda — pokud slunce svítí a tráva roste...

c) Můžeme poznati pravdu o světě ?

V pojetí marxismu člověk je pouhou součástí přírody, vyšším živoucím, nic více. Myslení, vědomí, duch, všechno to je podle « třetí these » jen pokročilejším stupněm vývoje mrtvé a nerozumné přírody a výsledkem nepřetržitých kvantitativních změn v novou jakost, kvalitu. Mistři dialektického materialismu, Engels a Lenin, venovali mnoho namahy analýze lidského myšlení a jeho vztahu k okolnímu světu. Tato otázka je vlastně prvním a základním problémem každé filosofie.

Člověk touží po poznání pravdy. Jako nástroji k poznání pravdy používá svých smyslu a svého rozumu. Je nasnadě otázka : zdali jsou tyto naše nástroje dostatečné? Jinými slovy — zda můžeme vůbec poznati pravdu o světě?

Na jedné psychiatrické klinice ležel « skleněný člověk ». Nebyl ovšem skleněný, nýbrž z masa a kosti, jako každý jiný, byl však pevně přesvědčen o své skleněné podstatě, a podle toho se také choval : vyhybal se úzkostlivě každému nárazu a hrůzou až omdléval, když se znenadání uhodil o roh stolu nebo skříně. Zadné přemlouvání ho nemohlo přesvědčiti — měl naprostou jistotu o svém stavu.

Kdybychom chtěli filosoficky zhodnotiti chování onoho nemocného, rekli bychom — ten člověk má subjektivní

jistotu svého poznání, avšak nemá pravdu. *Nebot' pravda je souhlas našeho poznání se skutečností* (70).

Již od dob staroreckých sofistů, přes Kanta až k naší době, se táhne nepřetržitá nit lidského pochybování o možnosti poznání pravdy o světě. Sofisté říkali asi toto nemáme jiných nástrojů k poznání světa, než naše smysly, zrak, sluch, čich a pod. Než naše smysly nás klamou; kde je tedy záruka, že to, co o světě poznáváme, je v souladu se skutečností?

Kant pak říká toto (71) svět poznáváme tak, jak se jeví našim smyslům. Naš rozum porádá tyto vjemy a představy v soudy podle vrozených nám pravidel myšlení i logiky a třídí je podle určitých kategorií. Úsudky naše mohou být se stanoviska rozumového uvážování naprosto logické a jisté, avšak nemáme záruky, že jsou také pravdivé. Svět, jaký se představuje našim smyslům a rozumu, jenž zpracovává smyslové představy v soudy, není ještě světem, jaký je ve své podstatě a my ho nemůžeme proniknouti svými smysly a svou poznávací mohutností. Mezi světem, jejž poznáváme, a světem, jaký je « o sobě » (« Ding an sich »), je nepřeklenutelná propast.

Když přeložíme tuto mluvu do obvyklé řeči, znamená toto : snad Bůh existuje, nemůžeme to však dokázat ani vyvrátit. Snad je lidská duše nesmrtelná — nemáme však důkazu pro ani proti. Snad byl vesmír stvořen, nemůžeme to však tvrdit ani popírat. Pravda o světě je

(70) « Veritas est adaequatio rei et intellectus » — viz sv. TOMAS AKVINSKÝ, « Summa theologia », I., qu. 16, a 1, conclusio.

(71) Immanuel KANT : « Kritik der reinen Vernunft », cit.; Auguste COMTE « Cours de philosophie positive », 5. vyd. Paris, 1895.

pred nami skryta a nepoznatelna (72). Nemaji proto pravdu ani theisté, ani materialisté — rika Kant. Theismus i materialismus, zadny z nich nepatri do vedy a filosofie, nybrz jen do oblasti viry.

Kant to vlastne nemyslil ve zlém. Chtel proste ukonciti odveky boj mezi theismem a atheismem, jako ukoncuje hostinsky hospodskou rvacku tim, ze oba rvace vyhazuje na ulici. Tak i Kant vykazal oba bojujuci smery z vedy a filosofie a odkazal je do oblasti subjektivnich sympatii a sklonu. Kantova filosofie dokonale zapadla do své doby (Kant zil v 18. století), do doby rodiciho se liberalismu. Neuspokojila vsak bojujici strany, nebot' jak krestanska filosofie, tak i materialismus jsou proti Kantovi v otazce, zda muzeme poznati pravdu o svete.

Krestanska filosofie vzdy zastavala nazor, ze kazdy normalni clovek muze a musi, na zaklade pozorovani sveta i sebe sama, prijiti k zaveru, ze je Buh (73). Boj krestanstvi proti kantismu a filosofickému liberalismu zacal vlastne jiz mnoho staleti pred Kantem. Otazka Pilatova « Co je pravda ? » (74) je naprosto charakteristicka pro myslenkovou rozharanost tehdejsi doby.

Je priznací, ze se v zapalu boje mezi theismem a materialismem obe bojujici strany nezridka uchyluji ke kantismu, aby v nem hledaly oporu a pomoc proti silné

(72) DU BOIS-REYMOND na kongresu prirodzpytce (na konci minulého století) « Ignoramus et ignorabimus ! » (« Nevime a nikdy nebudeme vedet »).

(73) Sv. ap. PAVEL : Rim., 1, 19-21; papez PIUS IX. « Syllabus » (8.12.1864); blah. papez PIUS X. : « Pascendi » (8.12.1907); v této encyklice byly *ex cathedra* odsouzeny bludy agnosticismu a kantovského kriticizmu. Zaroven byli exkomunikovani z Cirkve vyznacni katolicti kantisté. Srv. sv. TOMAS AKV. : « Summa », Ia, q. 87, ad. 1.

(74) Evang. sv. JANA, 18, 38.

utocicimu protivníkovi. Na začátku tohoto století, kdy už se mnohým zdalo, že přírodní vědy potvrzují materialistické stanovisko, zakolísali někteří katolicti filisofové a theologové a přiklonili se ke kantismu. Papež Pius X. pak v encyklice « Pascendi » z r. 1907 odsoudil kantovsky kriticky idealismus a agnosticismus (— učení o nepoznatelnosti pravdy o svete) jako blud.

A je to skutečně jen blud ! Je pravda, že svět poznáváme svými smysly a že nás rozum pak porádá získané poznatky ve vědecké a filosofické soustavy. Můžeme se ovšem také mylit v hodnocení získaných poznatku, ba i v tvorbě smyslových představ, protože naše smysly nás někdy klamou ⁽⁷⁵⁾. Avšak skutečnost, že žijeme ve světě, jejíž záměrně uzpůsobujeme pro svoje potřeby, svědčí o tom, že není nepřeklenutelná propast mezi světem, jaký se nám jeví (« fenomenem »), a světem, jaký je ve své podstatě (« noumenem »). ⁽⁷⁶⁾ Divoch, který používá luky a strel, aby si opatřil živobytí, neví nic o zákonech mechaniky a balistiky a nedovede vysvětlit charakter energie, jež uvádí sice v pohyb, tím méně traektorii strely, nicméně však ví ze zkušenosti, že je určita příčinná souvislost mezi napjetím tetivy a rychlostí strely, a ví na beton, že strefí-li se do lanky, bude mít on a jeho rodina výborný oběd. Poznání našeho divocha je v tomto případě adekvátní se skutečností, cíl je pravdivý,

(75) Starorecti sofisté dokazovali, že smysly nás často, ba vždy klamou, nejsou proto spolehlivým nástrojem poznání. Viz Karl SOEBEL « Die vorsokratische Philosophie », Bonn, 1910; Heinrich von STEIN : « Die Vorgeschichte des Platonismus », Göttingen, 1862; ZELLER : « Die Philosophie des Griechen », 5. vyd. Leipzig, 1892-1903; Max WUNDT : « Griechische Weltanschauung », 2. vyd. Leipzig und Berlin, 1917.

(76) ENGELS L. Feuerbach atd. cit..

i když je jen částečné. Avšak s pokračujícím duchovním vývojem lidského pokolení je okruh částečných pravd a světů stále širší a hlubší. Na pomoc našim smyslům, jež často selhávají a nás klamou, bereme přístroje, tyto zdokonalené a mnohonásobné smysly. Dovedeme dnes zaregistrovat dráhu i osud jednotlivého atomu radioaktivní hmoty, zjistit nové nebeské těleso pomocí fotografického aparátu a vypočítat přesně jeho dráhu, postavení na obloze, váhu a rychlost jeho pohybu. To všechno činíme bez dovolávání se našich subjektivních smyslů, které nás mohou oklamat, pomocí nestranných a objektivních mechanismů a nástrojů. (77) Jsou tyto poznatky o světě jen « fenoménem », světem, jak se jeví pouze našim smyslům ? Vždyť se naše smysly vlastně ani nezúčastňují tvorby oněch poznatků získaných objektivně Wilsonovou mlžní komorou, radarem, spektroskopem, fotografickou kamerou, selenovou bunkou !

V první polovině minulého století vypočítal francouzský matematik Leverrier, na základě gravitačního zákona Newtonova a Kopernikovy heliocentrické teorie, že za planetou Uranem musí být ještě jedna planeta, a přesně stanovil masu neznámé planety, dobu oběhu kolem slunce a i její místo na obloze, a byla pak tam skutečně nalezena. Jak může potom někdo tvrdit, že nemůžeme poznat pravdu o světě ? Moderní věda zasahuje odvažně až do samé dílny Stvořitelovy, trít atomy, vytváří desítky nových chemických prvků, uvolňuje energii v meritku přímo kosmickém-vodíková bomba na pr. může v okamžiku vytvořit teplo 50 milionu stupňů, což je teplota slunečního nitra ! To přece dokazuje nezvratně, že naše poznání světa odpovídá vcelku skutečnosti, i když je neúplné. Se stanoviska filosofického

(77) J. GUTWIRTH « Znasobené smysly », Praha.

znamenal proto vybuch atomové bomby nad Hirosimou zdrcující porážku kantovského agnosticismu !

Nesmíme se arci domnívati, že máme dokonalé poznání o světě. Za tisíc roku budou lidé vedeti daleko více, než víme my dnes, a za deset tisíc roku ještě více-ale přece jen ne všechno. Dokonalé poznání má pouze Tvůrce. Lidské poznání lze připodobniti mnohouhelníku, jehož počet stran stále zvětšujeme. Takový mnohouhelník se bude stále přibližovati kruhu, nikdy se však nestane kruhem. ⁽⁷⁸⁾ Podobně i lidská věda naše poznání se stále rozšiřuje a prohlubuje, nikdy však nebude úplné, i když je vcelku pravdivé.

Křesťanská filosofie v boji proti kantismu a agnosticismu je bojem zdravého rozumu proti neplodnému mudrování. Úspěch našich činů dokazuje, že neexistuje žádná nepreklenutelná propast mezi světem « pro nás » a světem « o sobě ». ⁽⁷⁹⁾ Liba vune pecinky, již si primitivní divoch opatřil záměrně vyrobeným lukem, tetivou a šípem, vyvrací agnosticismus stejně přesvědčivě jako radioisotop vyrobený v moderní atomické laboratorii. Poznaváme svět vcelku správně, to je stanovisko křesťanské filosofie, kteréžto stanovisko se učene nazývá « umírněný realismus » (« Realismus moderatus ») a datuje se ještě z dob Aristotelových. ⁽⁸⁰⁾

Nez-materialisté rovněž vyznávají tentýž umírněný realismus ! Jenomže křesťanská nauka stanoví poznáváme svět celkem správně, a na základě tohoto poznání

⁽⁷⁸⁾ K. F. ZAKOV « Limitizm », 1915, Petrohrad.

⁽⁷⁹⁾ ENGELS : « L. Feuerbach », cit.

⁽⁸⁰⁾ Sv. TOMAS AKV. Summa, I., q. 87, ad. 1, Ibid. I p. qu. I sqq; ibid. : I. q. 2 a 3; dr Jaroslav BENES « Duch a hmota », Praha; A. ROSMINI-SERBATI : « Aristotele esposto ed esaminato », Torino, 1858; SIEBECK « Aristoteles », Stuttgart, 1899.

prichazime k zaveru, ze je Buh a nesmratelna duse. Materialismus naproti tomu tvrdi poznavame svet celkem spravne, a na zaklade tohoto poznani prichazime k zaveru, ze neni Boha a ze lidsky duch je podstatne totozny s hmotou. Mame tedy dve protichudna tvrzeni, jez vychazeji ze stejného predpokladu, ale se rozchazeji v zaverech. Které z obou tvrzeni je spravné?

d) *Duch a hmota.*

Jak vysvetluje dialekticky materialismus nase poznani sveta? Mistri dialektiky, Engels a Lenin, pravi toto ⁽⁸¹⁾

Skutecnost, ze duch (« vedomi ») a hmota jsou sou-podstatné, je rozhodujici pro poznani sveta. Uspech nasich cinu dokazuje, ze jsme s to, spravne zhodnotiti v pojmech podstatné, je rozhodujici pro poznani sveta. Uspech nasich vnejsiho sveta na nase vedomi dokazuje také, ze neni nijakého zasadniho rozdilu mezi lidskym duchem a okolni prirodou. Je to pouze rozdil v stupni vyvoje jedné a téže prirody (hmoty). Hmota sveta je poznavana « hmotou » naseho vedomi, hmota se tedy proste odrazi v hmote. Nase poznani je « odlitkem » (« Abguss »), « zrcadlenim » (« Abspiegelung »), « odrazem » sveta v nasem duchu. Smyslové poznatky jsou ve vedomi uspora-dany v souvislosti tak, jak existuji ve skutecnosti. Souro-dost a souradnost ducha a hmoty je vlastni pricinou naseho spravného poznani. Nebyt této sourodosti a sou-podstatnosti, nebylo by ani nase poznani sveta spravné. Tolik marxisticka theorie poznani.

Nejdrive musime vytknouti to spravné, co obsahuje

(81) ENGELS : « Feuerbach », cit.; LENIN : « Materializm i empiriokriticizm », cit.; A. LUNACARSKY « Idealizm i materializm », Moskva, 1924.

marxistická noetika. Podle idealistické theorie poznání (82) strom, jejž vidíme, existuje jen v našem vědomí. Muzeme ten strom ohmatati, pochutnati si na jeho plodu, vdechovati aroma jeho kvetu-než všechny tyto poznatky nejsou než *nase* poznatky, jež *nam* přinesly *nase* smysly. Bez *naseho* subjektivního ja neexistoval by ani ten strom, říkají subjektivní idealisté.

Od tohoto tvrzení až k úplnému popření existence vnějšího světa je ještě méně než křůček. V minulém století byli to t. zv. solipsisté, jejichž filosofie se prakticky projevila v učení a v praxi anarchistu. Ohlasy solipsismu najdeme též v naší době, na pr. v tak zv. existencialismu.

Záчатки této bláznivé filosofie musíme hledati u staroreckých sofistů, z nichž někteří popírali svět, pohyb, všeobecně platné normy atd. Není ovšem obtížné, popírati třeba existenci holicího mydla a cepelky, a tvrditi, že tyto předměty existují pouze v mém vědomí. Mnohem obtížnější však je, také jednati podle tohoto tvrzení, na pr. pokusiti se oholiti třeba banánem nebo gramofonovou deskou. Muzeme každému « poperaci světa » klidně navrhnout, aby si na příklad lehl na « neexistující » koleje, počkal, až přes něho přejeде « neexistující » rychlík, a pak aby nam povedel, co se stalo s jeho « neexistujícím » telem ! (83)

(82) Zakladatel novodobého subjektivního idealismu anglický biskup George BERKELEY (1684-1753) napsal r. 1709 knihu o poznání, v níž se snažil vyvrátiti soudoby přírodovědecký materialismus tím, že popíral objektivní existenci vnějšího světa. Na konci minulého století zastávali idealistickou theorii poznání přírodovědci Avenarius a Mach, proti nimž vystoupil Lenin v knize « Materialismus a empiriokriticismus ».

(83) KELLOG « Biolog vypravuje o zívotě », cit.

Křestanská filosofie odmítá všechny tyto a podobné filosofické svindly. Křesťanství nebojuje s materialismem tak, že popírá materii, jako to činil anglikánský biskup Berkeley. Berkeleyova tvrzení jsou nejen logicky a věcně neudržitelná, nýbrž jsou také popřením základní křesťanské these o Vtělení, bez něhož není ani Vykoupení. « Slovo Tělem učiněno jest » ⁽⁸⁴⁾ — jinými slovy, « tělo », t.j. materie, hmota, svět, existuje reálně, objektivně a nezávisle na nás a na našem vědomí. Příroda a světový řád existovaly již miliardy let dříve, než se objevil člověk a lidské poznání !

Je proto marxistická reakce na idealistické nesmysly po určité straně reakcí zdravého rozumu proti bláznovství. ⁽⁸⁵⁾ Již jsme zduraznili výše, že marxismus, podobně jako křesťanství vyznává tentýž « umírněný realismus ». Strom, jejž vidíme, existuje ve skutečnosti, a vidíme jej právě proto, že existuje. V tomto smyslu je materialismus v pravu, když mluví o « odlitku » a « odrazu » vnějšího světa v našem vědomí. Nema však pravdu, když chce vysvětlit skutečnost našeho poznání ze sourodosti vnějšího světa s našim vnitřním já.

Od každé teorie, která si dělá nárok na vědeckost, požadujeme, aby vysvětlila všechny jevy a souvislosti patřící k danému oboru vedení. Na pr. teorie nedelitelnosti atomu ⁽⁸⁶⁾ vysvětlovala uspokojivě všechny chemické pochody až do konce minulého století, kdy byly objeveny radioaktivní prvky, které se samocině rozkla-

⁽⁸⁴⁾ Evangelium sv. JANA, 1, 14.

⁽⁸⁵⁾ P. DUCATILLON O.P. : « Rudé plameny nad Evropou », Praha, ed. Vyšehrad, 1937; Jaroslav BENES « Duch a hmota », cit.

⁽⁸⁶⁾ Autorem teorie nedelitelnosti atomu byl anglický fyzik John DALTON. (1766-1844) Prvek radium objevili manželé Pierre a Marie CURIE-ovi v r. 1898.

daji a davaji vznik dalsim prvkum az se konecne ustaluji. Objev radia okamzite pohrbil puvodni Daltonovu atomickou theorií, a dnes se nenajde v celém svete nikdo, kdo by hajil nazor, ze atomy jsou stalé a nerozbitné kulicky. Tak i my pozadujeme od marxistické theorie poznani, aby vysvetlila vsechny nam známé jevy a souvislosti.

Dialektika tvrdi, ze svet poznavame spravne proto, ze se hmota sveta zrcadli a odrazi v « hmote » naseho vedomi. Dobra. Jak ale vysvetli marxismus naprosto beznou skutečnost, ze na pr. dva badatelé, stejne uceni a vedecky vyzbrojeni, pozoruji jeden a tentyz jev, prichazeji vsak k ruznym zaverum? Je-li nase poznani pouhé pasivni zrcadleni a odlitek vnejsiho sveta v nasem duchu, jak je potom možné, ze se jedna a taz hmota « zrcadli » u kazdého jinak?

Marxismus se ovsem muze pokusiti uniknout této nesnazi treba takto ruznost zrcadleni se hmoty sveta v nasem vedomi je zavinena ruznymi stupni vyvoje ducha u lidi. Proto i nestejnost nazoru na jeden a tentyz « zrcadlici se » jev.

Budiz. Ma-li kazdy clovek svou hmotu vedomi jinak vyvinutou, pak je ovsem pochopitelné, ze se lidé neshodnou v nazorech. Jak ale je potom možné, ze vsichni lidé, bez vyjimky, od obyvatele jeskyn az do nasi doby, vzdy meli a maji spolecné pojmy : dobro a zlo, krása a osklivost, pravda a lez, pricina a ucinek, celek a cast? Jak vysvetli marxismus, ze Desatero, které podle dialektické theorie poznani bylo vyrazem zrcadlicich se prirodnich a spolecenskych podmínek zivota ve vedomi primitivnich zemedelcu a dobytkaru, jimiz byli starozakonni Zidé, je dodnes a bude vzdy zakladem lidského spoluziti? Jak vysvetli dialektika, ze puvodnim náboženstvim u vsech národu a kmenu byl vzdy monotheismus (vira v jediného Boha)?

Je-li « hmota vedomi » u každého lidského jedince jinak vyvinuta,, jak se potom mohou lidé vůbec v necem shodnouti?

Je zřejmé, že se marxisticky předpoklad sourodosti a soupodstatnosti ducha a hmoty neosvedčuje jako vědecká a pracovní theorie. Nemůžeme nic vysvětliti pomocí této theorie, ani proč se lidé rozcházejí v názorech, ani proč se v necem shodnou. Nezbyva, než zavrhnouti marxistickou theorii poznání. A nyní přistoupíme ke zkoumání křesťanské nauky o duchu a hmotě.

*

Jak vysvětluje problematiku našeho poznání nauka křesťanská?

Predevším-duch není sourodý s hmotou ! Go to znamená? Znamená to, že můžeme sice přeměnit teplo v pohyb mechanicky a v elektrinu, můžeme přeměnit elektrinu v teplo, světlo a pohyb, můžeme čerpat zdroje energie v nitru atomu tvoricích hmotu, nepřeměníme však fyzikální a chemickou energii v myšlení, nepřeměníme hmotu v ducha. Nikdy se hmotné změny neprojeví ve formě kvality ducha. Naš duch, vedomi, myšlení, emoce, všechno, co tvoří vnitřní život člověka, je sice spojeno podstatně s tělem po dobu pozemského života, je tedy vázáno na hmotu, která se dá změřiti a zvážit, ducha však nemůžeme zvážit ani změřiti, třebaže mluvíme o « hluboké » myšlence nebo o vznesených citech. Nemůžeme v zadné apatyce koupiti čtvrt kila hudebního nadání nebo deset deka čistého svědomí. Základním tajemstvím je pro nás právě ona podstatnost spojení nehmotného ducha s našim hmotným tělem, obou to nesourodych cinitelů. Jakmile však přijmeme tuto skutečnost, můžeme pak uspokojive vysvětliti problém našeho poznání.

Nehmatnost ducha, jeho duchovost a nesourodost s fyzikálním světem, vysvětluje především velký rozpor mezi zevnějším člověkem a jeho duchovní a mravní bytostí. Kdyby měli materialisté pravdu, a vnitřní život člověka, jeho duševní schopnosti a mravní charakter, byly by jen vyšší funkcí těla, pak by musil nepochybně každý krásný člověk mít též krásného ducha, a naopak. Nevidíme-li však takmer na každém kroku, že třeba slabý, nemocný a nemohoucí starý muž má skvělost svého ducha? A kdo pronikne tajemstvím tvůrčího genia takového Mozarta, jenž již v utlém dětství, kdy ještě nebyl s to „naučit se malé násobilce, tvořil hudební skladby, jež byly v rámci lidských možností naprosto dokonalé? Kdo pochopí velikost mravní síly křesťanských světců, těchto pravých hrdinů ducha, skrze něž vystupuje člověk nad všechno hmotné a pozemské až k Bohu? Je-li duch z hmoty, jak může potom zapřít svou hmotnou podstatu?

Proč se rozcházíme v názorech? Proč se tak často mylíme, proč bloudíme? Ale právě proto, že duch a hmota nejsou jedno! Naše poznání není pasivní « zrcadlení se » okolního světa v našem vědomí. Lidské poznání je něco docela jiného než pudové jednání pavouka nebo včely. *Poznání není proces, nýbrž akt.* Svět působí na naše vědomí prostřednictvím našich smyslů, avšak náš duch kriticky hodnotí a aktivně třídí získané poznatky a představy, a utváří si pak pojmy, jež nemají nic společného s marxleninskými « odlišky » a « odrazy » vnějšího světa v našem vědomí. Pojmy vytvořené našim vědomím nesou pečeť samostatného zpracování smyslových představ v kádľubě našeho ducha. Proto se také často, ach přecasto mylíme, ba mnohdy chceme se mýlit! Proto se stejně učení badatelé často rozcházejí v hodnocení jednoho a téhož zjevu, proto je také pět politických

stran tam, kde jsou dva Cesi a jeden Slovak. Duch a hmota nejsou jedno, a proto se také clovek mnohdy brani evidentni pravde, jezto je proti pravde predem zaujaty, a ponevadz jeho duch, jenz samostatne hodnoti to, co mu smysly prinaseji o vnejsim svete, je aktivnim cinitelem poznani, nikoliv pouhym « zrcadlenim » hmotného sveta podle marxistické filosofie !

Clovek uvazuje, rozumuje, precasto se myli, a budu je si aktivne své okoli, svůj svet, v nemz zije. Nez slepice nebo chrobak si nevytvareji aktivne svet, nebot neziji ve svete, nybrz v osveti, ⁽⁸⁷⁾ a jednaji za stejných okolností vždy stejne. Spolecnost bobru je se stanoviska biologického idealni a nezna proto ani vyvoje, nebot zadného bobra dosud nenapadlo, ze by neco mohlo byti pozmeneno a zlepšeno. Avsak lidska spolecnost se stale vyviji, meni se formy civilisace a kultury, meni se technika a způsob života, meni se způsoby, kterými si clovek aktivne vytvári své okoli, — ackoliv základní znaky lidské přirozenosti jsou u všech lidí vždy stejné !

Duch a hmota jsou cinitelé nesourodi. Nemuze se proto duch stati hmotou, ani hmota duchem. To je základní princip křesťanské filosofie. Marxismus naproti tomu zdurazuje soupodstatnost ducha a hmoty, duch je pro nej jen vyšší, « zjemnělou » hmotou. V tom je též jádro marxistického materialismu, který sice ducha nepopírá, neuznává však jeho esencionalnost. ⁽⁸⁸⁾ A je přiznací, ze se snad nikde neprojeví Marxova duchovní závislost

(87) Nemecky « Umwelt » podle J. v. UXKULLA. Viz : Erich WASMANN S. J. : « Instinkt und Inteligenz im Tierreich », cit. ; tentyz : « Die moderne Biologie und die Entwicklungslehre », (1904); Jan MARTINOVSKÝ : Prednasky o psychologii zvirat na Studium Catholicum v Praze r. 1946; P. M. HABAN O. P. : « Psychologie », Praha.

na jeho učiteli Hegelovi, jako právě v thesi o soupodstatnosti ducha a hmoty. Hegel stavel svou filosofii na předpokladu, že nikoliv hmota (příroda) je od věčnosti, nýbrž jakýsi « Duch », a ten že se stále vyvíjí a sám sebe poznává teprve ve vývoji. V procesu vývoje vytváří pry « Duch » (« Ideje ») ze sebe svůj protiklad (« anti-thesi ») — hmotu, přírodu, takže hmota je pro Hegela pouhým snížením círého ducha. ⁽⁸⁹⁾ Pro Marxe však, jak jsme již viděli, je duch pouhým povýšením hmoty. Prosíme laskavého čtenáře, aby nebyl rozmrzen nad tím, že tomu snad neporozumel-necht si z toho nic nedělat, jelikož pravděpodobně ani sám Hegel nerozumel dobře tomu, co hlásal. Hegelovi však šlo o to, aby poprel osobního Boha a Stvoření, a proto si doslovně vycucal z prstu ono zavrátné dobrodružství ducha, jenž se z « these » stává « antithesi » a pak « synthesi ». ⁽⁹⁰⁾ Avšak jak Hegel, tak i Marx, hlasají sourodost hmoty a ducha. Rozdíl mezi nimi je pouze v tom, že hegelovská naturfilosofie začíná startem « Ducha », kdežto u Marxe startuje napřed hmota-dialektický vývoj pak mají oba stejny.

Proti křesťanské nauce o jsoucnosti dvou principu ve stvořeném světě, ducha a hmoty, vystupují Hegel i Marx s tvrzením o jediném principu. Křesťanská filosofie je « dualistická », kdežto hegelismus a marxismus zastávají « monismus ». Marx je materialistický monista, Hegel je monista idealistický. Křesťanství tedy naukově bojuje

(88) ENGELS : « Ludwig Feuerbach », cit.

(89) Kuno FISCHER : « Hegel », cit.; S. RAWIDOWICZ « Ludwig Feuerbachs Philosophie », 1931; J. PLENKE : « Hegel und die Weltgeschichte », 1931.

(90) T. G. MASARYK označuje Hegelovu dialektiku (these — antithese — synthese) za « hokus-pokus » (« Otázka sociální », svazek 1., Praha).

jak proti filosofii materialistické, tak i proti idealismu. (91)

Dale. Nesourodost ducha s hmotou je také rozhodujícím důvodem, proč se lidé, přes všechnu rozdílnost názoru a předpojatost, přece jen shodnou v celé řadě všeobecných a nemenných pojmů. Jsou to pravidla logického myšlení, všeobecně uznávané ctnosti a mravní vady a pod. Odkud se vzaly tyto všeobecné pojmy? Je-li duch rozdílný od hmoty, pak jsme nuceni přiznati, že u každého lidského jedince vznikl duch zvláštním aktem stvoření, jež ovšem nemelo smyslu, kdyby nemelo za účel, poskytnouti člověku účinný nástroj k poznání pravdy o světě. Proto také jsou našemu duchu Stvornítem vlity určité poznávací kategorie pro hodnocení smyslových představ o světě. Při tom se ovšem často mylíme, někdy se také chceme mylíti, ale přesto patřeme po pravdě, jelikož člověk touží po poznání pravdy a je zmitán neklidem, (92) tím svatým neklidem, jenž je příčinou a základem veskerého lidského pokroku, kultury a civilizace. A mnohé pravdy jsou již také všeobecně uznávány, přes rozdílnost, duchovní samostatnost a neopakovatelnost každé lidské bytosti.

Není-li však duch z hmoty, pak též nepodléhá hmotným přeměnám. Telo žije, pak umírá a rozpadává se. Avšak duch se nemůže rozpadnouti, neboť není hmotný. K tomuto poznání dospěl již Aristoteles ve IV. století př.

(91) Existuje mnoho soustav idealistické filosofie — soustava Platónova, subjektivní idealismus Berkeleyuv, skepticismus Humeuv, Kantův kritický idealismus, Hegelův panlogismus, atd. Všechny tyto filosofické směry jsou odsouzeny a zavrženy křesťanskou naukou.

(92) Sv. AUGUSTIN « Vyznání » (« Neklidné je srdce lidské, o Pane, pokud nespocine v Tobě »).

Krist. Nemuze-li se vsak duch rozpadnouti, nemuze také prestati existovati, cili je nesmrtelny. (93)

(93) Sv. TOMAS AKV. — « Summa », cit.; A. GRANT « Aristoteles » (nemecké vyd. 1878); SIEBECK « Aristoteles », Stuttgart, 1899.

FILOSOFIE NENAVISTI

a) *Ctvrtá veta dialektiky.*

Pristupujeme nyní k analýze nejpodstatnější části marxistické filosofie, k teorii revolučního vývoje v přírodě a lidské společnosti. Podle marxismu všechno na světě táje v sobě svůj vlastní protiklad a je s tímto protikladem v rozporu; z tohoto rozporu vzniká něco nového, jež není ani původním «kladem» (thesi), ani «protikladem» (antithesi), nýbrž skladem (synthesi), jež je vyšším stupněm vývoje. Tato synthese však má v sobě zase svůj protiklad, a tak dále do nekonečna. Jinými slovy, vývoj v přírodě a lidské společnosti prochází nikoliv primocare, nýbrž klikate, trhane, skoky, zlomy, zvraty, t.j. revolučně. (94)

Marxův přítel a hlasatel Friedrich Engels se nejednou pokoušel názorně vysvětliti universalní princip věčného

(94) HEGEL : « Phänomenologie des Geistes », (1. vyd. 1806); ENGELS : « Antidühring » (nové vydání Moskva, 1946); Karl MARX : « La Misère de la Philosophie », (odpověď na knihu Proudhonovu « La Philosophie de la Misère »), 1846; LENIN « Filosofické sesity », cit.; STALIN : « O dialektickém atd. », cit.; H. H. LEFEVRE : « Pour connaître la pensée de Karl Marx », Paris, 1947; R. MONDOLFO : « Il Materialismo storico in F. Engels », Genova, 1912; J. PLENGE : « Hegel atd. », cit.; Benedetto CROCE : « Materialismo storico ed economia marxistica », Palermo, 1900. T. G. MASARYK : « Otázka sociální », 2. sc., Praha; S. GHELFAND : « Dialektický materialismus », Praha; Dr. KAMENICKÝ ULRYCH : « Zaklady marxistické ekonomiky », Praha.

boje protikladu; o to se pokousi též kazda ucebnice povinné marxistické filosofie v zemich za zelednou oponou, ovsem marne. T. G. Masaryk trefne oznacil v prvni svazku « Otazky socialni » marxistickou i hegelovskou dialektiku za filosoficky « hokus-pokus ». Je opravdu treba velké viry k tomu, aby nekdo vazne vykladal, ze se fyziologie rostlin, zakony thermodynamiky a mechanika kloubu lidského tela ridi « bojem protikladu ». Energie na priklad je zakladni fyzikalni jev, a podle marxistického « hokus-pokusu » musila by v sobe tajiti svuj protiklad. Veda vsak o tom nic nevi. Verici marxista na to ovsem odpovi, ze dnesni veda to sice nevi, ale treba za 2.000 roku bude vedeti. Jinymi slovy, marxisticka filosofie, ktera se za zelednou oponou vydava za vedu ze vseh ved nejpokrokovéjsi a nejvedovatejsi, nema jiného pramene poznani nez svou materialistickou a revolucni mystiku. « Tim hure pro energii » —mysli si marxista, — « nema-li v sobe svou antithesi ». Avsak zajmy Strany a svetové revoluce tuto antithesi potrebuji, a tim je spor ukoncen. Proc ale trva tolik marxismus na svém « hokus-pokusu » ?

Odpoved je nasnade. Rekli jsme jiz jednou, ze kazda these marxistické nauky ma dva hroty jeden obraceny k filosofii, druhy k praktickym potrebam. Revolucni vyvoj nasi doby ma podle marxismu svuj zaklad v tridnim boji prumyslového delnictva proti « kapitalistum », t.j. soukromym podnikatelum. Tento tridni boj je ve smyslu ctvrté these dialektiky nevyhnutelnym spolecenskym jevem, a musi nevyhnutelne skonciti socialisaci vseh vyrobnich zdroju a prostredku. To je alfa a omega komunismu.

Kazdé masové hnutí musi miti své silné pohnutky a svuj pathos. Vsechno, co jsme dosud poznali o marxismu, nebylo nijak pathetické. Materialismus, atheismus, uceni o samocinném vzniku zivota, to vsechno neni s to, aby

v našej dobe roznitilo vaše miliónu ľudských bytostí. Všetky také problémy čiste filozofické majú pro marxizmus len druhořadý význam vedľa úkolu revolúcií, čímž nájde hlavné miesto v marx-leninskej náuče. Lenin sám označil marxizmus za « návod k jednaniu », t.j. za učenie o tom, ako sa revolúcia pripravuje, uskutočňuje a zabezpečuje. Kde veľa pokiaľ spoločenských prevratu? Ako rozdmýchať iskry revolúčného požaru? Akoú stratégiu a taktiku voliť pri uskutočnení socialistického revolúcie? Jakými prostriedkami je treba zabezpečiť revolúčnú vymoženosť? To sú úkoly, ktoré marx-leninská theória rieši sa stanoviska materialistického pojetí dejín neboli « historického materializmu ».

Historický materializmus je marxistická sociológia, učenie o vývoji ľudskej spoločnosti, aplikácia dialektického princípu na spoločenské javy. Každý človek je predovšetkým výrobcu, pracovníka. Niektorí výrobcovia sú zároveň majiteľmi výrobných prostriedkov, iní však nemajú než svoju pracovnú silu, a musia preto pracovať za mzdu na cudzích výrobných prostriedkoch, aby nezomreli hladu. ⁽⁹⁵⁾ Tak sa tvorí

(95) Eduard BERNSTEIN : « Die Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie », 3. vyd., Berlin, 1923; Paul LAFARGUE : « Le déterminisme économique de Marx », Paris, 1909; G. PLECHANOV : K voprosu o monistickom vzhladu na istoriu », Socinenija, Moskva, 1922-1927; ENGELS : « Antidühring », cit.; H. LEFEBVRE : « Le matérialisme dialectique », Paris, 1939; Karl KAUTSKY : « Die materialistische Geschichtsauffassung (Soziologie des Marxismus) », Berlin, 1930; E. MEHRING : « Karl Marx », 5. vyd., Wien, 1933; Benedetto CROCE : « Materialismo storico etc. », cit.; K. MARX : Predmluva k 2. vyd. I. sv. « Kapitalu »; tentýž : « Kapital, I., kapitola o puvodni akumulácii; tentýž : « Ke kritice gothajského programu »; G. A. WETTER : « Il materialismo dialettico sovietico », Torino, 1948; A. ZDANOV : « Politica e ideologia », Roma, 1949.

společenské třídy podle toho, jaký má kdo vztah k výrobním prostředkům. V naší době jsou to « kapitalisté », t.j. třída soukromých podnikatelů, a třída « proletářská ». Kultura, filosofie, právní řád, ideologické proudy, slovem všech duchovní život, je závislý na hospodářských « výrobních silách », (t.j. materiálních a technických možnostech), a na výrobních vztazích, a tvoří myšlenkovou a duchovní nastavbu na ekonomické bázi. Marx o tom píše : ⁽⁹⁶⁾ « Ve společenské produkci svého života vcházejí lidé v určité a na jejich vůli nezávislé vztahy, které odpovídají určitému vývojovému stupni jejich hmotných výrobních sil... Na určitém stupni svého vývoje octnou se materiální výrobní síly společnosti v protikladu s danými výrobními vztahy, nebo, což je jen právnickým výrazem pro to, se vztahy vlastnickými... Pak nastoupí doba sociální revoluce ».

Pro marxismus jsou tedy lidské dějiny jen dějinami třídních bojů a sociálních převratů. V naší době je to boj mezi proletariátem a kapitalisty, boj, jenž je v pozadí všech problémů hospodářských, politických a mezinárodních. Když se na příklad komunisticky čtenář novin dočte o výsledcích parlamentního hlasování třeba v Guatemale, bere na to a priori svou miru dialektiky a « ví », že tu slovo zaručeno o zájmy angloamerických « imperialistů » v té nebo oné formě. Každý komunista musí bezvýhradně věřit v nemožnost smíru mezi dělníky a kapitalisty, a že ve společnosti, kde jedni poskytují výrobní prostředky a jiní pracovní sílu, musí existovat třídní boj. Kdo jen trochu zpochybňuje o všeobecné platnosti « čtvrté these » dialektiky, a třeba jen naznačením připustí možnost trvalého vyrovnání mezi zaměstnavateli a zaměstnanci, je v

(96) MARX : « Předmluva ke Kritice politické ekonomie », I. vyd., Londýn, 1859.

ocich marxistu «zradcem», «odpodlíkem» a «zaprodancem kapitalistické mezinárodní kliky». (97) R. 1945 uveřejnil soudruh Varga úvahu v sovětské «Pravdě» o nevyhnutelnosti brzké hospodářské krise v USA, a to na základě analýsy děl Marxových, Lafargueových, Leninových a Stalinových. Jelikož však američtí výrobci patrně nestudovali Marxe ani Lafarguea, nevěděli o tom, že se mají zhroutiti, a proto pokračovali ve vzestupné výrobní linii, ba dokonce dodávali do UNRRA všechno potřebné, aby mohla pomáhati sovětské Bílé Rusi a Ukrajině, kde zúrila válečná litice. Soudruh profesor Varga se pak, lidově řečeno, chytil za nos a uveřejnil pak v Pravdě článek, v němž velmi opatrně naznačoval, že se kapitalistické hospodářství nemusí vždy zhroutiti, a že dokonce může naléztí účinné prostředky k zabezpečení své stability. Nacez chudak soudruh Varga musil, hlavně v důsledku «vědecké» intervence NKVD a několika měsíčního pobytu v koncentraci, veřejně se pokati ze své reakcionářské hereze, a nyní prorokuje divně každého pulroku, že se americké hospodářství zhroutí co nevidět, čímž byla tato aféra ukončena k všeobecné spokojenosti – soudruh Varga má pokoj, NKVD nemusí «vědecky» intervenovati, a americkým kapitalistům to neškodí.

Marxistický fanatismus v otázce univerzální platnosti «čtvrté vety» o revolučním vývoji není vynálezem Leninovým, nebo Stalinovým; sám Marx to nejen formuloval ve své teorii trvalého třídního boje, nýbrž také nenávistně potíral každou myšlenku sociálního smíru.

(97) Rosa LUXEMBURGOVÁ : « Sociální reforma, nebo sociální revoluce ? », cit.; LENIN : « Un pas en avant, deux pas en arrière », Moskva, 1947; STALIN : « Voprosy leninizma », cit.; Marxova korespondence s Engelsem — « Sebrané spisy MARX-ENGELSOVY », Moskva.

První svazek « Kapitalu » vyšel r. 1867. V té době působil v Německu velký sociální reformátor, biskup Ketteler, který zakládal katolické odborové organizace v celé zemi. Je známo, s jakou nenavistí sledoval Marx blahodárnou činnost Kettelerovu; v dopisech Engelsovi psal o něm vztekale : « Ten katolický pes nám odvádí dělnictvo od revoluce ». Německá sociální demokracie v poslední čtvrtině minulého století britce odmítala všechny sociální návrhy, hlasovala dokonce v říšském sněmu proti zákonům o nemocenském a starobním pojištění, proti zakazu dětské práce a noční práce žen, odmítala úrazové pojištění a vůbec všechna zřízení ve prospěch dělnictva (98). Důvod obava, že zajištěny a spokojeny dělník nepůjde do revoluce a nebude bojovat za socialismus ! « Čím hůř, tím lépe » — bylo heslem německé sociální demokracie. Všechna základní sociální opatření byla v Německu uskutečněna jen díky německým katolíkům a proti hlasům německých marxistů !

Tridenní boj, boj až do úplného zničení posledních zbytků soukromopodnikatelské činnosti, to vyžaduje velké nenavisti. Marxismus je nenavist sama, a pravý marxista nenavídí ty, kdož nechtějí nenavídet. Leninovi až selhával hlas bezmocným vztekem, když r. 1920 mluvil ke komunistické mládeži o americkém dělnictvu, které je pryč « zkaženo » blahobytem a rodinnými domky, a nechce proto jít do socialistické revoluce. Lenin tehdy mluvil nenavistně také o anglických odborech, které se pryč starají jen o zvýšení mezd a o zlepšení pracovních podmínek, avšak nic nechtějí dělati pro věc socialismu.

(98) Victor CATHREIN S. J. : « Moralphilosophie », 2. sv., kapitola « Der Sozialismus », Freiburg im Breisgau, Herder, 1899; E. BERNSTEIN : « Die Voraussetzungen etc., cit.; Dr. BACHEM : Rec v německém říšském sněmu r. 1893.

Dnes by ovšem Lenin poopravil své mínění o anglických trade-unionech, ježto pod osvíceným vedením svých známých předků pracují dnes docela útesně pro věc marx-leninismu.

b) *Tridni boj a osudy socialismu.*

Pozorný čtenář je jistě na rozpacích : Je-li přece možné, poskytnouti námezdnímu pracovníku, v rámci soukromého podnikání, vysokou reální mzdu a plnou účast na všech vymoženostech lidské kultury a civilizace, kde je potom objektivní důvod k třídní nenávisti? Proč třídní boj, proč sociální revoluce ? Proč násilné převedení veskerého soukromého vlastnictví výrobních prostředků do rukou státu, proč socialismus ? Kladli jsme tyto otázky již r. 1945, kdy u nás začala znarodnovací horečka a kdy se u nás socialisovala výroba kličová i nekličová, bů i proti sociálním zájmům dělnictva. Velmi často se u nás znarodnovalo jen proto, že soukromý sektor v daném výrobním oboru vyráběl lépe, hojněji a levněji než pan socialistický stát. Marxismus se nikterak neohlíží na to, že zesocialisované podniky zpravidla pracují špatně a ne hospodárně a že místo statků investičních a spotřebních vyrábějí jen blů. Kde tedy vezi příčina nenávisti vůči soukromému podnikání ?

Je to these o povaze a původu podnikatelského zisku.

Podle Marxova učení pramení podnikatelský zisk jen a výhradně z vykořisťování námezdního pracovníka. Nemůže podle Marxe ani existovati spravedlivá mzda, jelikož každý pracovní poměr v rámci soukromého podnikání je již sám o sobě nespravedlivý. Kdyby byl podnikatel přestal jednoho dne vykořisťovati své dělníky a vyplácel jim skutečně spravedlivou mzdu, musil by vbrzku uzavřít

svuj podnik, ponevadz by nemel zadného zisku ⁽⁹⁹⁾. Je tedy existence podnikatelské (kapitalistické) třídy podstatně spojena s vykoristováním třídy dělnické. Tyto dvě třídy jsou společenskými protiklady a jsou nutně v neustalém boji.

Karel Marx napsal tři svazky « Kapitalu », aby vědecky zdůvodnil svou thést o společenských protikladech naší doby. Analysuje v nich podrobně vznik podnikatelského zisku, jeho vykoristovatelský původ, vznik a růst společenského bohatství, distribuci a koloběh kapitalu, různé formy zisku a jeho výši. Marxovo učení o vykoristovatelském původu podnikatelského zisku je korunou a svorníkem celé materialistické dialektiky. Zopakujme si krátce hlavní these marxistické sociologie : V dnešní společnosti existují nesmířitelné protiklady, na jedné straně třída podnikatelů (kapitalistů), t.j. majitelé půdy, tovarů, děl, strojů atd., na druhé straně třída námezdních pracovníků, proletariát, kteří nemají na prodej než svou pracovní sílu. Tyto dvě třídy bojují proti sobě a tento boj neustane, pokud budou výrobní prostředky v rukou soukromých podnikatelů. Zadné sociální zákonodárství nemůže dosáhnouti smíru mezi oběma bojujícími třídami, a vždy bude proletariát vymahatí všemi prostředky zespolacenství výrobních prostředků a odstranění soukromé iniciativy. Příčina tohoto nesmířitelného postoje tkví v tom, že každé soukromé podnikání je založeno na vykoristování námezdních pracovníků. Soukromé podniky prosperují a vzrůstají jen proto, že hodnota toho, co dělník sám nebo s pomocí stroje vyrobí, je vždy větší než to, co dělník obdrží jako protihodnotu ve formě mzdy za svůj pracovní výkon. ⁽¹⁰⁰⁾ Není to osobní vinou majitele podniku, jelikož v kapitalistické společnosti, kde jedni

(99) F. ENGELS : « Pour comprendre le Capital », Paris.

poskytuji kapital, a jini pracovni silu, neni ani jinak mozna vyroba statku a sluzeb. ⁽¹⁰¹⁾ Cela moderni civilizace spociva na vykoristovani delnické tridy. Toto vykoristovani je podstatnym znakem moderni kapitalistické společnosti, a je také hlubokou pricinou jak nesmírného třídního boje mezi delniky a kapitalisty uvnitř každého státu, tak i mezinárodních konfliktů, jejichž původ prameni v imperialistické rozpínavosti kapitalu hledajícího umístění a nových možností vykoristování domorodých proletarů. ⁽¹⁰²⁾ Tolik marxleninská nauka.

Nyní rozumíme, proč se stalo komunistické hnutí vášnivou virou milionů, jež nenavídí. Společenské protiklady, třídní boj, třídní nenávisť, to znamená, že ten, kdo patří k vrstvě námezdních pracovníků, je už svou sociální příslušností odsouzen k nenávisti vůči svému zaměstnavateli a zaměstnavatelům všem, je přímo povinen nenávidět, v opačném případě je to « třídní prebehlik », « odpadlík » a « odrodilec ». Proto také spílal vztekle Marx všem, kdož usilovali o spravedlivou sociální reformu, proto také dštili ohně a siru Lenin, Plechanov, Luxemburgová, na ty, kteří byt i jen malíčko, zapochybovali o vykoristovatelském původu podnikatelského zisku !

Nebot, když Marx nemá pravdu a zisk majitele výrobních prostředků může vzniknout i bez vykoristování, pak je ovšem se socialismem amen ! Pak je dána objektivní možnost spravedlivého sociálního vyrovnání, a nemá potom ani dělník důvodu k nesmírné nenávisti vůči svému zaměstnavateli, a nemá ani důvodu k tomu, aby

(100) LENIN « Karl Marx et sa doctrine », Paris, Editions sociales.

(101) MARX : Předmluva k 2. vyd. Kapitalu I., cit.

(102) LENIN : « Imperialismus jako nejvyšší stadium kapitalismu », Praha,

toužil po zespolecenstvení jeho majetku sloužícího výrobě. Cíle stavba socialismu by se pak rozsypala jako domeček z karet, protože by tu nebylo mocných pohnutek k davové nenávisti, a zmizely by také citové a pathetické prvky pro přípravu socialistické revoluce. Vidíme to nejlépe u socialistických stran v Západní Evropě, kde Marxova nauka o vykoristovatelském původu zisku ztratila již dávno poslední své stoupence a kde zmizel též onen revoluční elán, jenž byl tolik příznacný pro socialistické strany ještě před první světovou válkou. « Socialistické strany ztratily svou duši ». (103) Vsa také na pr. severoamerický dělník nechce nic slyšet o komunismu a socialismu a vysměje se do očí každému, kdo mu začne vykládati marxistické teorie a dokazovat, že je « vydedencem společnosti ». Tajemství průbojnosti komunistické propagandy tkví jen v umění politického zneužití lidské bídě. Komunismus je v naší době společníkem a průvodcem hospodarské i sociální zaostalosti, stejně jako jsou mezi sebou spojeny třeba malárie a mola.

Chceme nyní vyložit Marxovu hospodarskou nauku; nejde tu o nic jiného než o zájmy pravdy. Jestliže tvrzení Marxovo odpovídá pravdě a vykoristování člověka člověkem je institucionální nezbytností v soukromohospodarském rádě, pak by veru těžko bylo prave nám křesťanům obhajovat soukromou iniciativu. Jde tedy také o otázku svědomí.

c) *Marxova nauka o hodnotě a nadhodnotě.* (104)

(103) Senátor baron NOTHOMB v « La Libre Belgique », 1950.

(104) K. MARX : « Kapital » (I., II. a III); F. ENGELS « Vyvoj socialismu od utopie k vědě », cit.; Karel KAUTSKÝ : « Karl Marx ökonomische Lehren », Stuttgart, 1890; TUGAN-

1) HODNOTA

Co rika Marx?

Bohatstvi spolecnosti, v které soukromé podniky vyrabeji na prodej, zalezi v nesmirné zasobe zbozi. Zbozi je zakladnim prvkem bohatstvi spolecnosti, musi proto analyza bohatstvi zaciti rozbohem pojmu zbozi.

Co je zbozi? Predevsim je to vec, která je urcena nikoliv pro toho, kdo ji vyrobil, nybrz pro trh, t.j. aby byla smenena za penize. Penize vsak slouzi predevsim k tomu, aby se za ne neco koupilo; muzeme tedy pro zjednoduseni rozboru prijmouti, ze se zbozi vlastne smenuje za zbozi. Prodavam-li nekomu své zbozi, znamena to, ze je nekdo jiny potrebuje a ze muze tedy ukojiti nejakou lidskou potrebu. Kazdé zbozi ukaji lidské potreby ruznym zpusobem, na pr. zelezo, psenice, papir. Rikame, ze zelezo, psenice, papir maji « uzitnou hodnotou ».

Kdyz na pr. smenujeme zelezo za psenici, tu nam

BARANOVSKY : « Osnovy politiceskoj ekonomii », Petrohrad; V. LENIN « Karl Marx et sa doctrine », cit.; ULRYCH-KAMENICKY « Zaklady marxistické ekonomiky », cit.; Ed. BERNSTEIN : « Die Voraussetzungen etc. », cit., August BEBEL : « Die Frau », Berlin, 18. vyd; MISES : « Der Sozialismus », 1940; H. de MAN « Au delà du Marxisme », Paris, 1929; HITZE : « Kapital und Arbeit », Paderborn, 1881; BOHM-BAWERK : « Zum Abschluss des Marxschen Systems » (Festgaben für Karl Knies), 1896; PACHTLER : « Die Ziele der Sozialdemokratie und des Liberalismus », 1892; Daniel ROPS : « La miserie e noi », Milano, Vita e pensiero, 1936 ; LABRIOLA « In memoria del manifesto dei comunisti », Roma 1895; Cyril van OVERBERGH : « Karl Marx », II. sv. Bruxelles, 1948; Charles GIDE et Ch. RIST : « Histoire des doctrines économiques », Paris; S. GHELFAND « Dialekticky materialismus », Praha 1947; tentyz : Marxismus atd., cit; M. ADLER : « Marxistische Probleme », 5. vyd. 1923.

nestaci jen pojem užitné hodnoty, nybrz se vzdy tazemelik kilogramu zezeza je treba dati za tolik kilogramu psenice? Muzeme to vyjadriti takto A kg zezeza se rovna B kg psenice. Co znamena tato rovnice? Zrejme to, ze v A kg zezeza a v B kg psenice tkvi neco spolecného, nejaka treti vec, jez sama o sobe neni ani psenice ani zezezo. Jaké vlastnosti ma ona spolecna vec?

Toto spolecné zrejme neni prirodni vlastnost, jako tvar, vaha nebo chemické slozeni onech druhu zbozi. Tuto spolecnou vec nazyvame « smennou hodnotou ». Je to pomer, v kterém se jedno zbozi smenuje za druhé. Smenna hodnota, vyjadrena v penezich, je trzni cena.

Jelikoz vsak smenna hodnota nema svym puvodem fysikalni, geometrické nebo chemické vlastnosti zbozi, nezbyva nez jedna spolecna vlastnost-kazdé zbozi je produktem lidské prace. Lidska prace je tedy puvodcem smenné hodnoty, cili pri smene jednoho zbozi za druhé porovnavame vzajemne mnozstvi lidské prace, jiz bylo pouzito pro vyrobu obou zbozi.

2) SOFISMUS ZAKLADEM DOKTRINY

Marxova theorie puvodu smenné hodnoty (t.zv. pracovni theorie hodnoty) neni objevem Marxovym; uceni o tom, ze smennou hodnotu zbozi urcuje mnozstvi prace pouzité k vyrobe, pochazi od Adama Smitha a Davida Ricarda. ⁽¹⁰⁵⁾ Marx a jeho skola nikdy nezatajovali liberalisticky puvod marxistické ekonomiky. Ba naopak, vudce nemeckych marxistu August Bebel (1840-1913) nejednou skodolibe poukazoval, ze Marxovy vyvody

⁽¹⁰⁵⁾ Adam SMITH (1723 - 1790) : « Blahobyť narodu », cesky preklad dra Josefa Macka, Praha; David RICARDO (1772 - 1823) « Zaklady politické ekonomie ».

spocivaji na uznané liberalistické « vede » a ze prave koryfejové této uznané vedy vlastnorucne ukuli zbran, kterou Marx rozbijel kapitalistické basty !

Dnesni ekonomicka veda jiz davno opustila stanovisko zakladatelů liberalistické skoly o vyhradne pracovnim puvodu smenné hodnoty. Kazdy zna z vlastni zkušenosti, ze velké množství různých druhů zboží má větší nebo menší smennou hodnotu (cenu) naprosto nezávisle na množství práce, jiz si vyžádala jejich výroba (na pr. víno ve sklepe, filatelistické rarity atd.). Musíme však poukázat na to, ze se Marx ve své analýze puvodu smenné hodnoty dopustil, vedome či nevedome, hrubého logického omylu a ze cela jeho argumentace v této věci je čistě sofismus. Nuže :

Marx tvrdí 1) směna dvou druhů zboží dokazuje, ze obě mají něco společného; 2) to společné nemůže být vlastností fyzikální nebo chemickou; 3) společným je tedy to, ze obě zboží je produktem lidské práce. Tento nečekávaný závěr je naprosto nelogický !

Je všeobecně známo, ze každý druh zboží má své zvláštní vlastnosti. To je pravda. Avšak z toho ještě nevyplývá, ze to společné, co mají mezi sebou, je pouze lidská práce. To by musel Marx a jeho škola nejprve dokázat. Vždyť můžeme stejným právem tvrdit, ze to společné, co mají různé druhy zboží mezi sebou, je jejich vlastnost být užitečné, a ze tedy při směně porovnáváme užitečnost zboží, a nikoliv množství práce, které bylo použito při výrobě. « Výroba » hovězího bifteku si vyžaduje právě tolik práce jako přední maso, přesto však pokládáme za zcela normální, když za biftek platíme více než za přední maso nebo za plíčky. Mohli bychom tedy parafrázovat Marxe 1) směna dvou druhů zboží dokazuje, ze obě mají něco společného; 2) to společné nemůže být vlastností fyzikální atd.; 3) tedy společným je to, ze obě zboží jsou užitečné. Nebo třeba také-společné

je to, že oba druhy zboží jsou soukromým majetkem, že jsou podrobeny daním a dawkám, že se prodávají v krame, a tak dale do nekonečna, jelikož těchto společných vlastností existuje velmi mnoho, a nikoliv jen to, že jsou produktem lidské práce !

Je opravdu s podivem, že Marx za základ své analýsy kapitalistického hospodářství přijal jako axiom starou thésis Smithovu a Ricardovu; ještě větší podiv však vzbuzuje sofistický způsob argumentace, jímž Marx používá na podepření této staré thésise. Ostatně, ve třetím svazku *Kapitalu*, jenž byl vydán Engelsem v r. 1894, tedy 11 let po Marxově smrti, zamotává se Marx do své vlastní teorie smenné hodnoty tak, že mu nezbyvá, než připustit i též pronikavý vliv tržní nabídky a poptávky na tvorbu cen (zejména při analýze výše zisku u podniku s různou organickou strukturou), čímž ovšem sám a vlastnoručně vyvrací svou základní thésis v prvním svazku « *Kapitalu* » o práci jakožto jediném hodnototvorném činitele !

3) KAPITAL

Marx říká :

U primitivních národů je obvyklá směna naturalní, kde se zboží směňuje za zboží. Avšak ve společnosti kapitalistické kupuje kupec za peníze zboží, aby je za peníze zase prodal. Na pr. obchodník koupil bavlnu za 100 liber sterlinku a prodal ji za 110 liber. Jinými slovy, obchodník realizoval při prodeji původní hodnotu bavlny (100 liber) plus přírůstek hodnoty 10 liber. Tedy se peníze nejprve proměnily ve zboží, zboží se pak proměnilo v peníze, a ty se tak vrátily k svému původnímu majiteli, ale zvětšené o přírůstek, « nadhodnotu ». Tento pohyb peněz-zboží-peněz, je neomezený a vynáší při každém obrátu nový přírůstek původní hodnoty, novou « nadhodnotu ». Tyto « pohybující se peníze », které byly dány do oběhu,

aby svému majiteli prinesly prirustek hodnoty, jsou kapital.

Tato Marxova definice kapitalu-postupující penize, t.j. penize, jež vchazejí do cirkulace, aby se vrátily zvětšené o nadhodnotu, není vědecká, nýbrž je zaměřena k účelům propagandistickým. Ekonomisté vždy označovali a označují za kapital vyrobené výrobní prostředky, t.j. tovární budovy, zařízení, stroje, materiály a pod. Marxova definice kapitalu může být více méně aplikována na kapital obchodní, nevystupuje však tam, kde máme co činit s kapitalem sloužícím výrobě, tedy investičním, provozním atd. V dalších kapitolách svého « Kapitalu » označuje též i Marx vyrobené výrobní prostředky za « kapital », přitom však má stále na mysli účely agitpropagandy a rozlišuje nikoliv mezi kapitalem investičním a provozním, nýbrž mezi tak zvaným « stálým » a « proměnlivým ». Za « stálý » kapital označuje Marx peníze uložené v továrním zařízení, strojích, materiálech, surovinách a polotovarech, kdežto « proměnlivým » kapitalem jsou u Marxe peníze uložené ve mzdách. Toto rozdělení je jedním ze základních sloupů marxistické agitpropagandy, a uvidíme ihned, jaký účel sledoval Marx při této definici.

Analysuje úlohu obchodního kapitalu, Marx přichází k závěru, že se onen nám již známý přirůstek hodnoty čili nadhodnota netvoří ve směně. Podle Marxe nemůže směna, cirkulace, obchod, vytvořit reálný přirůstek společenského bohatství. Nadhodnota vzniká již ve výrobě, to je stejné téze Marxovy ekonomiky. Obchodní kapital se prostě dělí s výrobcem, jenž musí část nadhodnoty (zisku) postoupit též bankovnímu kapitalu ve formě úroku, majiteli pozemku ve formě nájemného, dopravcům, fisku atd. Nadhodnota (zisk) se tedy produkuje ve výrobě, a z tohoto přirůstku společenského bohatství jsou pak živi všichni ti, kdož se sice přímo nezúčastňují výroby nadhod-

noty, jsou však společensky zapojeni do procesu cirkulace zboží. *Nadhodnota, zisk, vzniká v lůně výroby.* Je třeba si nyní ujasnit úlohu různých výrobních činitelů v tvorbě nadhodnoty.

4) NADHODNOTA A NADPRACE

Marx praví

V továrně se shledáváme s kapitálem stálým (stroje, materiály a pod.) a s pracujícími dělníky, kteří za svou pracovní sílu, vynaloženou během pracovního dne, dostávají ujednanou mzdu (« proměnlivý kapitál »). Při výrobním pochodu se materiály, suroviny a polotovary proměňují v hotové výrobky, stroje se opotřebovávají, je vynaložena lidská práce. V hodnotě hotového výrobku je objektivně vtělena původní hodnota použitého materiálu, kvóta opotřebování stroje i zařízení a dělnická mzda. Stal-li na příklad stroj 20.000 dolarů a pracuje-li 10 let, nepřidá hotovým výrobkům za oněch 10 let více než právě 20.000 dolarů, jež stal. ⁽¹⁰⁶⁾ Stroje, materiály a suroviny pouze předávají svou původní hodnotu výrobkům, netvoří však přírůstek hodnoty, nevytvářejí tedy nadhodnotu (zisk). Nadhodnotu vytváří dělník, jenž pracuje za mzdu, t.j. prodává svou pracovní sílu, která je tržním zbožím, jako každé jiné zboží. Jakou smennou hodnotu má dělníková pracovní síla? Má hodnotu toho, čeho je třeba, aby byla udržena pracovní schopnost dělníková, t.j. hodnotu potra-

⁽¹⁰⁶⁾ Marx se několikrát vrací k tomuto tvrzení v I. a III. svazku svého *Kapitálu*, neuvádí však ani jeden přesvědčivý argument na podepření této kapitální these. Analysuje sice podrobně princip stroje a jeho význam při vzniku kapitalismu v Anglii, nikde však nenabízí důkaz pro to, že se stroje nezúčastňují tvorby nadhodnoty (nepokládáme-li ovšem pouhá nedokázaná tvrzení za důkaz).

vin, bydlení, výživy a výchovy dětí a pod., dejme tomu 10 dolaru za den práce. Dělník tedy přichází do továrny a pracuje na stroji. Každý jeho pohyb poskytuje tovarníkovi kvotu protihodnoty sjednané mzdy. Kdyby byl uměl dělník kalkulovati, mohl by pak přesně spočítati, jakou část protihodnoty své mzdy již vyrobil v každém okamžiku pracovního dne. Byl by pak velmi překvapen tím, že vyrobil úplný ekvivalent své mzdy třeba již v prvních pěti hodinách svého pracovního dne. Avšak dělník nesmí říci-pane tovarníku, jsme vyrovnáni a já tedy půjdu domů-nebot mu tovarník ukáže pracovní smlouvu, kde stojí, že dělník musí pracovati 10 hodin denne. Dělník tedy pracuje dále. Vyrábí svou práci hodnoty, jako dříve, až do ukončení smlouveného pracovního dne. Než-v první polovině pracovní doby vyráběl dělník ekvivalent své mzdy. Tato pracovní doba byla « nutná », ježto dělník pracoval, aby si « na sebe vydělal ». Avšak v druhé polovině pracovního dne vyrábí dělník hodnoty, jež plynou přímo do kapsy tovarníkovy. Poté, co byl dělník odpracoval dobu nutné práce, za níž je placen, musí konati dělník další, neplacenou práci, tak zvanou nadprací. *A právě tato nadpráce je původcem nadhodnoty*, která se podle Marxe « usmívá na kapitalistu s veskerým půvabem stvoření z ničeho » (107)

d) *Revolucní romantika a skutečnost života.*

Francouzský marxista Fournière (108) napsal o Marxově teorii hodnoty a nadhodnoty tato vystízná slova : « Marx rozvinul svou teorii hodnoty nikoliv za účelem, aby zlepšil poměry hospodarské a sociální. Právě naopak-

(107) MARX : « Kapital I ».

(108) FOURNIERE : « Les theories socialistes au XIXe siècle », 1904.

ucení o hodnotě a nadhodnotě je u Marxe vybusnina a nástroj zničení ». S druhé strany však i kritikové Marxe prehaněli : spatroval-li Marx v pracovním poměru jen a jen vykoristování, popírali liberalističtí kritikové vykoristování vůbec. Je ovšem nepochybné, že pracovní teorie hodnoty (Smith-Ricardo-Marx) je neudržitelná s hlediska vědeckého, a že tedy také ani vykoristovatelská teorie nadhodnoty nemá všeobecné a absolutní platnosti. Neznamena to ovšem nikterak, že všechno je nejlepší v tomto nejlepším ze světů a že se dělnictvu necinily a neciní žádné krivdy. V tom je též důvod, proč má marxismus stále pronikavý vliv zejména na mladou inteligenci. Liberalistická škola naší doby (t. zv. rakouská škola čili marginalismus) zastává názor, že původ tržních cen je nutno hledati jen v subjektivním hodnocení ze strany prodávajícího a kupujícího; žádné zboží nemá v sobě objektivní hodnoty, a není proto ani objektivního přírůstku hodnoty ve výrobním procesu, nepřámení proto ani podnikatelský zisk z jakési « nadhodnoty », jíž výrobku dodala dělníková neplacená « nadpráce ». Není tedy vykoristování člověka člověkem, není sociální nespravedlnost, každý vyrobený statek a každá nabídnutá služba se hodnotí jen podle významu, jež má ve společenské směně. (109)

(109) K rakouské (t. zv. marginalistické) škole patří plejáda slavných ekonomů (Gossen, Böhm — Bawerk, Wieser, Menger, Jevons, Walras, Clark a j. Muzeme do této školy zahrnouti také Condillaca /zemřel 1780/). Viz : V. PARETO : « Corso di economia politica », Torino 1944; L. ROBINS : « An essay on the nature and significance of economic science », London 1938; Ch. GIDE et Ch. RIST : « Histoire etc. », cit.; H. PECK : « Hospodarské myšlení a jeho institucionální pozadí », Praha, 1937; Josef MACEK : Sociální ekonomika I. », Praha; Karel ENGLIS : « Soustava národního hospodářství », Praha.

Marginalistická kritika marxismu je dodnes oficiální zbran ekonomické vedy. ⁽¹¹⁰⁾ Než marginalismus sám stojí na vratkých základech. Ma-li škola hraniční užitečnosti pravdu a každý jednotlivec má příjem jen podle svého významu v tržní stupnici společenské užitečnosti, pak je výrobce lupického nářadí stejně užitečný jako Edison, má-li stejný příjem. ⁽¹¹¹⁾ Je ovšem pravda, že se ve společnosti velmi často uplatňuje bezohledný zákon vzájemného porovnávání hraniční užitečnosti na základech směny mezi zbloudilým turistou a Beduinem na saharské poušti. Víme přece, jak dovedli lidé za války sikovně smeliti se vším možným, a to bez jakékoliv znalosti marginalistické teorie. Víme také, že v době strašné hospodarské krise u nás i v celém světě, kdy za jedním zaměstnavatelem behalo deset dělníků zbrajících o práci, uskutečňovala se teorie hraniční užitečnosti velmi důsledně. Nicméně však marginalismus může platit jen v určitých podmínkách-naprostý hospodarský liberalismus, žádná zákonem stanovená minimální mzda, naprosto utilitaristická povaha všech zúčastněných ekonomických činitelů, naprosté nezasahování státu do hospodarských záležitostí a pod., neboli stav, který nikdy neexistoval v čisté formě a v naší době sociálního inženýrství, zákonem stanovené mzdy a politiky plné zaměstnanosti již dávno překonány.

Křesťanská sociální nauka zavrhuje hospodarský liberalismus i jeho vědecké zbraně. ⁽¹¹²⁾ Má své vlastní

⁽¹¹⁰⁾ Také T. G. Masaryk zastává proti Marxově teorii hodnoty názor rakouské školy (« Otázka sociální », I., Praha).

⁽¹¹¹⁾ DAVENPORT : « Economics of Enterprises », cit. podle H. Peck : « Hospodarské myšlení atd ».

⁽¹¹²⁾ PIUS IX : Syllabus, 1864 (§§ II, IV, VI, VII, X); LEV XIII. Inscrutabili, 1878, Quod Apostolici Muneris (1878), Immortale Dei, 1885, Rerum novarum, 1891; PIUS

kriteria pro posuzování ekonomických jevů. Ekonomika není jen deskriptivní věda, jako na pr. biologie nebo nebeská mechanika. Ubiha-li Země ve své dráze kolem Slunce 29 km/sec., nemá to důležitost se stanoviska etického. Ne tak národní hospodářství. Ekonomika je věda o smenném společenství lidí, o určité strance lidských vztahu, tedy je to také věda mravní. Národní hospodářství není jev fyzikální, nýbrž je lidské zřízení, může být proto správné nebo nesprávné, dobré a špatné. U kolem ekonomické vědy je hledati pravdu ve svém vedním oboru; tedy kromě části historické a deskriptivní musí se ekonomika zabývatí hlavně problémem správného národního hospodářství v daných a možných podmínkách.

Ve správném národním hospodářství však musí mítí lidská práce, tedy i výrobek, svou objektivní hodnotu, protože člověk a jeho práce mají hodnotu nezávisle na trhu a nejsou ve správném národním hospodářství zbožím a tržním objektem, nýbrž účelem veskeré ekonomické činnosti. Sociální úsilí Církve vždy směřovalo k stanovení kritéria spravedlnosti v životě hospodářském — spravedlivá cena, spravedlivá mzda — ⁽¹¹³⁾, což znamená, že

XI. : Quadragesimo anno, 1931, Nova Impedet, 1931; PIUS XII. Rozhlasové poselství u příležitosti 50. výročí Rerum novarum, 1941. — Z velké literatury o poměru katolicismu k liberalismu doporučujeme k studiu : George WEILL : Histoire du catholicisme libéral en France », 1828 - 1908, Paris, F. Alcan, 1909; August Maria KNOLL : « Der soziale Gedanke in modernem Katholizismus von der Romantik bis Rerum Novarum », Wien-Leipzig, Rheinhold Verlag, 1932. — V encyklice Q.A. označil papež Pius XI. liberalistickou ekonomickou nauku za « otravný zdroj společenské nemravnosti ».

(113) Marx na mnohých místech svého Kapitalu zdůraznil, že lidská práce v katolickém středověku nikdy nebyla pokládána za zboží. Totéž F. ENGELS : « Selská válka v Ne-

existuje nebo ma byti zrizena objektivni stupnice hospodarskych hodnot. Marx mel pravdu, kdyz tvrdil, ze hodnota a nadhodnota jsou objektivne vteleny ve vyrobku; ⁽¹¹⁴⁾ nemel ale pravdu, kdyz tvrdil, ze meritkem smenné hodnoty je vyhradne mnozstvi lidské práce použité k vyrobe daného zboží. Před nami tedy vyvstava otazka : ma-li vyrobek urcitou objektivni hodnotu, tedy i nadhodnotu v nem tkvici, kdo tedy vyrobil onen prirustek hodnoty, jenz je pramenem podnikatelského zisku?

* * *

V dobe mezi prvni a druhou svetovou valkou vznikly v Severni Americe, v Japonsku a i u nas v CSR podniky s uplne automatisovanim provozem. V USA existuje nedaleko Milwaukee automobilovy zavod Smithuv, který chrli tisice automobilovych soucasti, jez se automaticky spojuji na bezicim pasu, a kde krome nekolika strojniku kontrolujicich chod stroju, neni ani ziva duše.

V Mukaceve stala octarna tovarnika A., který kazdeho rana prisel do tovarny, pripravil suroviny a lahve, pak spustil stroje a sel pryč. Vecer si prisel pro hotové výrobky.

Nebudeme se zde pousteti do analyzy hospodarskych a socialnich dusledku této nové technologie, ani do problému t. zv. technologické nezamestnanosti. ⁽¹¹⁵⁾

Nyni nas zajima jina otazka. Marx totiz tvrdi, ze podnikatelsky zisk neprameni ani z prace stroju ani z organizace a rizeni podniku, nybrz jen a jen z vykoristovani

mecku », Praha, a narodohospodarsti historikové Roscher, Weber, Wagner, Sombart.

(114) MARX : « Kapital » III.

(115) Podrobne o této otazce viz « Rozpravy », rocniky 1936 a 1937.

neplacené části dělnického pracovního dne. *A kdo tedy tvoří zisk v automatizovaných podnicích, kde žádní dělníci nejsou?*

* * *

Jsem přesvědčen, že kdyby byl Marx vstal z mrtvých a podíval se na skutečnost dnešního života, odvolal by svou doktrínu a vymyslel by snad něco jiného. Avšak marxisté všech barev, i těch nemarxistických, tvrdosilně přezývají zastaralé poučky pro socialistický dorost, a jsou slepi a hlusi vůči zřejmé skutečnosti. Některí se dokonce pokoušejí zachránit předem ztracenou věc a vážně vykládají, že se přece v takové automatizované továrně žádný zisk netvoří, nýbrž že majitelé automatických robotů prostě teží z poptávky na trhu a z ceny zboží vyrobeného obvyklým způsobem. ⁽¹¹⁶⁾ Pripomínám, že Marxovo stanovisko v otázce vlivu nabídky a poptávky na přirozenou cenu zboží ⁽¹¹⁷⁾ záleží jen v konstatování « kolísání » a « oscilace » ceny v důsledku stavu trhu; jinými slovy, nabídka a poptávka mohou podle Marxe pouze korigovat přirozenou hodnotu zboží, modifikovat ji, nikoliv však vytvořit. ⁽¹¹⁸⁾ Vysvětluje-li tedy marxista cenu zboží vyrobeného automaticky, jen z nabídky a poptávky na trhu, dokazuje tím pouze, že vůbec Marxovi nerozumí a že je tedy « uchylkarem » a « zaprodancem kapitalistické reakce » ! Vždyť celá Marxova nauka o hodnotě a nadhodnotě směřuje k thésis, že výrobek má svou objektivní hodnotu, ještě dříve, než přijde na trh.

⁽¹¹⁶⁾ VODA-PEXA v « Tvorbe », 1946.

⁽¹¹⁷⁾ « Přirozená hodnota » je u ekonomických klasiku (Smith, Ricardo) objektivní hodnota zboží, nezávislá na stavu nabídky a poptávky, a je určována množstvím práce použitým při výrobě zboží.

⁽¹¹⁸⁾ MARX : « Kapital III ».

V tomto tvrzení je vlastní základ Marxovy ekonomiky. Naproti tomu oficiální kritikové Marxe tvrdí, že žádné zboží nemá v sobě objektivní hodnotu a že se hodnota, cena, tvoří výhradně na trhu v důsledku hry nabídky a poptávky. Podle Marxe však musí mít svou objektivní hodnotu také automobil z automatické továrny-pak ale ovšem je celá Marxova nauka o vykorisťovatelském původu nadhodnoty (zisku), lidově řečeno, v troube. Anebo mají pravdu ti, kdo popírají objektivní charakter hodnoty, pak se ale zisk netvoří v továrně při výrobě, nýbrž na trhu, čímž Marxova doktrína páda, a s ní ovšem i bachor-ka, že každé soukromé podnikání je založeno na vykorisťování pracujících. Tedy-pesky jako za vozem.

* * *

Zopakujme si nyní krátce stezejší body Marxovy ekonomiky : zboží vyrobené za pomoci stroje a lidské práce, s použitím materiálu a surovin atd., má svou objektivní hodnotu vtelenou ve výrobku. Kapitalista tuto hodnotu realizuje na trhu, kde se střetávají nabídky a poptávky; z tohoto důvodu též cena (tržní) zboží není vždy ve shodě se jeho objektivní hodnotou danou množstvím lidské práce použité k jeho výrobě. V hodnotě (ceně) zboží je zahrnuta též nadhodnota (zisk), jejíž původ pramení z neplacené části dělnického pracovního dne (nadpráci), jiného zdroje zisku není. Stroje, zařízení podniku, jeho technická organizace-všechno to netvoří přírůstek hodnoty, zisk. Tolik Marx.

Pozorný čtenář si již jistě povšiml, že oficiální kritika marxismu se strany t. zv. rakouské školy hranicemi užitečnosti utoci hlavně na Marx-Ricardovu pracovní teorii hodnoty a ponechává téměř bez povšimnutí to, co tvoří vlastní smysl a účel Marxova Kapitalu, t.j. učení o

vyhradne vykoristovatelském puvodu podnikatelského zisku. Nechceme nikterak popirati vyznam obrovské metodologickej práce, jiz vykonala rakouska skola; nez musime tu poukazati na zakladni vadu marginalistickej kritiky marxizmu-chce totiz dokazati prilis mnoho. « Nihil probat, qui nimis probat » (Nic nedokazuje ten, kdo dokazuje presprilis). Skutecnost vykoristovani delnictva zejména v druhej polovine minulého století, kdy byly svadeny zoufalé tridni boje o lepsi mzdy a o zkraceni pracovniho dne, je evidentni dukaz toho, ze v podminkach bezuzdného hospodarského liberalismu vznika podnikatelsky zisk z delnikova potu a z jeho slz. 15. kvetna r. 1891 vydal papez Lev. XIII. okruzni list o delnické otazce « Rerum novarum »; tento okruzni list byl vasnivou obzalobou kapitalistického vydridisstvi a vykoristovani pracujici tridy. Avsak podle marginalistickej theorie zadného vykoristovani neni ! Marx tedy tvrdi, ze zisk vznika jenom z vykoristovani delniku, kdeztu oficialni ekonomika popira vubec kazdé vykoristovani. Jaké je stanovisko krestanské socialni nauky?

Odpovidame : krestanské socialni nauka nepopira *skutecnost* vykoristovani delnictva, popira vsak Marxovu thesi, ze toto vykoristovani je také naprosto *nutné* v kapitalistickém rade, kde jedni poskytuji vyrobní prostredky, kapital, a jini svou praci. Krestanska nauka zduraznuje, v souhlase se skutecnosti, ze zisk muze vzniknouti i bez jakéhokoliv vykoristovani zamestnancu a ze tedy je možné spravедlivé vyrovnani mezi zamestnavateli a zamestnanci « Pracovni pomer neni spatny sam o sobe », ⁽¹¹⁹⁾ tot' zasadni stanovisko Cirkve.

Je s podivem, ze se oficialni ekonomicka veda, ktera svym presprilisnym dokazovanim znehodnotila a zbavila prubojnosti svou kritiku Marxovy doktriny, vubec nezabývala fundamentalni these Marxovou o tom, ze « stroje

netvori nadhodnotu, pouze predavaji svou puvodni hodnotu vyrobkum ». Toto mnohokrat opakované tvrzení Marx nikde a nijak nedokazuje. A prave v této thesi je « pudla jadro » ! (120)

Dejme tomu, ze autor Kapitalu ma pravdu a ze podnikatelsky zisk skutečne vzniká jen z rozdílu mezi smennou hodnotou delnikovy pracovní síly (mzdou) a užitnou hodnotou jeho práce, vtelené ve výrobku. Delník sedí třeba u stroje a koná 4-5 stejných pohybů, stroj pak orezává, tlačí, perforuje a ohybá materiál a pod. Podle Marxe, pramenem podnikatelského zisku jsou právě tyto 4-5 pohybů delnickových. Nahradíme-li však delníka třeba vycvičeným orangutanem, nic se nezmění, pokud se týče struktury výrobního procesu videného marxistickými brylemi-vždyt podle Marxe není člověk než výrobním zvířetem. (121) Ve výrobku budou pak vteleny : původní hodnota materiálu, kvóta opotřebování stroje a tovarních zařízení, « smenná hodnota » orangutanovy pracovní síly, neboli hodnota potravin, uklizení a udržování klece a pod., a konečně ve výrobku bude objektivně přítomná nadhodnota (zisk), jež vznikla z oněch 4-5 pohybů, které vycvičený orangutan konal poté, co byl odpracoval proti-hodnotu svých životních potřeb. Tato « nadhodnota » by byla zřejmě ještě vyšší, než u lidského pracovníka, neboť tovarník nemusí za orangutana platit nemocenské a sociální pojištění, aniž musí dodržovati smlouvenou pracovní dobu, zřizovati umývárny a zavodní jídelny, a pod.

(119) « Rerum novarum » a « Quadragesimo anno ».

(120) Poprvé o této otázce : S. CHELFAND — Clanky « Osudy marxismu » a « Krach komunismu ve SSSR », Rozpravy, 1936.

(121) MARX — Kapital I. (« Podstatný rozdíl mezi člověkem a zvířetem záleží v tom, že si člověk sám vyrábí výrobní prostředky », kapitola o práci).

Avsak továrnik muze nahraditi téz i orangutana treba automatickym zarizenim, jez kona presne tytéz pohyby, jez — podle Marxe ! — jsou nutné pro vyrobou nadhodnoty. Po strance vyrobni a hospodarské se pak vlastne nic nezmeni-ve vyrobku bude vtelena hodnota i nadhodnota, kterou pak továrnik realizuje s vetsim nebo mensim uspechem na trhu, ale zmeni se pouze socialni stranka vyrobniho pochodu-videna skrze marxistické bryle ! — nebude totiz zadného vykoristovani, ani cloveka, ani orangutana, nebot plnou hodnotu vyrobku bude vyrabeti automaticky stroj. Quod erat demonstrandum.

* *

Ve znamé kralovéhradecké pisnicce je opevovan kanonyr Jaburek, ktery u kanonu stal a porad ladoval. A i kdyz mu granat utrhl hlavu, kanonyr Jaburek i nadale statecne plnil svou povinnost a porad ladoval kanon. Byl to ovsem velky hrdina, ten kanonyr Jaburek, ale kam se hrabal na nase marxisty ! V krecovité snaze, zachraniti stuj co stuj zastaralou vetes Marxova uceni, laduji kanon takto : (122)

« Ale vzdyt i v uplne zmechanisované vyrobe musi byti prece nejaci lidé ? »

Odpovidam Avsak tito lidé nemusi byti v namezdnim pomeru-mohou to byti treba spolumajitelé podniku nebo pribuzni.

Avsak kanonyr Jaburek laduje porad « ale onen automaticky stroj je prece ztelesnenim predchozi prace, pochazi tedy z predchoziho vykoristovani delniku tovarnikém ? »

(122) Tyto absurdni « namitky » byly skutečne vzneseny marxistickymi « ucenci » v « Pravo Lidu » a v « Tvorbe » !

Odpovídam : Mohu si tento stroj koupiti třeba v Sovetském svazu nebo v CSR, kde již zadní továrníci nejsou.

Kanonyr Jaburek se konečně pokouší o poslední ladování Penize, za něž si ten stroj továrník opatřil v Sovelech, mají přitom svůj původ v dřívějším vykorisťování, atd. Odpovídam tedy, že takové a podobné « namítky » patří spíše do série úvah o tom, co bylo dříve, slepice nebo vejce, avšak nepatří do věci, o níž jde – že totiž třídní ideologie marxistická nemá své sociologické oprávnění ve vědecky zjištěné skutečnosti života, nýbrž jen ve slepé nenávisti a v záměrně udržované ignoranci !

* *

Tázal jsem se mnohokrát a zajisté se táže také čtenář Jak se mohl Marx zmylit v tak evidentní věci? V analýze stroje a jeho práce (123) setkáváme se každou chvíli s tvrzeními, jež nejsou nikterak podložena vědeckými důkazy. Čteme tam výroky jako « stroj není než nahromaděná předchozí mrtvá práce, jež ožívuje jako upír jen vstřebáváním živé práce dělníkovy », nebo « stroje netvoří nové hodnoty, pouze předávají svou hodnotu hotovým výrobkům », atd. Kde vezi pramen omylu autora Kapitalu?

Odpovídám : « Kapital », toto enormní dílo zahrnující několik tlustých svazků o mnoha stech stránkách každý, se spoustou citátů, poznámek a údajů o použité literatuře, *není dílo vědecké, nýbrž propagacní !* Velmi vystízne píše o tom známí francouzští ekonomisté Gide a Rist : (124) « Marxovi šlo jediné o důkaz, že majetná třída žije jen na škodu třídy nájemných pracovníků ». Belgický učenec a statistik Cyrill van Overbergh poznamenává velmi správně

(123) Kapital I.

(124) CH. GIDE et CH. RIST : « Histoire etc. », cit.

ne : (125) « Ctenar Kapitalu, zejména I. svazku, nenachazi tam nez to, ze kapitalista netvori zadnou novou hodnotu, ze je prizivnik spolecnosti, ze kapital neni nez upir ssajici krev a pot pracujicich, ze podnikatel je vykoristovatel, lupic a vydriduch, ze si jen nahromaduje zisky vytlucené z neplacené nadprace delniku, a pod. « Je znamo, ze Marx byl sam prekvapen vlnou socialni nenavisti, kterou vyvolal prvni svazek jeho Kapitalu (r. 1867), a v predmluve k druhému vydani téhoz I. svazku psal jiz smirlivejsim tonem o « kapitalistech », a ze mu pry slo nikoliv o osoby, nybrz o celou kapitalistickou tridu. Avsak v knize o parizské komune z r. 1871, jez vysla nekolik let po Kapitalu, ukazuje se Marx znovu jako dokonaly fanatik nesmirlivosti a nenavisti ! (126)

Pricina Marxova omylu spociva v tom, ze se Marx chtel zmyliti. K evidentnim bludum ho vedla jeho revolucni romantika. Marx byl revolucionar telem a dusi, zil a dychal jen pro socialni revoluci, a jeho obdiv pro hegelovskou dialektickou methodu (127) primel ho k vyhledavani nesmiritelnych socialnich protikladu, ba i tam, kde existovaly pouze v jeho fantasii. Je znamo na pr., s jakou nenavisti psal a mluvil Marx zejména o Cesich, jen proto, ze se nechteli pripojiti k nemecké revoluci z r. 1848 ! (128) Revoluce, nenavist, totalni boj az do zniceni « tridniho nepritele », tot Marxovo evangelium. Delnicka trida *musi* nenavideti svuj « spolecensky protiklad »,

(125) CYRILL VAN OVERBERGH : « Karl Marx » (Critique de son économie politique), Bruxelles.

(126) MARX : « La guerre civile en France », 1872.

(127) MARX : Predmluva k II. vydani Kapitalu I., cit.

(128) MARX : « Die Revolution und Kontrarevolution in Deutschland » (nemecky preklad Karla Kautského Marxových clanku z r. 1852 v « New York Tribune », kapitoly 9., 11. a 14.

kapitalisty, majitel kapitalu *musi* vykoristovati proletare, « staly kapital » (stroje, materialy) *musi* byti v protikladu s kapitalem promennivym (délnicke mzdy), továrník *musi* ziti jen z lidské krve a lidského potu (129). Revoluční fanatismus Marxův je vlastní příčina jeho bludu a omylu. Marx byl dříve filosofem a revolucionářem, než se venoval studiu politické ekonomie (130). Jeho dialekticky, t.j. revoluční materialismus byl v jeho duchu už hotov a utvrzen, kdys začal Marx, zejména pod vlivem svého přítele Hessa, studovati národohospodářskou literaturu. Jeho historický materialismus, učení o třídním boji a o vykoristovatelském původu nadhodnoty, byly pouze aplikaci dialektické metody Hegelovy a feuerbachovského materialismu (131) na jevy sociální a ekonomické aplikaci apriorní a založenou na nicím nedokazanych tvrzeních.

Jaký společenský význam má skutečnost, že zisk může být vytvořen pouze stroji, bez jakékoliv účasti lidské práce? Má význam ten, že také v obvyklé výrobě, jaká byla již za dob Marxových, mají též stroje určitý podíl na produkci nadhodnoty, vedle možného vykoristování pracovních sil. Pak ale je spravedlivé vyrovnání v rámci reálných možností společenského života ! A o to práce jde nám, křesťanským sociálním reformistům, aby pomocí dobrého sociálního zákonodárství bylo odstraněno jakékoliv institucionální vykoristování člověka člověkem, a to v rámci soukromohospodářské soustavy. Skutečnost,

(129) « Kapital vzniká tak, že ze všech porů mu teče krev a spina ») Kapital I.

(130) LENINE : « Karl Marx et sa doctrine », Editions sociales, Paris.

(131) L. FEUERBACH : « Wesen des Christentums », cit.; tato kniha (I. vyd. 1843) měla pronikavý vliv na duchovní rozvoj Marxův a Engelsův. Viz Engels : « L. Feuerbach atd. », cit.

ze strojové zařízení je hodnototvorným činitelem, je reálným, vědeckým podkladem pro velkorysou sociální politiku směřující k vyrovnání všech institucionálních společenských protív. Můžeme úplně odstranit sociální nespravedlnost a společenské krivdy, aniž je podstatně zasazena hospodářská ušlechtilost podniku ⁽¹³²⁾. V moderní spotřební výrobě, na př., činí podíl mezd v ceně výrobku nejvýše 10 %. Postaci tedy snížení výrobních nákladů o pouhých 5 %, aby mzda mohla být zvýšena o polovinu ! Křesťanský sociální reformismus se neobrací pouze k citům, nespírá jen ze svého náboženského a mravního přesvědčení, nýbrž se opírá o reálný život, o vědecký zjištěnou skutečnost, o objektivní možnost uskutečnění spravedlivého sociálního řádu, — aniž se musí člověk stát rábem socialistického státu, kde je každý občan pod doživotní kuratelou státních dozorců.

e) *Americké dělnictvo a socialismus*

Je všeobecně známo, že se americké dělnické odbory stavějí naprosto odmitavě vůči socialismu a socialisaci. Jaké je sociologické pozadí tohoto postoje?

Socialismus nebyl ovšem nikdy zvláště rozšířen v USA a o nějakém politickém třídním boji není tam ani potuchy. Komunistické hnutí vůbec získalo největší odezvu nikoliv ve státech s nejvyspělejším kapitalismem, nýbrž právě v zemích, kde kapitalismus byl a místy ještě je, tak říkajíc, v plenkách. Je to zarážející okolnost. Podle Marxova historického materialismu je ideologie, « společenské vědomí », právní řád, celý kulturní a myšlenkový svět, závislý na hospodářství a na výrobních vztazích. Podle

(132) S. GHELFAND : « Marxismus a křesťanský sociální reformismus », 1946, Praha.

vsech pravidel a poucek historického materialismu musila by socialni revoluce vypuknouti nejdrive ve Spojenych statech severoamerickych, kde kapitalismus dosahl témer svého kulminacniho bodu. V Americe se vsak nic nestalo. Za to v Rusku, kde prumyslový proletariát tvoril r. 1917 pouze nepatrný zlomek obyvatelstva a kapitalismus se jeste nevyzúl z detských strevicku, socialni revoluce se uskutečnila. Kde je príčina tohoto zjevu?

Rozsahlé statistické setrení, které provedla universita v Michiganu pod zastitou Federal Reserve Board v r. 1949, a jež obsahlo 97 % vseho obyvatelstva USA, jasne osvetlilo socialni strukturu Spojených státu. Všichni príjemci duchodu mensich než 1000 dolaru rocne jsou zarazeni do t.zv. chudé vrstvy. Techto « chudých » je celkem 11 % obyvatelstva. A ted' to nejzajimavejsi. « Chuda vrstva » netvori jednolitou tridu, nybrz ze sklada z príslusniku ruzných spolecenských tríd. Patri do ni m.j. 14 % vsech nekvalifikovaných delniku, 2 % kvalifikovaných delniku, 3 % úředniku a prodávacu, 3 % príslusniku svobodných povolani a 5 % vsech zamestnavatelů. Pritom vsak 23 % príslusniku této nejchudsi vrstvy severoamerického obyvatelstva vlastní automobil, 46 % mají vlastní domek a 44 % mají úspory vetsi než 500 dolarů !

A co prumyslové delnictvo, tento « nositel socialistické revoluce », tento « immanentní protiklad v lůně kapitalistické spolecnosti », jak tvrdí Marxův historický materialismus?

Výsledky statistického setrení michiganské university pro nás, kteří jsme se v Evrope takrka smirili s existenci vyhranené « delnické tridy », jsou prekvapující *severoamerické delnictvo netvori v nasi době zvlastní tridu, nybrz patri k strední vrstve*. Tady jsou nezvratné skutecnosti

Delníci nekvalifikováni mají rocni duchod mezi 1000 a

3000 dolaru, a to 31 % nekvalifikovanych delniku vydelava 1000 az 2000 dolaru rocne, rovněž 31 % ma prijem od 2000 az 3000 dolaru. Uvedli jsme již, že 14 % této kategorie delniku ma rocne méně než 1000 dolaru. Avsak 17 % nekvalifikovanych delniku vydelava rocne více než 3000 dolaru ! Vcelku více než polovina nekvalifikovanych delniku v USA vydelava přes 2000 dolaru rocne (10.000 DM — 100.000 belgických franku — asi 700 liber).

Kvalifikovani delnici : 66 % vydelava přes 3000 dolaru rocne, 11 % méně než 3000 dolaru a 12 % vydelava přes 5000 dolaru.

Prijmy uradniku a prodavacu jsou o něco nizsi než u kvalifikovanych delniku. 32 % prislusniku svobodnych povolani a 29 % vseh podnikatelu a reditelu podniku vydelava 3000 dolaru rocne, t.j. jako prumerne kvalifikovany delnik. Pouze 5 % obyvatelstva ma prijem vetsi než 7.500 dolaru rocne.

Je tedy evidentni, že obrovská většina severoamerického lidu patri k stredni vrstve a že v USA prostě neexistují ani objektivni podmínky pro rozpoutani třidního boje. *Narodni společenství americké je beztridni.* Neexistují tam žádné podstatné rozdíly v životni úrovni, v jídle, satstvu, bydlení. Kabat je tam kabat, ať ho nosí majitel podniku nebo jeho zamestnanec, podle satu to tam nikdo nepozná. Je zřejmé, že mohutná beztridni společnost americká je vybornou zakladnou pro produkci, která se může oprít o silny vnitřni trh a vyrabeti proto kvalitni zboží bez obav o odbyť. V tom prave je celé tajemství uzasné hospodarské moci USA, a také jakosti a lace amerických vyrobku. Zdravou pulsaci americké výroby a spotřeby neohroží žádná povinná proroctví sovětských narodohospodarských ubozacku s jejich bajkami o už už se blížící smrtelné krizi severoamerického hospodarství. Jen malý priklad r. 1946 bylo v USA vyrobeno a

prodano 6.500 televiznich prijimacu, r. 1947 bylo jich prodano jiz 200.000, v r. 1949 — 2.600.000, v r. 1951 prodali vyrobci na 4.000.000 televiznich pristroju !

A vsechen tento uzasny blahobyt 160 milionového naroda, jakoz i nesmirne stedrou pomoc ostatnimu svetu, za valky i po valce, pomoc, bez niz by jiz davno propadly vsechny evropské zeme komunismu, vytvareji nikoliv podniky znarodnené, zestatnené a zesocialisované, nikoliv planovací urady a mistni planovací komise, vyrobni vybory, URO, trhové szazy, ministerstva pro podvyzivu lidu a pro zniceni obchodu vnitřního a zahraničního, nikoliv stachanovci, brigadnici, udernici, vstřicni proti-planovatelé a socialisticti budovatelé, nybrz — soukromé podnikani. A to je pricina, proc nechce americké delnictvo ani slyseti o socialismu a o tridnim boji.

f) *Spatna mira dialektiky*

Nejucinnejsi zbrani marxistické propabandy jsou polopravdy, které hlasa. Takova polopravda je these o tridnim boji a o spolecenských protikladech. Nikdo ovsem nemuze popriti existenci trid a tridnich boju v lidských dejinach. Tridni boje nejsou vynalez Marxuv, jezto tridy byly uz pred Marxem. Marx pouze vynalezl these, ze tridni boje jsou podstatou lidských dejin ⁽¹³³⁾, ze dejiny staroveku nejsou nez ideologicky odraz boje mezi otroky a otrokari, ze stredoveka gotika je vyrazem boje mezi feudaly a nizsimi stavy a ze vsechna civilisace doby moderni je pouha ideologicka « nastavba » tridního boje mezi kapitalisty a proletari. Avsak dejiny lidstva jsou prece jen neco jiného nez pouhé dejiny tridnich boju. Manzelstvi je také neco vice, nez pouha kronika manzelských hadek.

(133) MARX a ENGELS : « Dejiny lidstva jsou dejiny tridnich boju ! » (« Komunisticky manifest »), cit.

Jak vysvetli marxistická dialektika na pr. vznik kresťanství — z tržních bojů? Jakou spojitost s « tržním bojem » měly krizické výpravy? Italská renesance? Objev Nového světa? Historicky materialismus pokládá kulturní, politické, vědecké a umělecké proudy v každé době za « odraz » a « nastavbu » hospodářských i sociálních jevů v dané společenské skladbě. Podle marxismu nemají myšlenky, ideje, duchovní a kulturní směry svých vlastních dějin, nýbrž jsou nerozlučně spjaty se svou ekonomickou basis (134). Mame-li uveriti marxistické nauce, pak nebyli Weber, Mendelsohn, Schubert a Schumann romantickí pokračovatelé hudebních klasiku, nýbrž jen « hudební odezvou tržního boje mezi odumírajícím feudalismem a novou buržoasi tržnou » (135). Dovedli jsme se též, že právě Einsteinův princip relativity je výrazem reakcionářského úsilí velké buržoasie, která ve svém zvrhlém boji proti vítěznému proletariátu nestydatě falsuje nejvědeckější a nejpokrokovější marx-engels-lenin-stalinskou dialektiku přírody » ! (136) Právě marxista nikdy není na rozpacích, když má odpovědět na otázku o kterémkoliv společenském a kulturním jevu. « Tržní boj », « zájmy imperialistického kapitalu, « hluboké vnitřní protiklady v lůně dnešní společnosti, této jednou provždy urobené míry dialektiky používají marxisté vždy a všude (137).

(134) MARX : « La Misère de la Philosophie etc. », cit.; též : Předmluva k II. vyd. Kapitalu I.; ENGELS : « Anti-dühring », cit.; KARL KAUTSKY : « Die materialistische Geschichtsauffassung », 2 Bde, Berlin 1927; Ugo SPIRITO : « La filosofia del comunismo », Firenze, 1948; W. HEIDER : « Die Geschichtslehre von Karl Marx », 1931; G. SOREL : « La décomposition du marxisme », 1910, něm. vyd. « Die Auflösung des Marxismus », 1930.

(135) Zdeněk NEJEDLÝ (« Tvorba », 1947).

(136) Prof. MITIN (« Tvorba », 1947).

(137) Četli jsme před válkou v sovětských časopisech do-

Tridni boj je v marxistickém pojetí dejin pohnutkou veskerého historického vyvoje a pokroku (138). Nebyt tridního boje, nebyl by pry ani stat ani rodina (139), nebylo by hospodarského a technického vyvoje, slovem, nebylo by ani historie lidstva. Avsak cela marxisticka « eschatologie » vyustuje v prorokovani nevyhnutelného pry prichodu svobodné komunistické spolecnosti, kde nebude statu ani spolecenských protiv. Co ale bude potom pohnutkou a pricinou pokroku? Vzdyt, nebude-li v oné rajské spolecnosti tridního boje, pak, podle všech pravidel historického materialismu, nebude ani pokroku, veda zakrni, technika taktéz, spolecnost ustrne a zavladne pak v ni nejtemnejsi reakce ! Kdovi, zdali nedostoupí potom mravni zvrhlost obcanu té miry, ze obnovi treba instituci manzelstvi a rodiny, misto totalni promiskuity, jiz hlasaji Marx a Engels jakozto nejpokrokovější vymozenost budoucího komunistického raje ! Nebude-li vsak pokroku v « druhém stadiu », pak se ale musi — presne podle poucek historického materialismu ! — onen budouci raj rozloziti, podstoupiti zpetny vyvoj a vubec se chovati velmi nedialekticky. Ostatne, podle Marxe, Engelse a Lenina zacaly dejiny lidstva prave komunistickým rajem, kde pry nebylo tridních boju, manzelstvi a rodiny, a panovala pry tehdy naprosta rovnost ve všem (140). Proc se tento raj zvrhl v spolecenské protiklady ? V co se potom zvrhne spolecnost « druhého stadia » ?

konce takové perly, jako na pr. « Dialektika vybusného motoru » ! — Viz « Rozpravy », 1937, clanek « Krach komunismu ve SSSR ».

(138) « Komunisticky manifest », cit.

(139) ENGELS : « Puvod rodiny atd. », cit.

(140) « Komunisticky manifest », cit.; « Puvod rodiny », cit.; LENIN : « Stat a proletarska revoluce », cit.; T. G. MASARYK : « Otazka socialni II », cit.

A tato filosofická a sociologická motanice, tento myslenkový galimatias, je předkládán jakožto « vědecká filosofie lidských dějin » !

g) *Marxova proroctví a socialistická realita*

Řekli jsme výše, že rakouská ekonomická škola (marginalismus) kritizuje Marxovu národohospodářskou nauku poněkud jednostranně. Existuje-li o všem trhu s jeho volnou hrou nabídky a poptávky, je pak nepochybné, že se na trhu vzájemně porovnávají hranicní užitečnosti, a nikoliv pracovní doba nutná k výrobě statku. Což však, kdys není hry nabídky a poptávky, není trhu, není nic z toho, co tvoří ekonomický život ve většině civilisovaných zemí ? Nemusíme se ani vracet do dob přirozené směny, neboť se před očima celého světa odehrává hrůzná tragédie stamilionů lidských bytostí, jež žijí a pracují v docela jiných podmínkách, než lidé na Západě. V sovětském okruhu lidského života je neaplikovatelná každá ekonomická teorie, jež platí ve svobodném světě. Marxovo učení o vykorisťování pracovní síly, o t. z. absolutní a relativní nadhodnotě, o bezohlednosti majitelů výrobních prostředků vůči dělníkům, o divokém zneužívání práce žen a dětí, nemůže být zavrženo jen tak smáhem. Totéž je třeba říci o knize Engelsové ⁽¹⁴¹⁾ o postavení dělnictva v Anglii, knize, která ve své době ostráslu svědomím celého světa. Proroctví obou mistrů dialektiky se sice nesplnilo — předvídali totiž naprosté zbudání průmyslového dělnictva, a také že sociální revoluce přijde z důvodu ozebrání milionů (t. z. Verelendungstheorie) ještě před koncem 19. století. Nic z těchto

⁽¹⁴¹⁾ ENGELS : « Die Lage der arbeitenden Klasse in England », I. vyd. 1845.

proroctví se nesplnilo, lépe receno, Marxova proroctví o zbudaceni milionu se nesplnila v zemich kapitalistickych, zato vsak se uskutecnila do posledniho pismenka — v zemich vitezného socialismu !

Sovetsky svaz ma na 200 milionu obyvatel, z nichz 20 az 25 milionu lidi je v trvalém vezení (vysetrovaci vazba, pracovni tabory, taboru nucené-prace a pod.). Na krajnim severu se tahne sit' koncentraku od poloostrova Tajmyr a Medvedi ostrov az k Beringovu prulivu. V subtropickych krajich je umistena sit' kavkazskych a stredoasijskych koncentracnich taboru. Podél celé jizni sibirské hranice se tahnou koncentraky az k Japonskému mori. Koncentraky jsou na Ukrajině i za polarním kruhem, ve strednim Rusku i na Kamcatce, na Urale i na Soloveckych ostrovech (142).

Ustredni spravu sovetckych koncentracnich taboru otrocké práce obstarava GULAG (Glavnoje upravlenije lagerej — hlavní sprava taboru), se sídlem v Moskvě. Gulag ma tri sekce-administrace taboru, sprava zeleznic a sprava komunikaci. Jeden svedek v bruselském procesu

(142) « Protokoly a rozsudek » bruselského Tribunalu v symbolickém procesu proti koncentracnictví ve SSSR, kveten 1951; V. A. KRAVCHENKO : « J'ai choisi la liberté », Editions Self, Paris, 1947 ; Dr. MARGOLINE : Serial clanku o petiletém pobytu v sovetckém koncentracnim tabore, « Figaro », r. 1950, Paris; svedecké vypovedi v parizském procesu V. Kravcenka proti komunistickému casopisu « Lettres francaises », 1949; serial o taborech otrocké práce v Kolymě Polaka Anatole KRAKOWIECKEHO v « La Libre Belgique », 1951; Ivan L. SOLONEVIC : svetoznama kniha « Rossija v konclagere ». — K tomu se pridruzují tisíce svedeckych vypovedi uprchliku ze sovetckého socialistického raje před okupacními urady v Zapadnim Nemecku a jinde.

proti koncentracnictví v Sovetském svazu z r. 1951 vyprával své zkušenosti a zážitky za dobu sedmi let, jež strávil v socialistických koncentracích, a označil Gulag jako « gigantický stroj, jehož účelem je využití do poslední možnosti pracovních sil milionu sovětských otroků », a to za podmínek, jež zavinují vysokou umrtnost mezi « socialistickými budovateli ». Každý rok umírá v sovětských táborech otročské práce asi 12 % věznu — téměř 2½ milionu lidí, kteří jsou ihned nahrazováni novými otroky. Koncentraky se tedy obnovují « od gruntu » každých 8 roku.

Svět koncentráku ve SSSR je naprosto izolován od ostatního světa a nepodléhá administrativně místním úřadům, nýbrž přímo Moskvě, a disponuje vlastní armádou a policií. Otroci konají všechny práce pod přísným dozorem. *Celé sovětské socialistické hospodářství je založeno na práci otroků*, kteří dodávají suroviny sovětské industrii, těží zlato v Magadanu a Kolymě, dobývají uhlí ve Vorkutě a Karagandě, Donbasu a Kuzbasu, kopají kanály v Kazachstanu, mezi Bilym a Baltským mořem a Volga — Don, stavějí železnice v Komi a ve východní Sibíři, kácí stromy, budují hydroelektrárny, cementárny, tovární kombináty, stavějí silnice, přístavy, mosty, těží barevné kovy a naftu, loví ryby v Japonském a Ochotském moři. Není odvětví průmyslu, kde by nebylo používáno otroků !

Životní a pracovní podmínky socialistických otroků jsou nejprimitivnější. V uhelných šachtách není světla, otroci pracují po kolena ve vodě, jelikož nejsou pumpy, smrtelné úrazy jsou na denním pořádku. Ženy pracující v rybním průmyslu konzervním, nedostávají rukavice, a jejich ruce jsou rozezrané od soli. V táborech za polárním kruhem umírají otroci hromadně na kurdeje a uplavití, velké procento otroků ztrácí zrak v důsledku avitaminosy.

Pracovní doba je deset až patnáct hodin denne, ve většině koncentračních taborů se pracuje po celý rok, bez jediného dne oddechu. Otroci se dělí ve čtyři kategorie — těžká práce, střední tělesná práce, práce lehká a konečně práce invalidní. Každý správce koncentráku se snaží co nejrychleji zbavit invalidu a престарých. Potravinový přídel pro tuto čtvrtou kategorii je tak nízký, že invalidé jsou prakticky odsouzeni k smrti hladem. Vyziva otroku v ostatních kategoriích není též o mnoho lepší, na pr. otrok za polárním kruhem, kde si tělo vyžaduje silné stravy, obdrží denní dávku chleba, jenž je hlavní složkou výživy, pouze 800 gr, při tom je chléb vlhký a špatně pečený, aby více vážil. Kromě denní dávky chleba obdrží těžce pracující otroci ráno t. zv. polévku, t.j. osolenou horkou vodu, po práci pak znovu polévku a kasi, někdy ještě i kus ryby. Nesplní-li kdo stanovenou pracovní normu, je trestán snížením denní dávky chleba na 100 — 200 gr. Otroci v sovětských koncentracích bydlí v zavesených dřevěných barácích nebo v «zemljankách». Postele nebo kavalce nejsou, otroci spí na dřevěných prčkách.

Podle sovětské justice jsou děti od 12 let (!) trestány pro trestní činy, jež spáchaly. Mohou být též odsouzeny k «nejvyššímu stupni sociální ochrany», t.j. k trestu smrti ⁽¹⁴³⁾. Odsouzené děti jsou obvykle posílány do koncentračních taborů, jež mají název «kolonie pro mladistvé». Spina, hmyz, přeplněné baraky, podvýživa, nemoce, prostituce — všechno se v těchto koloniích podobá na vlas koncentrákům pro dospělé otroky. NKVD — nyní se jmenuje MVD — a Gulag se stále starají o to, aby měly dostatečný počet otroků. Kravcenko líčí rozhovor, který měl se zástupcem Gulagu na začátku války v červenci

(143) Sovětský trestní zákoník z r. 1936, dosud platný.

1941 (144). Kravcenko tehdy zastaval vysoky urad v ministertvu lehkeho prumyslu a zadal Gulag o prideleni novych pracovnich sil. Zastupce Gulagu protestoval : « Ale soudruhu Kravcenko, kde bychom vzali tolik lidi? *Vzdyt jsme jeste ani nesplnili svůj letosni zatykaci plan !* »

* * *

Marxova nauka o vykoristovatelském puvodu nadhodnoty, plynouci z prisvojeni si zamestnavatelem nezaplacené casti delnikova pracovního dne, se stoprocentne potvrdila v Sovetském svazu. « Socialisticti budovatelé » v Sovetech se chlubi svymi obrovskymi prumyslovymi kombinaty, udolnimi prehradami, kanaly, stadiony a palaci. Avsak prave o tomto prirustku spolecenského bohatstvi plati Marxovo obvineni — Kapital vznika tak, ze ze vsech poru mu tece krev a spina ! V socialistickém Sovetském svazu lze presne stanoviti demarkacni caru oddelujici « nutnou » cast pracovního dne delnikova od « nadprace ». To, co sovetsti otroci dostavaji ve forme bidné a nedostatecné stravy a bydleni v zavsivenych baracich a zmljankach, odpracuji snad jiz behem prvnych nekolika minut pracovního dne. Avsak soveticky otrok nemuze rici — jiz jsem odpracoval svou stravu a bydleni, pujdu si odpocinouti — nebot' socialisticky dozorce ho donuti k dalsi praci bitim a hrozbou revolverem. Socialistickému statu pak plynou nesmirne hodnoty takrka zadarmo, nebot' byly vydreny se skutečné nadprace ubohych otroku.

Kazda radka Marxova « Kapitalu » je straslivym obvinemin socialistického radu v Sovetském svazu a ve statech satelitnich. « Zbidaceni milionu », o kterém mluvili Marx

(144) V. KRAVOHENKO « J'ai choisi la liberté », cit.

a Engels, je tragickou skutečností socialismu, zbití fyzické a duševní. *Nikdy ještě v dějinách lidstva nebylo tak organizované hrůzy otroctví, nikdy ještě nebylo tak systematického odclovení člověka, jako v socialistickém státě Sovětu. Toť pravá tvář socialistické reality, jež začala popíráním Boha a nesmrtelné duše, a skončila zbestialisováním člověka !*

Kapitola sesta :

OD LIDSKOSTI K BESTIALITE

a) *Marxismus humanisujici*

Slyseli jsme v cs. zahraničním vysílání uvahu známého komentátora o životě v Sovetském svazu (145). Autor skončil slovy : « Kdyby Lenin ožil a viděl, co se děje, byl by se zhrozil ».

Je to omyl. A to omyl velmi nebezpečný. Mnozí lidé se totiž snaží přesvědčiti svět, že v Rusku není socialismus, nýbrž « stalinismus », jenž s pravým učením marx-leninismu nemá nic společného. Jini zase zavrhnou také leninismus, protože je pryč to zvrácení pravého a čistého marxismu. Ba dokonce slibují, že až se vrátíme domů, tak nám i celému světu ukáží, jak se « ten správný » marxismus dělá (146).

Vsechna tato povídání o jakýchsi rozdílech mezi marxismem, leninismem a stalinismem dokazují pouze jedno : že totiž autoři těchto hlubokomyslných povídání nemají ponětí ani o marxismu, ani o leninismu, ani o stalinismu, ba ani o vlastní podstatě socialismu.

(145) Sir Bruce LOCKHARDT v rozhlasu « Vola Londyn », 1949.

(146) « Proneste rec do vysílání domů o tom, že nová svobodná republika bude socialistická ... a lid český vás bude nosit v srdci svém a modlit se k vám jako k apostolům ». (Tribuna, srpen 1950); « Při uspořádání cs. hospodářských záležitostí musí být přijata zásada, že není možný návrat k žádnému zpětnému datu » (organ cs. Zahraničního ustavu v exilu Tribuna, červen 1951).

Co je socialismus ? (147)

Socialismus je spolecenské zřízení, v kterém všechny zdroje a prostředky výroby, jakož i pracovní síly patří státu a jsou monopolně řízeny státními dozorci.

Tato forma společnosti se již několikrát vyskytla v lidských dějinách (148). Socialistický stát existoval již ve 3. tisíciletí před Kristem na ostrově Kréte, pak ve staré Spartě, kde byla státní výchova dětí, otroci byli státním majetkem a obyvatelstvo se stravovalo ve státních jídelnách. Také socialistický stát Inků v Jižní Americe je příkladem důsledné organizace, kde všechny výrobní prostředky byly státním majetkem. Je třeba podotknouti, že tyto socialistické státy byly se stanoviska administrativního naprosto úspěšné. Panovala v nich ovšem nesmírná ukrutnost správy, ukrutnost, jež byla překonána pouze moderními socialistickými státy. Byly však i velmi četné socialistické pokusy na základě dobrovolnosti a osvícenského humanismu. V minulém století vzniklo v severní Americe na 120 socialistických obcí (149) které byly podporovány obětavými nadsenci z celého světa. Osud těchto obcí byl vsude a vždy stejný : obrovský elán na

(147) Na tuto otázku odpovídá H. BELLOC : « Socialismus je rad, kde veskeré výrobní prostředky patří státu a jsou spravovány státními úředníky » (svetoznama kniha « Otrocky stát »).

(148) THONISSEN : « Le socialisme depuis l'antiquité », I., Louvain, 1852; POEHLMANN : « Geschichte des antiken Kommunismus und Sozialismus », 1893; E. MEYER : « Die wirtschaftliche Entwicklung des Altertums », Conrad Jahrbuch, 1895.

(149) Victor CATHREIN S. J. : « Die kommunistischen Kolonien in Nord-Amerika » (« Stimmen aus Maria-Laach »); ENGELS : « Vyvoj socialismu od utopii k vede », cit,

pocátku, pak hádky, mravni a hospodarsky rozvrat a — zánik.

Nechceme se tu dovolavati techto nepodarených socialistických pokusu, proti nimž stojí celá rada pokusu úspěšných, především socialistický Sovětský svaz, jenž existuje již 37 roku. Existuje právě proto, že je vybudován na nefalšovaném marxleninismu, a nikoliv na humanismu. A kdyby se jen trochu zahybalo marxistickým základem socialistického Ruska, pak se zřítí a zanikne, jako zanikly socialistické kolonie « New Harmony », « Ikarie », « Nova Ikarie » a pod.

* * *

V listopadu r. 1847 napsal Marx společně se svým druhem a propagátorem Engelsem « Komunistický manifest », v němž ve zhuštěné formě je podána celá marxistická nauka o společenském vývoji. Tato knížka je dodnes v socialistických státech za železnou oponou jedním z hlavních pramenů marx - lenin - engels - stalinského učení. Marx v ní vyzývá dělnictvo ve všech zemích, aby uskutečnilo sociální revoluci a nastolilo socialismus násilnou cestou « Prvním krokem dělnické revoluce bude organizace proletariátu jakožto třídy vládnoucí. Proletariát pak použije své politické moci k tomu, aby postupně vyvlastnil všechny buržoasní kapitál a soustředil všechny prostředky výroby v rukou státu » (150). Bylo by proto nespravedlivé, vinit Lenina ze « zneužití » nebo ze « zvrácení » marxismu. Co činil Lenin ? Byl vcelé « dělnického proletariátu », t.j. bolševického křídla ruské sociální demokracie a připravoval revoluci. Pak mistrovským úderem v listopadu — v říjnu podle starého letopočtu — 1917 svrhl vládu Kerenského a nastolil — podle Marxe

(150) « Komunistický manifest ».

—diktaturu proletariatu. Postupne — presne podle Marxe ! — vyvlastnil vsechny vyrobní prostredky a soustredil je — rovnez podle Marxe — v rukou statnich uredniku a dozorců pod bedlivym dozorem « proletariatu », t.j. komunistické strany. V této veci se Lenin ukazal dustojnym zakem svého ucitele.

« Stat je zvlastni organisace moci, stat je organisované nasili, jez vykonava vladnouci trida (151). Kterou tridu ma tedy potlacovati vitezny proletariat ? zrejme tridu mestackou. « Delnici musi uchvatiti politickou moc, aby znicili odpor, zjevny i skryty, vykoristovatelské tridy » (152).

Jak je videti, Marx dobre rozumel svému remeslu. Ale také Lenin, Stalin Gottwald a Tito vyborne rozumeli uceni svého mistra, cehoz ovsem nemuzeme nikterak tvrditi o marxistech t. zv. demokratickych a humanitnich. Muzete prolistovati celého Marxe a Engelse, nenajdete tam ani sluvka o nejakém « humanitnim socialismu », najdete tam vsak otevrenou vyzvu k nasili, pronasledovani a zniceni « vykoristovatelské tridy ». Avsak podle Marxova uceni o hodnote a nadhodnote je vykoristovatelem kazdy soukromy podnikatel, který zamestnava pracovníky za mzdu. Cim se tedy provinil Lenin proti Marxovi, když nasilne vyvlastnil vsechny výrobní prostredky ? Ze zridil povestnou Ceku, pozdejsi NKVD, dnes MVD, toto « bdelé rameno revolucního proletariatu » ? Cim se proti Marxovi a Leninovi prohresil Stalin, když nadiktoval kolchozy a poslal do koncentracnich taboru statisice vzpurnych sedlaku, kteří lpeli na své vlastní

(151) K. MARX : « La guerre civile en France », cit.; tentyz : « La Misère de la Philosophie », cit.; ENGELS : « Puvod rodiny », cit.

(152) MARX : « La guerre civile en France ».

hroude ? A další statisíce a miliony intelektuálů, remeslníků, obchodníků, levých i pravých « uchylkarů » a všech ostatních « nepřatel socialistické vystavby » ?

Velmi důležité vodítko pro porozumění ducha marxismu je Marxova kniha o parizské komune z r. 1871. ⁽¹⁵³⁾ Jak známo, 18. března 1871 vypuklo v Paříži povstání, jež skončilo neslavně za dva měsíce. Toto krátké revoluční období bylo nadejnou ukázkou budoucího socialistického ráje. Bylo tam opravdu všechno-zavodní rady, národní i akční výbory, « vůle lidu », lidové soudy, pronikavá « čistka » v administrativě, loupeže soukromého majetku, a zločinný teror, jenž tehdy v Paříži panoval, se téměř podobal dnešnímu radení čs. státní bezpečnosti.

Jakmile vzplanula revoluce v Paříži, uvítal ji Marx nadšenými slovy. Po jejím skončení analysoval Marx kriticky všechny detaily parizského povstání, aby z něho nacerpal poučení pro budoucnost.

« Revoluční proletariát musí až do všech důsledků rozbit a zničit buržoazní státní aparát. Všichni státní zaměstnanci musí být vyhozeni a nahrazeni dělnickými funkcionáři, nenahraditelní odborníci pak musí být bedlivě kontrolováni proletariátem », poučuje Marx. A jeho žáci, Lenin a Stalin, opravdu verne splnili odkaz svého učitele, splnili až do posledního písmenka !

Engels takto poučuje vůdce německých marxistů Augusta Bebelu ⁽¹⁵⁴⁾ o tom, jak se má pravý marxista divat na svobodu a demokracii

« Když usiluje proletariát o uchopení moci ve státě, není to kvůli nějaké « svobodě », nýbrž aby úplně zničil své odpurce ».

⁽¹⁵³⁾ Ibid.

⁽¹⁵⁴⁾ F. ENGELS : v dopise A. Bebelovi o Gothajském programu z r. L. 1875.

Je treba k tomu nejakého komentare?

Nemaji tedy pravdu oni humanisujici a demokratisujici marxisté, když vykládají bachorky o « nemarxistických methodach » leninismu a o falsování Marxe Stalinem. Proste nechápou pravou podstatu Marxova učení, jehož dokonalým uskutečněním je právě leninsko-stalinský Svaz sovětských socialistických republik.

* *

Cela marx-leninská nauka záleží v tom, že socialismus má být uskutečněn a udržen na trvalo pomocí diktatury proletariátu. Socialisace výrobních prostředků není objevem Marxovým, to už před ním byli Owen a Cabet, Leroux a Enfantin, Proudhon a Fourier. ⁽¹⁵⁵⁾ Avšak všichni ti průkopníci socialismu chtěli ho uskutečnit cestou propagandy, přemlouváním vlád a veřejného mínění, cestou parlamentní a pod. Byli to podle Marxova označení « utopisté », neboť podle Marxe může uskutečnit socialismus pouze organizovaný proletariát. Je zajímavé sledovat vývoj marxistické myšlenky od r. 1848, kdy vyšel « Komunistický manifest », napsaný Marxem a En-

(155) Robert OWEN (1771 - 1858), tvůrce prvních družstev, sociální reformátor, zakladatel komunistické obce New Harmony v sev. Americe; Štěpán CABET (1788 - 1856), autor proslulého socialistického románu « Cesta do Ikarie »; Petr. LEROUX (1797 - 1871), stoupenec saint-simonismu; B. P. ENFANTIN (1796 - 1864), spolu s A. BAZARDEM (1791 - 1832) propagoval saint-simonismus. Hrabe Henri de SAINT-SIMON (1760 - 1825), zakladatel filosofické a politické školy, ideový předchůdce utopistických socialistů; P. J. PROUDHON (1804 - 1865), hlavní díla : « Correspondance » a « Philosophie de la Misère », ideový tvůrce anarchismu; Karel FOURIER (1772 - 1837), zakladatel « falansterií » (kolektivních dílů, kde každý mohl pracovat podle své chuti a libosti).

gelsem, az ke « Kritice Gothajského programu » z r. 1875. Z tohoto vyvoje je patrné, ze vsechna cinnost Marxova byla zamerena jen a jen na nasilnou socialni revoluci, kdeztoto o nejakém « demokratismu » a « humanite » neni tam ani nejmensi zminky.

Proc se ma proletariat zorganizovat a vyhlasiti nesmiritelny boj az do uplného zniceni burzoasniho a kapitalistického radu? Marx na to odpovida :

Protoze mezi proletariatem a majiteli vyrobnych prostredku jsou nesmiritelne tridni protivy, ⁽¹⁵⁶⁾ nesmiritelne proto, ze podnikatelsky zisk ma jediny puvod ve vykoristovani namezdního pracovníka. ⁽¹⁵⁷⁾ Avsak burzoasie je chytra a zaludna, a pouziva k zesileni své moci nad proletari náboženstvi, filosofie a vedy. ⁽¹⁵⁸⁾ Proletariat musi byti proto pevne organisovan a veden, aby jej nemohla burzoasie obelstiti. ⁽¹⁵⁹⁾ Budouci socialni revoluce musi byti bezohledna ke vsem burzoasnim odpurcum. ⁽¹⁶⁰⁾ Konecne o budouci premene socialistického statu v statnou beztridni komunistickou spolecnost pojednava Marx v uvedené uz « Kritice Gothajského programu », kde zarivymi barvami namaloval nejuchvatnejsi sociologické straky na vrbe, jez kdy uzrely svetlo sveta (« az potekou proudem prameny spolecenského bohatstvi atd »).

* * *

Socialisace vyrobny a prace plus diktatura proletariatu,

(156) « Komunisticky manifest », cit.

(157) « Namezdni prace a kapital », Brusel, 1848; Kapital I., cit.

(158) « Die Heilige Familie », cit.; « These o Feuerbachovi ».

(159) « 18. brumér Ludvika Bonaparta » (I. vyd. Londyn, 1853).

(160) « Obcanska valka ve Francii », cit.

tot' marxismus. Lze ovšem theoreticky odmitnouti diktaturu a ponechati jenom socialisaci, pak je to socialismus nemarxisticky, jenž podle vlastního ujisteni usiluje o socialisaci povlovnou, neprekotnou, cestou klidného politického vyvoje, propagandy, parlamentnich voleb a pod. Nu což, a i tak možno, rikaji Rusové. To je ten socialismus « humanitni » « evolucionni » a « demokraticky ».

Nepopirame, ze je možno nastoliti socialismus pomoci bezvadné demokratické masinerie. Když na priklad svobodnymi a cestnymi volbami získaji zastanci socialisace potrebnou parlamentni vetsinu, rekneme 50 ½ procenta, mohou pak legalni formou premeniti dosavadni spolezensky rad na socialistické zřízení. Avsak nastoliti socialismus je vec pomerne snadna, horsi vec je socialismus udrzet. Nebot vyrobni naklady v socialistickém prumyslu nevyhnutelne vzrostou az nebetycne pro zbyrokratisovani provozu. Socialisacni zakroky vlady budou vsak ihned podrobeny ostré kritice parlamentu a tisku. Každé snizování životni urovne obcanu, což je osud každého socialismu, narazi pak na spontanni odpor a verejnou kritiku. V demokratickém a svobodném state neni prece možné, uciniti z odborovych organizaci statni pohanece a denuncianty delniku, jak je tomu v otrockych statech za zeleznou oponou. V demokratickém a svobodném state muze trvati socialisticky pokus pouze tak dlouho, pokud to obcané budou ochotni trpeti, a uz pristi parlamentni volby mohou udelat napravu a poslati socialisaci i se socialistickou vladou tam, kam patri, t.j. ke vsem certum. Byli jsme prece vsichni svedky neslavnych koncu socialistické politiky v Australii, Novém Zélandu a v Anglii.

Marx vsak opravdu dobre rozumel svému remeslu a dobre vedel, ze nelze udrzeti socialismus idylickymi metodami demokracie a humanismu. Proto se také posmival « utopistickym » socialistum. Stejne se pak posmival

Lenin « revisionistum » a « fabiancum » ⁽¹⁶¹⁾ V nasi dobe se posmiva humanitnim evolucnikum Malenkov, zajisté pravem. Nebot svoboda, humanismus, demokracie, jsou marxistum milé jen tak dlouho, pokud bojují o moc ve state. Po vitezství, at již parlamentním nebo neparlamentním, je pouze jedna prava marxistická methoda pro uskutečnění a udržení socialismu-klacek. Klacek, tot' universalni prostředek vitezného marx-engels-lenin-stalinismu, nebot pouze klackem lze donutiti občany, aby se premenili v socialistické stado, a jen klackem lze vytlouci z tohoto socialistického stada socialistické nadsení pro vládu socialistických otrokaru !

Marxismus a demokracie, marxismus a svoboda, marxismus a humanita, tot' protimluv stejne nesmyslny a nestydaty, jako na príklad « humanitni nacismus ». Cesta k humanite a k demokracii nikdy nevede pres marxismus. Avsak od humanity pres marxismus vede prima cesta k bestialite.

b) « *Humanitni socialismus* ».

Slysime a ctíme casto také o t. zv. humanitnim socialismu. Ma to pry byti « ten pravý » socialismus, nemarxistický, pokrokový a demokratický. Vyznavaci tohoto nemarxistického a humanitního socialismu tvrdí, že usilují o spolecensky rad, který by byl korunou veskerého pokroku a cílem tisíciletých socialních snah lidstva. A

(161) Revisionismus vznikl v Nemecku na konci minulého století v lunc nemecké socialni demokracie. Zakladatelem tohoto hnutí byl Eduard Bernstein, který odmítal Marxovu thesi o vykoristovatelském puvodu zisku a byl zastancem evolucionni cesty k socialismu. — Fabianismus, hnutí založené r. 1884 anglickými intelektuály, kteří hlasali pozvolný prechod od kapitalismu k socialismu. Svuj název hnutí dostalo podle rímského vojevudce Fabia Cunctatora (t. j. Pomalého).

ópetovne zduraznuji, že s marxismem nemaji a nechteji miti nic spolecného.

Nez-ono « vyvrcholeni humanismu a demokracie », onen « pokrokovy a nemarxisticky » socialismus, vsechno to nejsou nez prazdné fraze, bez jakékoliv vedecké hodnoty. Nebot onen pozemsky raj pokroku a demokracie, slibovany humanitními socialisty, musí konec koncu miti urcitou skladbu hospodarskou, socialni a pravni. A prave tato spolecenska skladba je rozhodujici v otazce, zda obstastni onen humanitni socialismus lidstvo, ci nikoliv. Nestaci proto jen prohlasiť, že « my humanitni socialisté odmitame marxismus a usilujeme o lepsi a spravedlivejsi spolecnost ». (162) Umysly by tu byly dobré, o tom neni sporu. Avsak také cesta do pekél je vydlazdena samymi dobrými umysly.

Pravne-ekonomicka podstata každého, tedy i t. zv. humanitního socialismu, zalezi v prevedeni vlastnictvi vseh vyrobnych prostredku do rukou spolecnosti, statu. Socialisace je programovym cílem vseh socialistických stran v celém svete. Tim se téz lisi socialistické strany od socialních reformistu, kteri usiluji o lepsi a spravedlivejsi usporadani spolecnosti v prirozeném rámci soukromohospodarského systému. Je-li nektery socialista proti marxismu, znamená to pouze, že odmita marxistickou cestu k socialismu a že hodla socialismus uskutečnovati jinými, nemarxistickými methodami. Marxismus, to je nastoleni socialistického rádu pomoci třídního boje, generalních stavek, ozbrojeného povstání a teroru vůči ustávním cinitelům. Cílem vsak zůstava tentyz socialismus, jež humanitni socialisté chtějí nastoliti cestou propa-

(162) « Je-li socialismus snahou po spravedlivé a spravedlivejsi spolecnosti, toz jsem socialista. Marxisticky komunismus odmitam ». — T. G. MASARYK v « Otazce socialni », sv. II., Praha.

gandy a parlamentního hlasování. Jinými slovy, humanitním socialistům nejde o *co*, nýbrž o *jak*, nejde jim o rozdíl v programu a cílech, nýbrž jen o metody, jímž se totožné cíle uskutečnují, jde jim tedy jen o postup, nikoliv o zásadu, cíl rozdíl mezi socialisty « pokrokovým », « humanitním » a « demokratickým » a marxismem je pouze kvantitativní, a nikoliv kvalitativní.

V západním světě nevystupuje totožnost podstat socialismu a marxismu příliš zřetelně, poněvadž společný programový cíl u obou, t.j. socialisace všech výrobních zdrojů a prostředků, je zastřen dočasnými boji na politickém kolibisti a hlavně odlišným pojetím mezinárodní politiky. Západní socialisté se totiž děsí socialistického Sovetského svazu, k němuž oddane vzhlízejí marxistickí komunisté, a i když jsou docela ochotni uznati pro věčné časy faktický stav panující na východ od železné opony, zmirají strachem při pomyslení, že by se stejný režim mohl jednou uplatniti také v jejich zemi. Proto také socialisté na Západě mluví o svém socializačním programu jen mezi zuby a většinou nevrle odmitají komunistické namluvy k společným akcím. (163)

Totožnost podstat socialismu a komunismu vystupuje však velmi jasně v postoji socialistické části emigrace ze zemi za železnou oponou vůči faktickému stavu věcí ve střední a východní Evropě. U nás v Československu na pr. je socialistická skladba života statního, politického a

(163) Ze této odmítavé postoj nevyplývá ze zásadních rozporů, dokazuje m. j. také « Společná akce » socialistů a komunistů r. 1950 v Belgii, kdy přes jednoznačné vyjádření mínění belgického lidu plebiscitem a hlasováním v zákonodárných sborech, rozpoutali socialkomunisté klasický třídní boj (reťezová generalní stávka, teror, sabotážní akce) a vnuťili tak násilím vládě, parlamentu a národu své stranické stanovisko.

socialnehospodarského hotova skutečnost. U nás nemůže být proto řeč o tom, že socialismus má teprve být realizován cestou humanity, demokracie a pokroku, protože už je to fakt. Může tedy u nás být řeč pouze o tom, zdali po osvobození naší vlasti od komunistů zůstane u nás socialistický řád, či zda bude odbourán a nahrazen jiným, lidštějším, spravedlivějším a rozumnějším. *Tertium non datur*. Odpověď našich socialistů je známa-socialismus musí být zachován !

Jinými slovy receno, všechna úsilí socialistických emigrantů směřují k tomu, aby po vyhnání komunistů zůstal u nás komunismus. Socialisté sice přiznávají, že socialistický systém u nás byl zahájen způsoby ukrutnými a násilnickými, slibují však zmírnění oněch spinavých method, nezasahující přitom nikterak do společenské skladby, jež byla vytvořena v CSR, z počátku v těsné spolupráci s komunisty v Národní frontě, a od r. 1948 komunisty samotnými.

Mluví-li proto naši socialisté o svém socialismu, « humanitním », « pokrokovém » a « demokratickém », netýká se zřejmě ona humanita a pokrokovost vnitřní podstaty hlasaného jimi socialismu, nýbrž jen formy jeho uskutečnění a udržení. Socialismus u nás má být zachován patřně pomocí parlamentní masinerie, svobodných voleb a pod. Je proto třeba provést rozbor ideologických základů demokracie, hlavně však v otázce, zda smí i ten nejdemokratictější parlament světa porušovat nezadatelná a nezcizitelná lidská práva, a zdali smí toto porušování lidských práv povysíť na státní ústavu. Je-li totiž stát a parlament vyhradním původcem práva, pak by se mohlo v osvobozené vlasti hlasovat třeba o tom, že koncentrační tábory musí fungovat dale-vzhledem k láci pracovní síly jejich obyvatel. Nevidíme však nijakého podstatného rozdílu mezi socialistickým táborem nucené práce a social-

istickým statem, protože vsude v nich o práci, výrobě a způsobu života státních socialistických občanů monopolně rozhodují státní dozorcí. Okolnost, že v komunismu je státní dozorce jmenován komunistickou stranou, a že v humanitním a pokrokovém socialismu bude dozorce jmenován odpovědnou vládou, je zřejmě podružná věc. A ani 99procentní většina získaná v plebiscitu nebo v parlamentě, neopravuje na pr. k přijetí zákona, kterým by se zavádělo být i dobrovolné otroctví. Existují tedy určité meze, jež nesmí přestoupiti ani stát nebo parlament.

* * *

Křesťanská sociální nauka odmítá rozhodně také tak zvané umírněny socialismus. ⁽¹⁶⁴⁾ Encyklika *Quadragesimo anno* vyšla 15. května 1931. Mohlo-li se tenkrát ještě mluvit o « umírněném » socialismu, není tomu tak dnes. « Umírněny » socialismus v naší době prostě neexistuje, jelikož je překonan vývojem. Jak první, tak i druhá socialistická Internacionála přesně rozlišovala mezi tak zvaným minimálním a maximálním socialistickým programem. Minimální program, to bylo zavedení osmihodinové pracovní doby, ochrana ženské a dětské práce, invalidní a starobní pojisteni, atd. Tento program je již dávno uskutečněn ve všech kulturních státech, a to téměř bez jakéhokoliv ideového a mocenského natlaku se strany socialistu, nybrž převážně (v Německu, Belgii, Itálii, Anglii, USA a jinde) uveřejnilou práci dělnických odborů a také pod vlivem myšlenek z Encykliky *Rerum novarum* papeže Lva XIII. ⁽¹⁶⁵⁾ Maximální program? To je již

⁽¹⁶⁴⁾ *Rerum novarum*, *Quadragesimo anno*.

⁽¹⁶⁵⁾ Mezinárodní úřad práce, který vznikl po první světové válce, byl založen na ideovém podkladě *Rerum novarum*, třebaže socialistické vedení MUP nikdy nechtělo otevřeně přiznat, z jakého pramene čerpal zásady pro tuto instituci.

socialisace celé národní výroby a práce. Pokud nebyl ještě minimální socialistický program uskutečněn, mnozí sociálně citící lidé sympatisovali se socialismem, spatrujíc v něm usilí o lepší a spravedlivější poměr k dělnému člověku. Právě onen minimální program získal pro marxistické i nemarxistické socialistické strany masy studentstva, inteligence, drobných úředníků a podnikatelů. Je na pr. známo, že v řadách marxistické čs. sociální demokracie v I. republice stáli vynikající učenici i politikové, kteří byli zlákáni nepopíratelnými zásluhami sociální demokracie v oblasti sociálního zákonodárství a její ryze reformní politikou.

Rok 1945 však znamenal obrát v cílech a programech socialistických stran. Socialisace výrobních prostředků, t.j. maximální program socialismu, stala se razem nejbližším a snadno dosazitelným cílem. Tradiční socialnereformní politika byla vystrídána politikou etapové socialisace. T. zv. umírněný socialismus odesel nenávratně do historie, a socialistické strany, chtěly-li zachováti své oprávnění na další socialistickou existenci, musily volky nevolky vstoupiti na cestu maximálního programu. To, že se na tuto cestu vydala také i nesocialistická čs. strana lidová, která se aspoň slovy hlásila ke křesťanské sociální nauce, je pouze jednou ze smutných stránek dějin politické slepoty a zbabelosti.

Nemůže proto v naší době býti socialismus « umírněný », « humanitní » a « demokratický ». Neboť je to vsměch demokracie a humanity, postavíme-li člověka pod doživotní kuratelu statních dozorců, od kolébky až do hrobu. A to právě je maximální program všech socialistických stran, program, jenž je dnes bezprostředním cílem a nejbližší metou socialistických snah. Co je však příčinou toho, že se socialnereformní usilí a nesporné sociální citění u mnohých socialistů zvrhlo v program zotročení

člověka socialistickým státem? Odpovídáme : *Je to bludný názor na poměr mezi jedincem a kolektivem.* Když odmítali papežové i ten t.zv. umírněný socialismus, a to v době, kdy ještě uplatňoval ryze reformní snahy, bylo to proto, že si byli dobře vědomi hlubokého rozdílu mezi společenskou naukou socialistickou a naukou křesťanskou. (166) Podle křesťanského učení má společnost všemi svými zařízeními sloužit a napomáhat jednotlivci, aby mohl svobodně dosáhnouti svého posledního cíle. Toto pojetí vyplývá z názoru na člověka jakožto bytost svobodnou a povolanou k nadpřirozenému štěstí. Než každý socialismus je založen na představě člověka, coby složitě chemické sloučeniny a tvořícího společnost na nepodobnou železobetonové konstrukci podle pečlivě uváženého planu. V takovéto společnosti nemá ovšem jedinec svou absolutní hodnotu, nýbrž pouze hodnotu relativní, podle toho, jak je užitečný pro společnost při realizaci těch nebo oněch úkolů. Toto pojetí vztahu mezi společností a jedincem vychází z předpokladu neexistence metafysické svobody člověka stejně, jako na př. nemá svobodu mravenec, jenž vytváří ideální socialistickou společnost mravenci-praťe proto, že je to jen mravenec a nemá nesmrtelnou duši.

c) *Zapomenutá tragédie.*

V románu « Bratři Karamazovi » od F.M. Dostojevského vypráví Aljoša Karamazov o ubohém chlapci-sirotkovi, kterého jeho poručník a učebný pan nemilosrdně bil a týral hladem. Malý chudáček neměl nikde zastání, jen se občas zavřel na záchodě, poklekl a spínáje ruce, septal

(166) « Socialismus nemůže být uveden v soulad se zásadami katolické Církve » ... « Nikdo nemůže být zároveň dobřým katolíkem a pravým socialistou ». (Quadragesimo anno, 1931)

v placi « Bozinku muj, Bozinku !... » Aljosa se pak tazal, zdali ma svet pravo na existenci, kdyz nevinné dite musi takto trpeti.

V nasi dobe se vsak odehrava pred ocima celého sveta skutecna, nikoliv romanova tragedie 30.000 reckych deti, jez byly nasilim odnaty svym rodicum a zavlečeny do socialistickych zemi za zeleznou oponou. Tam je soudruzi « prevychovavaji », aby se nich stali bolsevicti janicari, kterym neni nic svaté, ani otec, ani matka, ani vlast. Nestastné recké matky se marne domahaji svych deti. Pred nekolika roky vznesla recka kralovna upenlivou prosbu k svetovému tisku, aby podporoval volani reckych matek. Avsak uloupené deti jsou porad v zemich socialistického otroctvi.

V Americe trestaji kradez deti elektrickou zidli. Jakého trestu pak zasluhuji nejen ti, kdoz uloupili 30.000 deti jejich matkam, nybrz také oni, kteri dali podnet k tomuto zlocinu a odmitaji uloupené deti vratit?

Americti gangsteri cini tak proste z duvodu, aby vydirali na rodicich vykupné. Avsak statni gangsteri za zeleznou oponou porusuji vsechna prava lidska a bozska ve jménu socialistické ideologie. A kdyby jen mohli, ukradli by vsechny deti na svete ve jménu téže ideologie, která za nejvyssi hodnotu prohlasuje pravo socialistického statu na celého cloveka, na jeho telo i dusi, na jeho praci i volny cas, na jeho zaliby i nejvnitrnejsi myslenky. V knize « Zvolil jsem svobodu » popisuje Viktor Kravcenko jednu partajni cistku, kde byla vyhozena ze strany clenka proto, ze se nedala rozvésti se svym muzem, jenz byl ve vazbe NKVD. Kdyz namitala, ze svého muze miluje, propukl cely sal ve smich, jelikoz ve SSSR musi byti oddanost Strane nekonečne vetsi nez laska k manzelovi nebo k rodicum. Zminili jsme se jiz vyse, ze v jednom sovetském meste postavili dokonce pomnik komsomolci

Pavlu Morozovovi, ze osobne udal svého otce pro « kontrarevolucni smysleni ». V Ceskoslovensku se pred 3 roky konaly t. zv. detské manévry, jichz se zucastnilo na 3.000 deti. Théma — « odhaleni protivladniho spiknuti ». Deti prohledavaly pole a lesy a udavaly statni bezpecnosti osoby, s nimiz navazovaly rozhovor o politice a pojaly podezreni, ze by ten clovek mohl miti nesocialistické nazory a byti tudiz ucastnikem piklu proti vlade.

Co bude z techto deti, az vyrostou? Budou z nich snad verni komunisté, snad i obetavi stachanovci a brigadnici, ale docela jiste to budou jinak naprosti nicemové, kteri v nicem nezadaji onomu sovetskému vyvrhelovi, jenz udal vlastniho otce. Duse techto deti byly ukradeny a zmrzacený socialistickym statem, a tato kradez detskyh dusi je stejne odporny zlocin proti svatému pravu rodicu jako loupez lidickych deti nacisty a deti reckych marxobandity.

A téhoz odporného zlocinu proti prirozenému pravu, které je samym Stvoritelem vepsano do lidského srdce, dopousteji se vsichni ti, kdo popiraji pravo rodicu na deti a hlasaji, ze deti patri statu, kdo uskutecnuji statni monopol na deti a jejich vychovu, kdo popiraji pravo rodicu posilati své deti do skoly nabozenské, kdo u nas r. 1945 zrusili a znicili nabozenské skolstvi na Slovensku, kdo pripravovali v dobe neslavné Narodni fronty zakon o t.zv. jednotné statni skole, aby byly pak ukradené detské duse zmrzacený ve jménu socialisticko-materialistické ideologie.

A co rici o lidské, intimni strance tragedie reckych deti? O jejich ubohych matkach? Na uloupené deti zapomenou casem jejich byvali kamaradi, snad zapomene na ne i jejich rodné okoli, kde se narodily a vyrustaly, zapomnel na ne i svet v neustalém privalu novych tezkych starosti. Jejich matky vsak nikdy nezapomenou a jejich slzy nikdy nevyschnou. V jak bidné dobe, v jak bidném svete zijeme !...

Kapitola sedma :

KRESTANSKA DEMOKRACIE

a) *Podstata demokracie.*

V jednom emigrantském neokomunistickém časopise byl uverejnen clanek « Demokracie a systémy », ⁽¹⁶⁷⁾ kde se pojem demokracie tak beznadejne zamotava, ze ctenar nakonec vubec ztraci orientaci a kriteria. Zakladni mysenka clanku je, ze « demokracie, — a v tom je zasadnim protikladem ke vsem totalitam — nezna a nemuze znati zadnou vyslapanou cestu do raje... Jako demokrat mohu a musim byti podle okolnosti, mista a casu, liberalem, socialistou, vlastencem, krestanem... Demokraticka koncepcie nemuze byti vycerpavajicim navodem prakticko-technickym; musi se omeziti na apologii svobody v nejsirsim slova smyslu ».

Je priznací, ze v tomto clanku pri vypoctu zakladnich smeru, které jsou podle mineni autorova slucitelné s demokracií — liberal, socialista, vlastenec, krestan — neni uveden také marxismus. Bud tedy nepoklada autor marxismus za smer demokraticky, anebo naopak, klade jej do systému demokratickych a zahrnuje marxismus do pojmu socialismu. Pak by ovsem mel pro vetsi jasnost vyjmenovati — liberal, socialista, marxista, vlastenec, krestan — a tak bychom meli ideovy odlitek nasi byvalé Narodni fronty doma a jejího amerického epigonu v exilu.

Tvrzení, ze demokracie nemuze miti « zadnou vyslapanou cestu do raje », je nutno nejprve ocistiti od zbytecného pathosu a prednésti je formou strizlivou a

(167) « Skutecnost », r. 1950.

poněkud vedectejši. Pak by se tato these dala formulovati takto demokracie nema nic společného se svetovym nazorem lidi, demokracie neni konkretni program ideí a cinnosti, demokracie neni cesta k správnému a spravedlivému spolecenskému radu, nybrz je to pouha forma, ramec, kde se svobodne stretavaji ruzné politické ideologie a svetové nazory. Jinymi slovy, demokracie je diskuse.

Zeptejte se kteréhokoliv naseho cloveka, co je to vlastne demokracie, a vsadime se, ze uslysíte jednu z techto odpovedi : demokracie je diskuse; demokracie je vlada lidu; demokracie je podrobeni se vetsine; demokracie je parlamentarismus. Nejcastěji vsak uslysíte v odpoved, ze demokracie je diskuse.

Ale ovsem — v demokracii musi byti svoboda slova a tisku, musi byti diskuse, o tom neni sporu. Diskuse patri do demokracie, avsak nemuzeme tvrditi, ze demokracie «je» diskuse. Je to stejné, jako by nekdo tvrdil, ze tyfus «je» horecka — horecka nesporne patri k tyfu, avsak tyfus neni jen horecka, horecka je pouze jeden z priznaku, nikoliv vsak podstata tyfu. Podobny pomer je téz mezi demokracii a diskusi. Vzdyt z kazdé diskuse musi nakonec vyplynouti nějaké rozhodnuti, které nekdy je správné a spravedlivé, ale ne vzdycky. I po té nejdemokratictejsi diskusi muze byti ucineno rozhodnuti nespravedlivé, ba i zlocinné, coz prece neni nikterak « demokratické », ztotoznujeme-li demokracii se spravedlnosti a humanismem. Neni tedy sam fakt svobodné diskuse podstatny znak demokracie.

« Demokracie je vlada lidu ». Zalezi-li vsak demokracie v pouhé okolnosti, ze vladne « lid », nevidime duvodu, aby tato vlada lidu byla eo ipso vzdy humani a spravedлива. Sokrates byl zlocinne odsouzen athénskym svobodnym lidem, a svobodny rimsky lid volal « Christianos ad leones » (hodte krestany lvum !). A kdo se odvazi tvrditi,

ze rasové zákony byly v Norimberku vyhlášeny proti vůli tehdejšího německého lidu? A nebyl-li z vůle lidu ukrizován Kristus?

Kde je pak demarkacní čára mezi demokracií (vládou lidu) a ochlokracií (vládou luzy)? V kulturních státech jsou přece soudní pravomoc a výkon práva vynaty z bezprostředního rozhodování « lidu »; naopak, v kulturních a civilisovaných státech dbá státní moc pečlivě, aby soudní procedura byla účinně zabezpečena před možnými vlivy ulice, a nic na tom nemění ani okolnost, že soudcové mohou být třeba voleni občanstvem. Kde však je záruka toho, že vláda lidu nemůže napachati zločiny proti lidskosti? Tedy ani vláda lidu není o sobě podstatný znak demokracie.

« Demokracie je vláda většiny ». Hlasování má tedy být onen kouzelný prostředek, který vždy zaručuje vítězství pravdy a spravedlnosti? Tento naivní názor nemůže ovšem obstát ani okamžik. Hlasování o nějaké otázce může mít pouze jedno morální oprávnění a jeden smysl je to prostě mravní závazek každého hlasujícího, že v případě, když bude přehlasován, nechopí se zbraní a nebude chtít prorazit se svým míněním násilnými oprávněnými prostředky. Hlasování je proto pouze menší zlo než občanská válka, která je nepochybně zlo veliké. Žádným hlasováním se však nemůže vyjevit pravda, nýbrž pouze to, že se hlasující předem dohodli, že se v dané věci bude postupovat tak nebo onak, podle výsledku hlasování.

Dále. Kdo vlastně má hlasovat? Tato otázka je aktuální i v naší době všeobecného hlasovacího práva. U nás na př. sly k volebním urnám r. 1946 již osmnáctileté děti, což všechny strany Národní fronty vyhlášovaly za vrcholnou vymoženost demokracie. Možná, že se jednou za nejmodernější vymoženost demokracie bude pokládati volební právo třeba čtrnáctiletých nebo i dvanáctiletých dětí. Mají-li

na pr. v socialistickém Rusku již dvanactileté děti právo na to, aby byly soudně zastřeleny, proč by také neměly mít hlasovacího práva?

Záleží snad podstata demokracie v parlamentarismu? Nikdo ovšem nebude popírat, že parlament patří nezbytně k demokracii. Parlament buď dává, nebo nedává důvěru vládě, je strážce ústavy a tak dále. Vzpomínáme si však často na ono shromáždění lidu na Staroměstském náměstí v Praze v sobotu 21. února 1948, kdy Gottwald prohlásil « Vládní krizi zaviněnou demisí 12 ministrů, rozřešíme, a to ústavně a demokraticky ». A skutečně « rozřešili ». Nová vláda t. zv. obrozené Národní fronty se představila ústavodárnému Národnímu shromáždění, jak se v demokracii sluší a patří, a 230 přítomných poslanců, zvolených ve všeobecných, přímých, tajných a poměrných volbách demokratickým lidem od 18 let, jednomyslně odhlasovalo důvěru této nové vládě. Všechny náležitosti demokratické byly tehdy vzorně zachovány : pěkná diskuse, přítomnost srdnatých zákonodárců vyjadřujících « vůli lidu », důstojný průběh hlasování - ale lid, v jehož jménu se ono dojmavé hlasování vykonalo, razem ztratil svobodu. Nyní sedí mnozí z těchto hlasovatelů v exilu a stále dumají nad tím, jak se to vlastně stalo...

Představme si, že někde v okolí Jizního pólu objevili tři cestovatelé ve sněhu ležící hodinky. Jeden z cestovatelů praví je to zřejmý důkaz, že tady byl člověk. Druhý : to vůbec není důkazem přítomnosti lidí v tomto koutku světa, neboť tyto hodinky vznikly samocinným vývojem hmoty. Třetí zase tvrdí : Nerikam, že hodinky vznikly samy sebou, protože nemám pro toto tvrzení důkazu; avšak ani opačné tvrzení, že hodinky byly ude-

lany clovekem, není vedecké, jelikož svými smysly poznávám pouze, že hodinky mají císelník, pero a kolečka, že váží tolik a tolik, že tikají, když natahneme pero, neznáme však vlastní podstatu těchto hodiněk, a tudíž nemůžeme vědecky dokázat ani jejich samostatný vznik, ani to, že byly někým udělány.

To vůbec není zert, nýbrž veskera filosofie v kostce, prvními lidmi počínaje až do naší doby. Existují ovšem nespočetné filosofické odstíny a kombinace, v podstatě však byly odjakživa tři hlavní světové názory, o něž lidé vždy bojovali : 1) theismus, 2) atheismus, 3) « já neríkám tak ani tak », kterýžto názor se od konce 18. století nazývá kantovským kriticismem. Kriticismus učí, jak jsme už viděli výše, že nemůžeme poznati pravdu o světě, jaký je ve skutečnosti, nemůžeme proto ani dokázati, ani vyvrátiti existenci Boha a nesmrtelné duše. Neexistuje pak absolutní měřítko mravních a společenských hodnot. Jeden německy spisovatel kantovské doby ⁽¹⁶⁸⁾ zpopularisoval filosofii kriticismu ve známé povídce o třech prstenech. Jeden otec měl tři syny, které miloval všechny stejně. Měl vzácný prsten a byl na rozpacích, komu ho má odkázati. Dal tedy udělati dvě věrné napodobeniny a pak podělil prsteny všechny své syny — necht si každý mysli, že má ten pravý prsten.

Ona povídka o třech prstenech, i když nevystihuje celou myšlenkovou akrobacii kriticismu s jeho libovolným a z prstu vycucaným rozdělením jsoucna na svět, jaký se nám jeví (fenomen), a svět, jaký je ve skutečnosti (noumen), je nicméně jakoby usita na citovaný článek — « Jako demokrat mohu a musím býti liberálem, socialistou (marxistou?), vlastencem, křesťanem, » jelikož pryč « demokracie nemůže býti vycerpávajícím návodem prak-

(168) G. E. LESSING : « Nathan der Weise ».

ticko-technickým ». Cili : nemuzeme s vedeckou jistotou poznati demokracii, jaka je ve své podstate, a musime se proto spokojiti s tim, jak se demokracie projevuje v daném miste, v daném case a za danyh okolnosti. Necht si proto liberal, socialista, vlastenec a treba i holubar myslí, ze je držitelem té nejpravdivější pravdy o demokracii. Necht si treba myslí, ze jeho prsten je pravý, zase ten druhý si muze mysliti, ze ten jeho je jediný pravý. Hlavní však je, ze si vsichni vzajemne dosvedci, ze jsou demokraté, a budou pak diskutovati, hlasovati, zastupovati lid a vladnouti v jeho jménu. « Ja demokrat, ty demokrat », my se dohodneme, ze se musime dohodnout, a pak treba zaprodame narod-jen když demokraticka forma bude zachovana. Demokracie v tomto pojetí je pouze volná hra sil a arena zápasu politických stran o moc-patrne jen tech politických stran, které samy o sobe rozhodly, ze jsou demokratické, kdežto o jiných stranách zase rozhodly, ze demokratické nejsou, jako tomu bylo na pr. za éry naší Narodní fronty. Takovéto pojetí demokracie nevylucuje, ze v prípade nové konstelace politických sil mohou byti některé drivejší zákony, narizení a usnesení odvolany, v souhlase s nové vyjadrenou « vůlí lidu ». A ted si predstavme, ze by pomoci vselijakých volebních triku obdržela parlamentní vetsinu strana, jez ma ve svém programu totalní socialisaci a diktaturu proletariatu, a ta by pak znemožnila jednou provždy jakoukoliv změnu právního stavu nastoleného onou stranou. Staci se jen podivati na to, co se deje u nás doma, kde se komunisté pevne zabezpecili před každým pokusem o zvraceni mocenských pomeru ve state ! A co by se stalo, az by po návratu domu získala absolutní vetsinu strana, jez ma navlas stejny marxistický program jako KSC, ale jen se jinak jmenuje ? Klademe otázku patri politická strana

s marxistickým programem vůbec do demokratického
mirného spoluziti tří prstenu ?

* * *

Z oněch tří prstenu byl konec koncu jen jeden pravý, kdežto ostatní byly přece jen pádělky. Každý klenotník by však ihned rozeznal, který prsten je pravý, třeba podle toho, jak reaguje na chemické kyseliny a pod. Stejně tak můžeme bezpečně rozeznat, který systém demokracie je pravý a který je pádělka, aplikujeme-li na reaktiv základních a nepopíratelných hodnot, jejichž jestvování nemůže oddiskutovati žádný liberalistický tlach.

Aby bylo jasno : K demokracii ovšem nezbytně patří diskuse, hlasování lidu a parlament, to všechno však není *podstata* demokracie, nýbrž pouhá *masinerie* pro uplatnění této podstaty. A co je ona podstata ? *Je to člověk a jeho práva* (169).

(169) Sv. AUGUSTIN « De civitate Dei » (Mesto Boží); Sv. TOMAS AKV. : « Summa », cit.; ENCYKLIKY « Diuturnum illud », « Quod apostolici menuris », « Rerum novarum », « Grave de Communi », « Charitatis Christi », « Mit brennender Sorge »; Dr. Alfred FUCHS : « Kurs křesťanské statovedy », Propaganda, Praha; Bedřich VASEK : « Rukověť křesťanské sociologie »; P. Dr. F. KRUS S.J. : « Rozprawy », ročníky 1936-1938, komentáře k encyklikám Quadragesimo anno a Divini Redemptoris; V. CATHREIN S.J. « Moralphilosophie », cit.; *Universita cattolica del Sacro Cuore*, Milano : « Il XL anniversario della enciclica Rerum Novarum (clanky nejvýznamnějších katolických sociologů a filosofů naší doby, italsky, německy, francouzsky a anglicky), Milano, « Vita e pensiero », 1931; Karl VOGELSANG : « Gesammelte Aufsätze über sozial-politische und verwandte Themata », Augsburg, Hutler, 1886; N. ARIÈS : « Le sillon et le mouvement démocratique », Paris, Nouvelle Librairie Nationale, 1910; *Union internationale d'études sociales*,

Clovek byl na svete drive nezli stat. Stat vznikl proto, ze clovek tihne celou svou prirodzenosti k zivotu ve spolecnosti jinych lidi a ze pozaduje od spolecnosti, aby splnila ukoly, na nez nestaci jedinec ani jeho rodina. Clovek vytvari rozmanitou radu spolecenskych svazku, nucenych i dobrovolnych, s ukoly a funkcemi nizsimi i vyssimi, a vytvari téz stat, jakozto spolecnost dokonalou, jez ma nebo ma miti vsechny potrebné prostredky pro splneni svych cilu, jako na pr. ochrana zivota, majetku a cti obcanu, vykon spravedlnosti, ochrana pred vnejsimi neprateli, atd. Prvotni je vsak clovek a jeho prava vyplyvajici z jeho lidské prirodzenosti. Stat je pro cloveka, a ne naopak. Porusuje-li stat prirodzené pravo cloveka, prestava byti pravnim statem a stava se « pelechem lupicu », jak pise sv. Augustin v « Meste Bozim ». Nespravedlivé zakony, porusujici prirodzené pravo cloveka, nejsou jiz zakony, nybrz je to statni banditism, i kdyby byly radne odhlasovany parlamentem a vyhlaseny se zachovanim vseh pravnickych nalezitosti. Prikladem

Malines « Code social. Esquisse d'une synthèse sociale catholique », Paris, Spes, 1927; S. GHELFAND « Dialekticky materialismus », cit.

Pro ty, kteri hodlaji venovati se hlubsimu studiu otazek krestanské demokracie, doporučujeme tyto knihy :

Robert KOTHEN « L'Enseignement social de l'Eglise », Loewen, 1949; Johannes MESSNER : « Das Naturrecht. Handbuch der Gesellschaftsethik und Wirtschaftsethik », Tyrolia-Verlag, Innsbruck, 1950; Hermann SACHER : « Staatselexikon der Görres-Gesellschaft », 6. svazku. 5. vydani Herder, Freiburg, 1926-1932; Oswald v. NELL-BREUNING S.J. und Hermann SACHER : « Wörterbuch der Politik », Herder, Freiburg, 6. svazku; pojednava o krestanské nauce o spolecnosti, krestanské statovede, otazce socialni, hospodarském rade a zenské otazce; Otto SCHILLING : « Die Staats- und Soziallehre des Hl. Thomas von Aquin, Hueber, München, 1929.

takového statního banditismu byly u nás presidentské dekrety znarodnovaci, zrušení náboženských škol na Slovensku, « velké » i « malé » dekrety, jež vydaly tisíce nevinných lidí na pospas komunistické luze, a všechna ta bezprávi a hanebnosti, jejichž svědky jsme byli a jsme dodnes. A celá demokratická masinerie, s její diskusí, « vůli lidu » a parlamentarismem se dnes zneužívá ve statních otrokarnách za železnou oponou pro zničení přirozených, svatých a nedotknutelných práv člověka, pro poplívání jeho lidské důstojnosti a pro zhanobení obrazu Božího v jeho nesmrtelné duši !

Základní hodnota společenského řádu je lidská osobnost a osobní poslání každého jedince. Tato základní hodnota má svůj původ v Tvurci, protože On povýšil člověka nad ostatní tvorstvo a nad celou ostatní přírodu. Každý člověk má bezprostřední vědomí svého přirozeného práva, jehož vnitřní odůvodněnost je naprosto zřejmá, jako je pro každého z nás zřejmé, že existuje.

Co je tedy demokracie ? *Demokracie je takový systém, v němž jsou práva jednotlivce institucionálně zabezpečena.* To je podstata demokracie. Demokracie není « vláda lidu ». Demokracie je vláda lidství, a všechnen aparát parlamentarismu, diskuse a voleb je pro kocku, nemůže-li tuto vládu lidství a ochranu lidských práv zajistiti. Nepomohou tu nejkrásnější ústavy a nejvýmluvnější preambule : Což není svoboda občanů « ústavně zaručena » v Sovetském svazu nebo CSR ?

Demokracie může býti zachráněna pouze tehdy, když bude obnoven přirozený řád, když bude stát člověku sloužiti a přestane člověka zotročovati. Když bude stát zbaven všemohoucnosti a zaujme své přirozené místo v stupnici lidských hodnot. To je nejzákladnější problém naší doby. A to se může uskutečniti jedine v nadstatní mezinárodní organizaci.

Nevíme dnes, jak bude politicky vypadat Evropa za deset nebo dvacet roku, zdali budou existovati celní a jiné hranice mezi evropskými státy příp. federacemi a konfederacemi států, nebo zda bude zřízena ústřední evropská vláda. Avšak je nevyhnutelně třeba, aby v rámci nadstátní mezinárodní organizace byl zřízen Nejvyšší soudní dvůr, jenž by na základě přesně formulované kodifikace lidských práv zkoumal každé nařízení a každý zákon národních parlamentů a vlád, zdali neporušují práva člověka, a jenž by zrušil takové protizákonné zákony, případně by i nařídil sesazení oné vlády a vypsal nové parlamentní volby. Vykon práva by musil býti zajištěn mezinárodní armádou. Tázete se : vždyť by to znamenalo pronikavé omezení státní suverenity ?

Ano. Avšak již norimberský proces s nacistickými vůdci prokázal, že ve svědomí moderního člověka ustupuje právo státu před právem člověka. Norimberský tribunál kategoricky odmítl obhajobu obviněných nacistů, když se dovolávali povinnosti plnit rozkazy státní moci. « Neměli jste práva plnit nemravné a nelidské rozkazy ! », tak zněla odpověď soudce. Ani stát nesmí pachati zločiny proti lidskosti ! (170) Evropský soudní dvůr je proto jediným uskutečněním myšlenky účinné ochrany demokracie a lidských práv.

Když se tedy v některém národním státě usnese třeba 51 % nebo i 99 % parlamentních poslanců o tom, že napříště již nesmějí občané vyrábět svými výrobními prostředky, že nesmějí zaměstnávat lidi a přijmouti zaměstnání u soukromého podnikatele, a že rodiče nes-

(170) « Zadné t. zv. státní zájmy a zadné t. zv. požadavky občanského blaha nemohou ospravedlnit opovržení k lidské důstojnosti a porušení základních lidských práv » ! (Sv. Otec Pius XII. v proslovu 26. září 1945).

meji posilati své děti do škol náboženských, nebo ze se zřizují koncentrační tábory pro politické odpurce a pod., pak by mohl Evropský soudní dvůr anulovati tato usnesení jakozto odporující lidským právům. Nebot' o lidských právech přirozených nelze hlasovati — lidská přirozená práva tvoří základ každého lidského spoluzití, a nebyt práva přirozeného, nebylo by ani státního zákonodárství a práva pozitivního. Neomezená suverenita státu, jenž spatruje smysl své existence jen ve svém výsostném postavení, je dnes v příkrém rozporu s jeho vlastním posláním služby člověka. Je proto třeba vrátiti stát jeho pravému účelu. A to se může uskutečniti jen zřízením nadstátního soudního dvoru.

Teprve takto zajištěná demokracie bude skutečná demokracie kde povládne lidskost. Pak bude naprosto jedno, zdali vcele státu je monarcha, nebo volený prezident republiky, a také, zdali v některém evropském státě půjdou volici k urnám již od osmnácti let nebo až od čtyřiceti. Evropský soudní dvůr není utopie. Avšak utopie je představa, že dnesní, nicím neomezená suverenita státu, potrvá i v budoucnosti.

b) *Den druhý*

Čas se nachyluje a válečná litice ce blíží. Jsme nyní v předvečer velkých událostí, od nichž bude záviseti tok lidských dějin v budoucích staletích. Bude to trpka a pravděpodobně i dlouhá doba, doba zrodu nového života, den první, jenž bude zapsán v analech lidstva ohněm a mečem. Cela města a krajiny zmizí s povrchu země, a ti z nás, kdož se ještě vrátí domů, neshledají se již snad s těmi, které opustili po unorových dnech hanby a ponížení. Narodí však zůstane a bude zít. A je povinností nás, kteří jsme utekli ze země socialistického rábství do svobody, abychom

jiz tady v exilu nacrtli jasny obraz toho, co bude treba uciniti v osvobozené vlasti, az pomine prvni den a nastane den druhy, obdobi nového budovani zivota doma.

Shledame se se znicenym hospodarstvim a s rozvracenymi zaklady narodniho spolecenstvi. Vybudovali jsme drive dustojny standart svého zivota kvalifikovanou praci, prestoze jsme kontinentalni zeme, bez primého pristupu k mori a bez vlastnich zdroju dulezitych surovin. Kupovali jsme potrebné suroviny v cizine, zpracovali jsme je doma a hotové výrobky jsme zase prodali do ciziny. Byli jsme kulturni a pokroková zeme a nedilna soucast zapadniho sveta krestanské civilisace. Avsak dnes jsou vsechny prirodzené spoje naseho hospodarstvi umele zpretrhany a zniceny. Byla to nejprve socialisace podniku od 500 zamestnancu vyse a mnohdy i nize, pak socialisace od 50 zamestnancu, a nyni socialisace totalni, jez rozvratila nase hospodarstvi a narodni praci, takze musila dnesni vladnouci luza u nas nariditi otrockou praci, aby mel prumysl aspon uhli a jiné hmoty nezbytné pro vyrobní cinnost.

Je nepochybné, ze obnoveni naseho hospodarstvi bude zivotne dulezitym ukolem, protoze lidé musi predevsim jist a pit, oblékati se, bydlet a jezdit do prace. Je taktéz nepochybné, ze soukromé podnikani je neporovnatelne vykonnejsi nez kterakoliv forma hospodarstvi socialistického, a ze by dovedlo pomerne v kratké dobe — ovsem s pomoci mezinarodnich uveru a dodavek surovin — uvést výrobu do normalniho chodu. Se stanoviska ciste hospodarského nemuze byti ani stinu pochybnosti o tom, ze bezvyhradna svoboda hospodarského podnikani ucinne zmnozuje výrobu statku a sluzeb, zlepсуje jakost zboží a zlevnuje ceny. Jenomze otazka obnovy nasi vlasti, otazka programu druhého dne, neni pouze problém hospodarsky. Hospodarstvi neni primérni cinitel, který urcuje raz

ostatních složek národního života, jako také nebylo nikdy v dějinách lidstva; hospodářství bylo vždy výslednicí politiky, kultury, techniky, náboženství zeměpisné polohy a pod., nikoliv původní faktor, jak by nám chtěla namluviti marxistická škola historického materialismu. Staci se jen podívat na to, co se děje za železnou oponou: vůdci, průměrní občani, jenž určuje celou skladbu života, tedy také hospodářství, je tam idea — socialismus. Této myšlence jsou tam obětovány lidské osudy a všechen materiální i duchovní život. Hospodářství bylo vždy pouze odrazem toho, jak si lidé představovali smysl a účel života. Když znemožňovaly přísné cechovní předpisy cenovou soutěž ve svobodných městech ve středověku, bylo to proto, že lidé byli tehdy přesvědčeni, že honba za větším ziskem není záslužná z hlediska věčnosti. Vydríusky liberalismus z konce 18. století a ze století minulého nevznikl proto, že byl vynalezen parní stroj. Kdyby byl parní stroj vynalezen v gotickém středověku, nikdy by nezpůsobil vznik a rozvoj liberalistického kapitalismu, protože lidská mentalita a světový názor byly tehdy jiné než v době poreformací (171).

Ti, kdož zadají z důvodu jen a jen hospodářských návratků neomezené soutěži, dále nezasahování státu do hospodářských záležitostí, odbourávání « sociálních břemen », neomezenou svobodu podnikatele a pod., jsou vlastně historickými materialisty stejně jako ti, kteří vládnou a rozhodují v podnicích socializovaných. Obvinujeme-li my komunismus, komunismus zase obvinuje nás. Vrhá

(171) H. BELLOC : « Otrocký stát », cit.; E. NYS : « Les théories économiques en moyen-âge », Paris, 1898; V. BRANTS : « Les théories économiques aux XIIIe et XIVe siècles », Paris, 1895.

nam do tvare hroznou hospodarskou bidu ve tricatyh letech, kdy umrela prace a statisice delniku hladovely i s rodinami. Kdy pracovaly sedrené matky za 30 - 40 korun tydne a jeste byly rady, ze maji aspon tento bidny vydelek, protoze za branami tovaru cekaly zastupy nezamestnanych. Kdy vymahali zamestnavatelé na statu ruzné danové ulevy pod hrozbou, ze zavrou své podniky a propusti delnictvo. Kdy byly obchody plny dobrého a levného zboží, ale pred vyklady stali nezamestnani, jejichz jedinym prijmem byla desetikorunova zebracenka, jednou za tyden...V druhé polovine let tricatyh byla jiz u nas hospodarska krise prekonana, avsak nase delnictvo ji nikdy nezapomene, protoze to nebyla tenkrat jen bida materialni, nybrz i rozbité rodinné svazky, zhorseni zdravotního stavu a moralky mladeze, jakoz t znicené zivotni nadeje celych generaci. A musime konstatovati, ze vetsina podnikatelské vrstvy u nas neprojevovala tehdy nijak zvlastního pochopeni pro stradajici bez vlastni viny nezamestnané a ze velmi casto jim trpce vytykala i tu desetikorunovou zebracenkou. Nas delnik neni ovsem naivni a dobre vi, ze sa svuj dnesni vydelek nekoupi ani polovinu toho, co kupoval kdysi, pokud byl zamestnan; vi rovnez, ze znarodnena vyroba jde vzdy nutne od deseti k peti. Je-li vsak nekdy proti soukromému podnikani, neni to proto, ze je zasadni socialista, nybrz proto, ze se proste obava ztraty zamestnani a existence. Vi, ze je socialistickou vyrobou zotrocen a ze se v socialismu nikdy nedozije slibovaného blahobytu, ponevadz se blahobyt musi vyrobiti odbornou praci pod odbornym vedenim, coz je v socialismu nedosazitelné. Lpi-li presto na znarodneni, je to jen z toho duvodu, ze v nem spatruje jakousi ochranu pred vyhazovem a bidou z nezamestnanosti, a protoze byl po cela desetileti ohlupovan socialistickou propagandou a nevi, ba ani se nesmi dovedeti o tom, ze

existuje také jiné řešení dělnické otázky, řešení lidské a spravedlivé.

1) *Spravedlivá mzda*

Základ všech základů ve státě je dělný člověk a jeho existence. Materialisté liberalističtí i marxističtí hodlají rozřešit problém obnovení našeho národního hospodářství způsobem materialistickým, t.j. pouze s ohledem na výrobní a vlastnické zájmy. Pro jedny je to «totalní restituce», pro druhé je to zachování socialistického vlastnictví výrobních prostředků (172). Avšak člověk je při tom stále bit, je pouze věcí, «výrobní silou», jeho činnost je pouze zbožím na «trhu práce» — jaký to odporný název a jak je typický pro materialistickou mentalitu! — dále je «složkou výrobních nákladů» nebo «proměnným kapitálem» v názvosloví marxistickém. Avšak dělníková mzda není vůbec «složka výrobních nákladů», protože dělník má nesmrtelnou duši a není výrobní prostředek jako stroj nebo soumar! Dělník je naopak střed a účel veškeré výrobní činnosti, dělníková mzda je právě to, k čemu má směřovat výroba, *neboť prvním účelem každé výroby je spotřeba cíli vytvoření národního důchodu*. Podnikatel, jenž v době hospodářské krize snižoval dělníkovu mzdu, se nejčastěji vymlouval na nutnost, «snižování výrobních nákladů», ve skutečnosti však tím jen okradal národní důchod a ničil národní spotřebu, čímž ještě více prohluboval a zhoršoval krizi.

* * *

Vychozím bodem celého národního hospodářství se má stát *minimální mzda mladého svobodného nekvalifikova-*

(172) «Tribuna», červen 1951, Paříž.

ného delníka. Tato minimální mzda musí mít tyto tři hlavní náležitosti :

1) *Realnost*, t.j. kupní síla mzdy nesmí poklesnouti více než o určité, zákonem stanovené procento;

2) *Stalost*, t.j. národní smenné společenství je povinno svými všemi zařízeními udržovati stálou plnou zaměstnanost ve výrobě statků a poskytování služeb;

3) *Rodinný charakter*, t.j. mzda mladého svobodného nekvalifikovaného dělníka musí postačiti k tomu, aby se mohl oženiti a uživiti rodinu.

Nazyvám tuto zákonem zaručenou minimální mzdu mladého, svobodného, nekvalifikovaného dělníka *normální mzdou*.

Normální mzda se musí státi základnou všech hospodářských čísel ve státě. K této základní normální mzdě patří pak tyto přídatky :

- a) Kvalifikační, podle předběžné přípravy a vzdělání,
- b) Služebny, t.j. podle počtu odpracovaných let,
- c) Funkční, podle významu a odpovědnosti konané práce,
- d) Podle obtížnosti a nebezpečí práce,
- e) Konjunkturalní, t.j. podíl pracujících na zisku,
- f) Rodinné, podle počtu rodinných příslušníků.

Nesmesovat rodinné přídatky s rodinnou mzdou ! Rodinná mzda patří každému pracujícímu ⁽¹⁷³⁾, tedy i svobodnému, a její význam záleží v tom, že se svobodný dělník může na tu mzdu oženiti, kdežto rodinné přídatky patří jen těm, kdo musí ze svého pracovního příjmu živiti celou rodinnou příslušníky, na př. přestarlé rodiče, nezletilé děti atd.).

(173) « Quadragesimo anno »; P. dr F. KRUS S. J.; « Komentář k encyklice Quadragesimo anno », Rozpravy, 1936, Praha; S. GHELFAND : « Marxismus a křesťanský sociální reformismus », Pravda a Život, Praha, 1946.

Mzda ucedniku a mladistvych pracovníku budiz upravena zvlastnim zakonom.

2) *Soukromé podnikani, ne kapitalismus*

Je treba stale zduraznovati, ze hospodarstvi neni a nesmi se stati samoucelnym, nybrz ze musi byti poplatné cloveku, musi byt jen prostredek k vyssim lidskym cilum. Cilem statniku a politiku po osvobozeni musi byti vytvoreni takovych podmínek narodního společenství, aby mohl jedinec a jeho rodina nerusene splnit svůj životní úkol. K těmto podmínkám patří především hmotné zabezpečení občanů, tedy i spravedlivá mzda. Jak zabezpečiti tuto spravedlivou mzdu ?

Mzda prece neni jiného než pouze jiný výraz pro určitý souhrn hospodarských statků a služeb, které musí byti vyrobeny, aby pak mohly byti rozděleny. Je tedy třeba mít vykonné hospodarstvi, t.j. hojnou a kvalitní výrobu, pružné obchodní styky s cizinou a pohotový aparát distribuci. *Takové vykonné hospodarstvi muze byti vytvoreno jen soukromým podnikáním.*

Nehodlame se zde pousteti do podrobné analýsy přednosti soukromé iniciativy před podnikáním socialistickým, jednak proto, že o této otázce již je velká odborná literatura, jednak z toho důvodu, že skutečnost života jednoznačně prokazala neudržitelnost socialistického hospodárení. V CSR i v exilu operuje dnes levicácká propaganda tvrzením, že neúspěch znarodnění je pryč zaviněn přípravami na válku a že pryč družstva pracují lépe než soukromí obchodníci a řemeslníci (174). Avšak znarodněné podniky pracovaly špatně hned od počátku r. 1945, ačkoliv tehdy nevyrábely pro válku a přestože UNRRA vydatně poma-

(174) « Tribuna », srpen 1950.

hala surovinami, polotovary, lokomotivami a jiným zbožím. Nepochybujeme ovšem o tom, že komunistická družstva v CSR dodávají zboží lépe než soukromí remeslníci, z toho prostého důvodu, že státní rozdelovny surovin nepřidělují samostatným remeslníkům materialy pro výrobu ! Nejpadnější důkaz o neudržitelnosti socialistického hospodářství podal však sám Lenin svou « Novou ekonomickou politikou » (NEP). Ke konci r. 1920 po tříleté vládě komunistu a kolaborujících socialistu, panovaly v Rusku hlad a bída. Kdysi nejbohatší obilnice světa se stala jevištěm hrůzné bída miliónu. Valečný komunismus z let 1917 až 1920 vydrancoval všechnu výrobu až do poslední nitky. Lidé umírali zimou uprostřed nevycerpatelných ložisek uhlí a pojídali kůru se stromu, protože nebylo čím zasít nejuroodnější půdu na zeměkouli. Mnoho škod ovšem způsobila občanská válka, která zúrila v Rusku až do podzimu 1920. Avšak hlavní vinu na bídě národa neslo socialistické hospodářství. To není agitace, to konstatoval oficiálně sám Lenin na 8. sjezdu Sovětu v prosinci 1920 a na 10. sjezdu bolševické strany v březnu 1921. Lenin tehdy řekl : « Svobodná výroba a směna statku přivodí oživení hospodářství, rozhojní pracovní příležitosti, rychle zvýší produktivitu zemědělské práce a upevní ekonomické základy národního života » ⁽¹⁷⁵⁾. Resoluce 10. sjezdu bolševiku o přechodu k « Nové hospodářské politice » byla naprostou kapitulací socialismu před soukromou iniciativou. Tato resoluce byla nejvýmluvnější apologie soukromohospodářského systému, ještě snad výmluvnější, než proslula kniha Hayekova ⁽¹⁷⁶⁾, protože pocházela od nejfanatictějšího hlasatele socialisace ! A skutečně,

(175) LENIN : « Sobranije socinenij », Moskva sv. 20., str. 57-58.

(176) Hayek : « Světoznáma kniha " Der Weg in die Knechtschaft " ».

nekolik nasledujících roku byl v Rusku poměrný blahobyt, neboť jako zázrakem vytvořilo soukromé podnikání hojnost statku a služeb, až do r. 1928, kdy NEP byla zrušena a začala znovu radit přisera socialismu. Dnes spocívá socialistické hospodářství v Rusku na otročské práci 20 milionu lidských stínů...

Nesmíme však zamenovat soukromé podnikání s liberalistickým kapitalismem. Liberalismus, to je bezohledná, nicivá soutež a ubíjení malých podniků velkými, to je monopolní vláda kapitalistu nad dělníky a jejich osudem, to je vykorisťování člověka člověkem za blahovolné neutrality státu — « nocního hlídání práv » (177). Jakmile však přiznáme pracujícímu člověku právo na spravedlivou mzdu a stát uložíme povinnost toto svaté právo dělníkově zabezpečiti, je s liberalismem konec (178). Obvinuje-li socialismus liberalistický systém, je jistě v pravu. Avšak liberalistický systém není totožný se soukromou iniciativou ! Remeslné cechy ve svobodných městech ve středověku spocívaly sice na soukromohospodářském principu, nebyly však liberalisticko-kapitalistické (179). Ale socialismus sám není nic jiného než monopolní kapitalismus všemocného státu, jenž totálně vykorisťuje a vyssává dělníka, jako upír žijící z lidské krve. Rozhodujícím znakem pro kapitalistický řád není soukromé držení výrobních prostředků. Podstatným znakem kapitalismu je institucionální vykorisťování pracujícího člověka. Avšak dobré sociální zákonodárství může naprosto eliminovati

(177) Autorem výroku « Nachtwächterstaat » byl Ferdinand Lassalle (1825 - 1864), zakladatel socialistického hnutí v Německu. Papež Lev XIII. použil tohoto výroku v Rerum novarum.

(178) Karel ENGLIS : « Soustava národního hospodářství », Praha; též : « Hospodářské soustavy », Praha, 1947.

(179) K. MARX : « Kapital I ».

vykoristovani také v rámci soukromého podnikání. Pouze proti vykoristovani socialistického státu je občan bezmocný.

3) *Hospodarské inženýrství* ⁽¹⁸⁰⁾

Socialne-hospodarské úkoly státu nezáleží jenom v sociálním zákonodárství. Charakter moderní výroby je dán neustalým technologickým pokrokem, který pozmenňuje strukturu výrobního pochodu. Hospodarská krize let tricátých byla do značné míry způsobena mechanisací a racionalisací provozu, čímž byly z práce vyraženy statisíce a miliony pracovníků v celém světě (« technologická nezamestnanost »). Kvalifikovaný dělník, jenž ztratil práci proto, že ho nahradil stroj, nenachází již obvykle stejné zaměstnání ve svém oboru a musí se v nejlepším případě spokojit s méně placenou prací nekvalifikovanou kdekoli. Problém technologické nezamestnanosti, méně akutní v obdobích velkého zbrojení státu, se stává velmi nebezpečným zejména v letech mírové výstavby.

Je zřejmé, že výkonnost lidské práce, tedy i mzda stoupá s mechanisací a racionalisací provozu. 20 amerických stavebních dělníků vydělá s pomocí stroje, stojících půl milionu dolarů, více než 100 stejně kvalifikovaných

(180) PIUS XI : *Quadragesimo anno*; John Mainard KEYNES : « *The general Theory of Employment, Interest and Money* », London, 1936; Fred HENDERSON : « *Penezní velmoc a lidský život* », Praha; Jaromír NECAS : « *Za práci statisíců* », Praha; Josef MACEK : « *Cesta z krise* », tentýž : « *Operace na volném trhu* »; tentýž : « *Kam se poděly peníze ?* », Praha; tentýž : « *Sociální ekonomika* »; Silvio GESSÉLL : « *Die neue Wirtschaftsordnung durch Freigeld und Freiland* », 1916; Jan A. BATA : « *Budujeme stát pro 40 milionů lidí* », 1937; S. GHELFAND : « *Trochu filosofie peněz* », Rozpravy, 1936, Praha.

delniku u nás nebo v Jugoslávii, kde hlavní výrobní prostředky jsou krumpáč a lopata. Papež Pius XI. poukázal v Quadragesimo anno na to, že mnozí zaměstnavatelé neplatí svým dělníkům spravedlivou mzdu jen proto, že mají zastaralé a nevykonné výrobní zařízení, a důrazně propomíná podnikatelům jejich povinnost, aby v rámci svých možností drželi krok s technickým pokrokem doby.

Avšak problém spravedlivé mzdy je naprosto neresitelný v socialistickém státě. Socialistický stát, který je absolutní vládce nad svými občany, samovlastně určuje ceny, pracovní normy a mzdy. Ve státech svobodných se kupuje nový stroj tehdy, je-li jeho práce výhodnější se stanoviska finančního, než práce lidí — odtud i problém technologické nezaměstnanosti. Než v socialistickém státě je práce lidí vždy levnější než provoz a udržování drahého stroje. V socialistickém státě nestojí pracovní síly než to, co je nezbytně nutné k tomu, aby se jakž takž udržely při životě a síle — přesně podle analýsy autora « Kapitálu ». V socialismu není též nikdy nouze o pracovní síly — úředníci se poslou do dolu, holci a cukráři do zemědělství, pensisté a invalidé do průmyslu, studenti na brigády, koncentráky a tábory nucené práce stále otvírají pohostinně své brány pro nové příchozí, — a o pracovníky je postaráno. Socialistický stát sice « zaručuje » svým občanům « právo na práci » avšak tato záruka nic nepraví o tom, jakou práci zaručuje. Ztratí-li na pr. typograf, houslista nebo hodinář v socialistickém Československu své dosavadní zaměstnání a nenajde-li jiného místa ve stejném oboru, posle ho úřad práce na stavbu silnice, kde mu za pár měsíců tak zhrubnou ruce, že se po dobu několika let nebude moci vrátit k svému původnímu zaměstnání. Socialistický stát může zaručit svým občanům pouze « Leninův odkaz », což v důvěrné mluvě našich dělníků znamená lopatku a krumpáč. Avšak tábory otrocké

práce v socialistických státech znamenají nejen to, že socialistická výroba musí vyrovnavati svou nehospodárnost a neunosné výrobní náklady lacínými otroky, nýbrž také to, že celé obory hospodářství, kde byli tito lidé dříve zaměstnani, nyní nepracují, a že místo dřívejší výrobní činnosti byla tam nezaměstnanost zamaskována velkým počtem zaměstnanců, pro které nebyla práce.

Rovněž liberalistický stát není s to, vyřešiti problém nezaměstnanosti. Jak vyřešiti tuto otázku se stanoviska lidskosti a spravedlnosti?

Je zřejmé, že i v dobách t. zv. konjunkturalních, kdy výrobní křivka dosahuje svého nejvyššího vzepětí, existují v každé zemi statisíce a miliony občanů, normalně nezaměstnaných ve výrobě statků a poskytování služeb. Jsou to matky rodin, děti školou povinné i nepovinné, pensisté, nemocní a pod. Nad « nezaměstnaností » těchto lidí se nikdo v kulturním státě nepozastavuje-aspoň ne v době míru. A zejména s hlediska mravního ozdravení národa je tato « nezaměstnanost » zjevem pozeňnaným. (Ve státech socialistických musí ovšem pracovati na brigádách i matky rodin, školáci, pensisté atd.). Je však ve vyšším zájmu národního společenství, aby tato « nezaměstnanost » byla ještě prohloubena, na příklad povinná docházka do školy mohla by býti prodloužena třeba i o další dva roky, což by mělo přímo nedožitelné důsledky pro zvýšení kulturní úrovně národa, nemluve již o následcích sociálních a hospodářských. Všeobecné zkrácení pracovní doby, snížení věkové hranice sociálního pojištění, rozumná dan z racionalisace-to jsou další úkoly křesťanského a demokratického státu.

Avšak nejdůležitější úkol na poli sociálním a hospodářským bude státní korektivy soukromohospodářského systému. Stát je vyšší svazek, jehož úkolem je chrániti autonomní činnost nižších svazků, dobrovolných i nucených.

nych (rodina, spolky, obec, okres, zeme atd.) a jenz musi ucinne zasahovati pouze tehdy, kdyz cinnost nizsich organizaci nestaci. To je krestanské pojetí statu jakozto společnosti dokonalé. Stat nema proto zasahovati tam, kde pro splnění danyh úkolů postaci autonomní cinnost jedincu a nizsich organizaci. Je-li plná zamestnanost zabezpecena soukromou iniciativou, není důvodu k statnímu zásahu do soukromého hospodárství. Když však pro poruchy, nevyhnutelné v moderní výrobě, způsobené neustalým technickým pokrokem, jsou pracovníci vyřazováni z výroby, je primou povinností statu, aby ucinne zasáhl. Jsou to především velké veřejné investiční práce, dále preskolování nezamestnaných do jiných oborů výroby-vždyť stroje nejen berou práci lidem, stroje lidem také práci dávají (auto, rozhlas, letadlo atd.). Preskolování do jiných oborů výroby si ovšem vyzaduje času a ukládá statu povinnost vyřešit otázku hmotného zabezpečení preskolovaného a jeho rodiny. Kde vezme stat finanční prostředky k splnění těchto úkolů?

V prekladu do ekonomické mluvy znamená tento problém : soukromá hospodárska iniciativa zamestnává lidi a stroje a je s to, vyrobí národní produkt, který s pomocí dnešních výrobních method může objektivně postacit také pro ty, kdo se přímo nezúčastňují výrobního procesu. Se stanoviska výrobnosti a techniky je problém chudoby pro lidstvo navždy vyřešen ! Proto otázka, kde vezme stat peníze, pro velké investiční práce a preskolovací akce, je pouze otázka menové a finanční techniky. (181) Byli jsme svědky úžasného úspěchu Rooseveltova

(181) R. 1933 byl v rakouském Wörglu uskutečnen pokus s t. zv. ubytkovými penězi. Úspěch tohoto pokusu převyšil všechna očekávání. Podobný pokus, za vyloučení hotových peněz, se konal r. 1934 v Jablonci nad Nisou. Také tento pokus se setkal s naprostým úspěchem, avšak cs. vláda, na

« Nového udelu », videli jsme skvelé výsledky obratného manévrování švédské Riksbanky v době hospodarské krise, kdy švédská cedulová banka rozhojnila a zlevnila uver pomoci nakupu a prodeje statních a jiných prvotridních papíru; víme dnes, že modla každoročně vyrovnaného statního rozpočtu není než jen modlou. ⁽¹⁸²⁾ Nové myšlenky v ekonomické vědě, která se stává více a více vedou inženýrskou, hybají světem, na příklad myšlenka udržovacích nákladů na hotové peníze, o níž se příznivě vyjádřil sám John M. Keynes ⁽¹⁸³⁾ a která by znamenala uspokojivé rozřešení technických problémů spojených se subsidiárními zásahy státu do hospodarského života.

Křesťanská sociální nauka není jen abstraktní doktrína, nýbrž také konkrétní program činnosti. Není společenských problémů, kterých by nebylo možno rozřešiti na základě křesťanském, t.j. spravedlivě a lidsky. Nerozřešíme však ani jediného společenského problému, opustíme-li pudu křesťanskou. Zastaralé ideologie liberalismu a socialismu patří vpravdě již jen do starého železa. Odmítáme jak liberalistickou svobodu hladovějících, tak i slibovaný ráj stachanovských otroků. Ale jen křesťanská lidskost, křesťanská spravedlnost a křesťanská demokracie obnoví svět a naši drahou vlast !

K O N E C .

zakrok Národní banky československé, zakázala tuto akci(!). Viz : Silvio GESELL : « Die neue Wirtschaftsordnung » atd.; S. GHELFAND : « Seriová terminace obeziva », Rozpravy c. 2., 1936.

⁽¹⁸²⁾ Bert OHLIN : Prednáška v Praze r. 1934.

⁽¹⁸³⁾ J. M. KEYNES : « The General Theory » etc.